

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLAVISTIKO

KAJA-NANEL KOVAČ

PRIMERJAVA POLJSKEGA IN
SLOVENSKEGA GLASOSLOVNEGA
SISTEMA

SEMINARSKA NALOGA

Mentorja:
doc. dr. Maria Zofia Wtorkowska,
izr. prof. dr. Hotimir Tivadar

Univerzitetni študijski program prve
stopnje: Polonistika

Ljubljana, 2016

Izveček

Primerjava poljskega in slovenskega glasoslovnega sistema

Seminarsko delo je primerjava glasoslovnih sistemov poljskega in slovenskega jezika. V teoretičnem delu naloge so opisana govorila in njihove funkcije, fonemi ter njihova artikulacija, prav tako je razložen tudi sam nastanek glasu oz. fonacija . Praktični del pa je sestavljen iz skiagramov oz. grafičnih prikazov govoril pri izgovorjavi različnih poljskih glasov. Vsak graf prikazuje točno določen glas in vsebuje opis lastnosti glasu v obeh jezikih.

Ključne besede: slovenski glasoslovni sistem, poljski glasoslovni sistem, govorila, artikulacija, fonacija, grafični prikaz govoril

Abstract

Comparison between Polish and Slovene phonological system

The seminary work contains two parts in which it compares the phonological system of Polish and Slovene language. The theoretical part describes speech organs with their functions as well as phonemes and their articulations; it also explains phonation or formation of sound. Practical part consists of skiagrams, graphic representations of speech organs during the articulation of Polish phonemes. Each graph represents a specific sound and describes its characteristics in both languages.

Keywords: Slovene phonological system, Polish phonological system, speech organs, articulation, phonation, graphical representation of speech organs

KAZALO

1. UVOD.....	4
2. FONETIKA IN FONOLOGIJA	5
3. GOVORILA.....	6
4. NASTANEK GLASU IN FONACIJA	7
5. DELJENJE GLASOV.....	9
6. PRIMERJAVA GLASOSLOVNIH SISTEMOV	10
6.1 Glasoslovni sistem slovenskega knjižnega jezika	11
6. 1. 1 Slovenski samoglasniki	12
6. 1. 2 Slovenski soglasniki.....	13
6.2 Glasoslovni sistem poljskega jezika	15
6. 2. 1 Poljski samoglasniki	16
6. 2. 2 Poljski soglasniki	17
7. PRIMERJAVA NAGLASA.....	19
8. VIRI IN LITERATURA	22
9. PRILOGA – OPIS POLJSKIH GLASOV	23

1. UVOD

Kot študentko dveh tujih jezikov me je glasoslovje vedno zanimalo, zato sem se odločila, da svoje seminarsko delo posvetim prav tej veji jezikoslovja.

Najprej sem se posvetila teoretičnemu delu, kjer sem opredelila dve ločeni veji glasoslovja, fonetiko in fonologijo. Ker sem se v seminarski nalogi večinoma ukvarjala z glasovi, je bilo na začetku pomembno razložiti sam nastanek glasu. Tako sem pojasnila razliko med fonacijo in artikulacijo ter opisala vse govorne organe, ki sodelujejo pri tvorjenju glasov. Na podlagi udeležbe posameznih organov ter njihovih različnih položajev sem nato s pomočjo izbranih slovenskih in poljskih virov imenovala skupine glasov, ki jih lahko proizvajamo. Iz tega je bilo razvidno, kako sta si glasoslovni sistem poljskega in slovenskega jezika različna, v katerih glasovih se razlikujeta pa tudi kako svoje glasove imenujeta in jih razvrščata.

Ko sem zaključila s teoretičnim delom in imela pred seboj osnovo, sem pričela s primerjavo. Oba glasoslovna sistema sem natančno predelala, pojasnila posebnosti, primerjala z drugim jezikom in opozorila na možne napake, ki se lahko pojavljajo pri slovenskih govorcih v začetni fazi učenja poljskega jezika. Eno poglavje sem posvetila tudi naglasu obeh jezikov ter ju primerjala.

Seminarsko delo zajema tudi grafični prikaz poljskih glasov s pomočjo skiagramov oz. grafov rentgenskih posnetkov govoril pri tvorbi glasov. Vsak skiagram predstavlja en glas, katerega sem zapisala v fonetični in fonološki obliki, kot primer pa sem poleg dodala besedo, v kateri najdemo določen glas, ter njen slovenski prevod. Pod grafom sem vključila opis glasu v slovenskem in poljskem jeziku ter možne opombe s pojasnili.

Za vso pomoč in podporo se iskreno zahvaljujem prof. dr. Marii Zofii Wtorkowski, pod mentorstvom katere je nastala velika večina te seminarske naloge. Za številne nasvete in rešitve pa bi se rada zahvalila tudi prof. dr. Hotimirju Tivadarju.

2. FONETIKA IN FONOLOGIJA

Jezik je živ aparat, ki se nenehno spreminja in razvija. Najprej je vedno govorjen, šele nato uporabljen v pisni podobi. Prav tako se vse jezikovne spremembe najprej pojavijo v govorjenem jeziku, šele nato jih zapišemo. (A. Bajec, R. Kolarič, M. Rupel, *Slovenska slovnica*, 1956, str. 12)

Govor je torej prvenstvena podoba jezika, pisana podoba je šele drugotna in zelo nepopoln izraz govora. Govor sloni na slušnem učinku, ki ga tvorimo z govorili in dojemamo z ušesi. Če zelo pazljivo poslušamo govor zlasti nekega tujega jezika, lahko v njem prepoznamo vrsto glasov, ki se menjavajo v najrazličnejših povezavah, vmes pa se pojavljajo odmori, glas se tudi viša ter niža, krepi in slabi. Temelj govora je torej ustvarjanje in dojetanje slušnih učinkov (npr. zvenov, šumov, pokov itd.), ki se v vsakem jeziku povezujejo na svojevrsten način in nosijo določen pomen. (A. Bajec, R. Kolarič, M. Rupel, *Slovenska slovnica*, 1956, str. 12)

Jezik ima dokaj stalno pisno podobo. Drugače pa je s knjižnim govorom, ki nikoli ne sme preveč zaostajati za živo govorico, če le noče postati starinski. Zato je pomembno, da starejši živi jeziki neprestano določajo odnos med pisano ter govorjeno besedo, med črko in glasom. (Jože Toporišič, *Sistemske premene soglasnikov v knjižnem govoru*, letnik 3, številka 2, 1957, str. 1)

Glasoslovje ali **fonetika** (mednarodni izraz) je jezikoslovni nauk o slušni podobi jezika, ki preučuje njegovo zvočno, izgovorno stran. Predmet raziskovanja je torej izrazna podoba glasov (z vsemi njihovimi značilnostmi), glasovnih zvez, besed, besednih zvez, stavkov in povedi – v širšem smislu pa tudi odstavkov in celotnega besedila. Slovenski pojem združuje dve sicer ločeni jezikoslovni veji: **fonetiko** in **fonologijo**. Fonetika se ukvarja z materialno plastjo glasov, z dejansko zvočno realizacijo jezika, tako da opazuje nastajanje glasov in opisuje njihove slušne značilnosti z različnimi napravami. Opiše lahko vsak glas. Delimo jo na artikulacijsko, akustično ter avditivno fonetiko. **Artikulacijska** ali **izgovorna fonetika** se ukvarja s proučevanjem tvorbe glasov, torej kje in kako se nek glas tvori. **Akustična** ali **zvočna** fonetika preučuje fizične lastnosti glasov. Ukvarja se z njihovo formalno strukturo, z zvočno podobo ter zvočno uresničitvijo (tj. poki, šumi, toni). **Avditivna** ali **slušna** pa preučuje sprejemanje in zaznavanje glasu ter povezave med ušesom in možganskimi centri za govor. (E. Kržišnik, *Slovenski knjižni jezik 1*, 2003, str. 24)

Fonologija je veja jezikoslovja, ki proučuje pomensko-razločevalno vlogo pojavov zvočne strani jezika (govora), njegova sistemska razmerja in tipologijo fonoloških pojavov v splošnem. Govor določenega jezika lahko opišemo na dva načina: **fonemsko**, kot verigo pomensko-razločevalnih enot, ki jo predstavlja fonemska pisava; ali pa **fonetično**, kot tok glasov, zapisan s fonetično pisavo. Kateri zapis uporabljamo, nakažemo z oklepaji. Fonemski zapis vstavimo v poševne oklepaje, fonetični pa v oglate. Npr. fonetični zapis besed *siv* in *banka* je [siu], [ban̩ka], fonološki pa /siv/, /banka/.

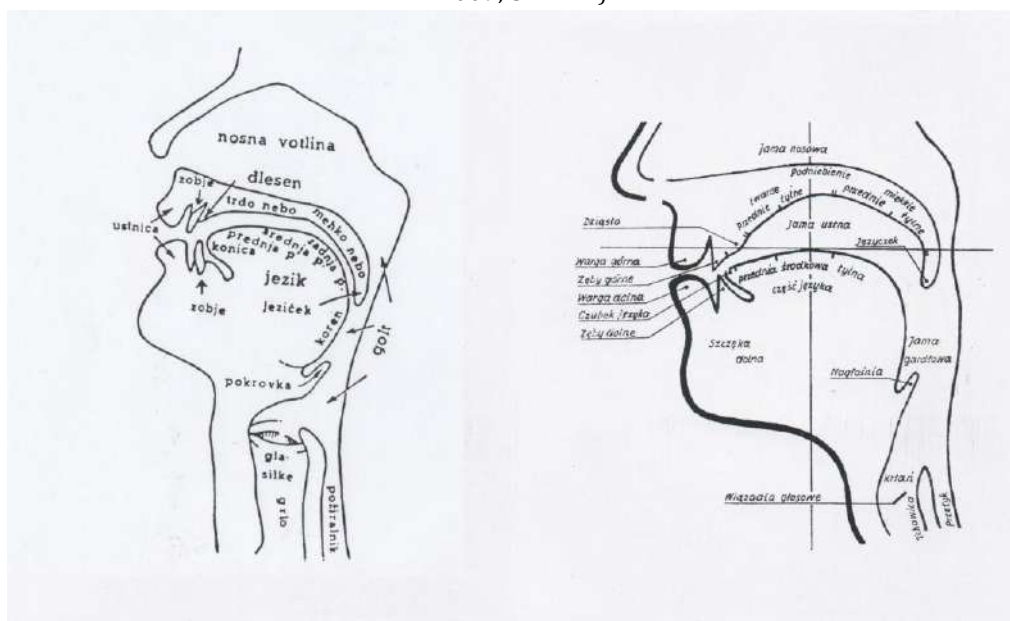
3. GOVORILA

Govorila so aktivni organi, ki se udeležujejo tvorjenja glasov. Organi, ki neposredno vplivajo na nastanek zvoka so: trebušna prepona, rebra, in mišice prsnega koša, oba režnja pljuč, sapnici s sapnikom, grlo s pokrovko nad seboj, stene goltne ali žrelne, ustne in nosne votline, jezik, zobje in ustnice. (J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, 2000, str. 41) Lahko jih razdelimo na tri skupine govoril. Prva skupina je **dihalni aparat**, ki ga sestavljajo pljuča, prepona, sapnik in bronhiji, druga skupina so **grlo** in **glasilke**, tretja skupina pa sta **ustna** in **nosna votlina** z vsemi potrebnimi deli. (D. Ostaszewska, J. Tambor, *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego*, 2009, str. 23)

Tvorjenje glasov ni prvotna naloga vseh zgoraj naštetih organov: prepona loči prsno od trebušne votline; prsni koš varuje velik del naših notranjih organov pred poškodbami: pljuča dovajajo krvi kisik ter odvajajo ogljikov dioksid; grlo se s kašljanjem in kihanjem bori proti vsiljivcem; jezik in zobje opravljajo funkcijo pri prebavljanju hrane; v nosni votlini se čisti in segreva ali hladi zrak, ki ga vdihavamo; s pomočjo ustnic prijemamo in držimo hrano; votline so prehodne poti zraka in hrane ipd. Govorna naloga je torej drugotna funkcija teh organov. (J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, 2000, str. 41)

Votli prostor od grla navzven imenujemo **govorna cev**; organe, ki jo tvorijo delimo na zgornjo in spodnjo izgovorno (artikulacijsko) ploskev. **Zgornjo artikulacijsko ploskev** sestavljajo: zgornja ustnica, zgornji zobje, zgornje dlesni, trdo in mehko nebo (glede na nastanek glasov delimo celotno nebo na dlesnični, zadlesnični, trdonebnojezični ter mehkonebnojezični oz. prednji, srednji in zadnji del), jeziček, goltna stena in obžrelni del grlne votline. **Spodnjo izgovorno ploskev** pa tvorijo: spodnja ustnica, spodnji zobje z dlesnimi, jezik (ki ga glede na tvorbo glasov delimo na konico, jezični rob ali venec, prednjo, srednjo in zadnjo jezično ploskev ter na jezični koren), pokrovka in sprednji del goltne votline. (J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, 2000, str. 42)

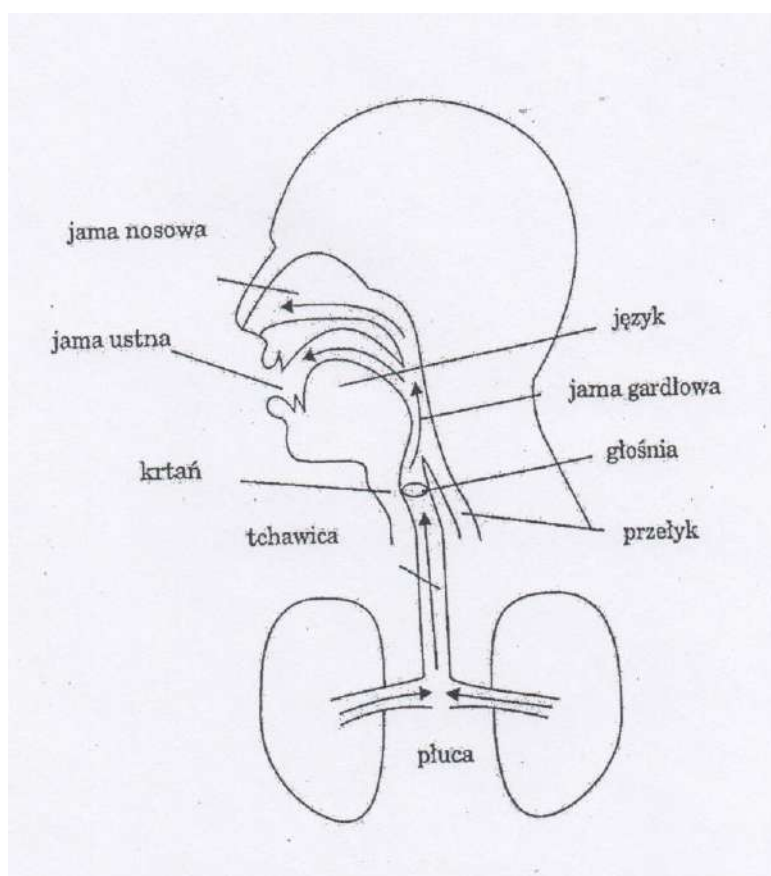
SLIKA 1: SKICI GOVORIL V SLOVENŠČINI (JOŽE TOPORIŠIČ, *SLOVENSKA SLOVNICA*, 2001, STR. 42) IN POLJŠČINI (D. OSTASZEWSKA, J. TAMBOR, *FONETYKA I FONOLOGIA WSPÓŁCZESNEGO JĘZYKA POLSKIEGO*, 2009, STR. 24)

4. NASTANEK GLASU IN FONACIJA

Pri procesu tvorjenja zvokov govora lahko ločimo med dvema glavnima stadijema: fonacijo in artikulacijo.

Fonacija pomeni nastanek glasu v grlu. Da v grlu sploh lahko nastane glas, je potreben izdih, ki pride iz pljuč in potuje do glasilk, ki zanihata, ter ostalih organov, s katerimi oblikujemo določen glas. Za nastanek kakovostnega glasu so nujno potrebna zdrava dihala z dobro kontroliranim izdihom, zdravo in normalno delujoče grlo ter artikulacijski organi. Za pravilno delovanje je pomemben tudi sluh ter normalno delujoči govorni predeli v centralnem živčevju. Če kaj od naštetega ne deluje dobro,

SLIKA 2: POT IZDIŠNEGA ZRAKA SKOZI GOVORNO CEV
VIR: E. TABAKOWSKA, *KOGNITYWNE PODSTAWY JĘZYKA I JĘZYKOZNAWSTWA*, 2001, STR. 151

kanal, kar daje specifične značilnosti posameznim soglasnikom ter samoglasnikom. (E. Tabakowska, *Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa*, 2001, str. 150)

Kadar rebrne mišice vzdignejo in razširijo rebra (in se trebušna prepona hkrati zniža proti trebušni votlini), se v prsni votlini ustvari podpritisk. Zaradi tega v pljučne mehurčke vdre zrak in jih razširi. Ta zrak imenujemo **vzdišni zrak** in ga za tvorbo glasov ne uporabljamo. Za proizvajanje pravih jezikovnih glasov uporabljamo **izdišni zrak**, do katerega pride, ko se trebušna prepona dviga v svoj normalni položaj, prsni koš pa se oži: pri tem gre zrak iz pljuč najprej po obeh sapnicah v sapnik, pride po njem do grla, od tu pa skozi grlno votlino v goltno in nato v ustno ali nosno ali pa v

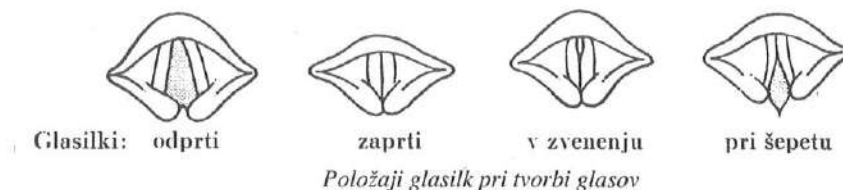
nastane **govorna** ali **glasovna motnja**. (I. Hočevar, Boltežar, *Fiziologija in patologija glasu ter izbrana poglavja iz patologije govora*, 2008) Izmed govornih organov sta še posebej občutljivi glasilki in vsaka poškodba močno vpliva na govor. Čistost ter razločnost govora sta odvisni predvsem od čistosti zvena. (A. Bajec, R. Kolarič, M. Rupel, *Slovenska slovnica*, 1956, str. 14)

Pri **artikulaciji** gre za tvorjenje barve posameznih glasov. Barvo danega glasu določata specifična oblika govorne cevi (grlna, ustna ter nosna votlina) ter gibanje govornih organov: jezika, čeljusti, mehkega neba, ustnic itd. Gre za modulacijo pretoka zračnega toka skozi glasovni

obe hkrati. Pri dihanju sta najbolj dejavna prsni koš in pljuča, drugi organi pa po navadi sodelujejo le do te mere, da ne ovirajo pretok zraka (pri kašljanju ali pljuvanju so bolj aktivni). Pri tvorjenju glasov postanejo govorila še posebej močno dejavna. (J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, 2000, str. 42)

Pljuča ustvarjajo zračni tok, ki ga potisnejo po sapniku navzgor skozi govorne organe, kjer se proizvajajo glasovi, ter ven skozi ustno in nosno votlino. Pri tem imata pomembno vlogo **glasilki**, dve prožni mišici, ki ležita v zgornjem delu sapnika, pritrjeni na notranjo stran grla. Sta v vodoravnem položaju ter povezani s t. i. piramidastima hrustancema. Kadar stojita narazen je pot zraka prosta in ne proizvajata zvena. Če pa sta tesno približani, ovirata izdišni zračni tok, ta pa ju, če je dovolj močan, razmakne. Pravimo, da glasilki zanihata. Kadar nihata v enakomernih presledkih, nastane zven določene višine: čim hitreje glasilki nihata, tem višji je zven imenovan osnovni ton.

Glede na tresenje glasilk lahko glasove razdelimo na **zveneče** in **nezvенеče**. Če se z roko dotaknemo grla v predelu glasilk med izgovarjanjem besede *dom*, lahko začutimo vibracijo. [d], [o] in [m] so zveneči glasovi. To je posledica tresenja glasilk, tresenje pa v fonetiki nosi pomen zvenečnost. Ko pa izgovorimo *psst!*, vibracije ne začutimo, torej so [p], [s] in [t] nezvенеči glasovi. (E. Tabakowska, *Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa*, 2001, str. 151) Glasilki torej vibrirata pri vseh slovenskih samoglasnikih in pri večini soglasnikov.

SLIKA 3: POLOŽAJI GLASILK PRI TVORBI GLASOV
VIR: J. TOPORIŠIČ, *SLOVENSKA SLOVNICA*, 2000, STR. 44

Relativna višina ali pa potek tona sta zelo važna za naglaševanje in intonacijo. Pri šepetanju sta glasilki v glavnem druga ob drugi, široko razmaknjena pa sta gibalna hrustanca. Šepetani glasovi so seveda vsi nezvенеči; razlike med zvenečimi in nezvenečimi soglasniki se ohranjajo v ostrejšem ali blažjem šumu. (J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, 2000, str. 44)

Iz grla potuje zračni tok v goltno, ustno in nosno votlino (skozi zadnji dve lahko potuje tudi hkrati), kjer se glasovi krepijo in dokončno oblikujejo. Skozi katero votlino bo tok potoval, odloča **jeziček** oziroma kožni odrastek mehkega neba. Kadar je ta povešen, ima zrak prosto pot skozi nosno votlino, kjer izstopa skozi nos. Ko pa se jeziček dvigne, prehaja zrak skozi usta, kjer se tvorijo ustni glasovi. Od oblike vseh teh votlin je odvisna zvočna in slušna podoba zračnega toka. Večino glasov tvorimo s posebnim oblikovanjem govorne cevi nad grlom. To dosegamo s približevanjem ali oddaljevanjem spodnje izgovorne ploskve zgornji, redko tudi zgornje spodnji. Kadar pa je pot nad glasilkama čisto prosta, slišimo grlni *h*, pod pogojem, da sta glasilki razprti. Če sta pripri in nihata, nastane zveneči grlni *h*, lahko tudi grlni *k*. Vse ostale glasove tvorimo s posebnim oblikovanjem govorne cevi nad grlom. (J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, 2000, str. 44–45)

Pri govorjenju je nosna votlina odprta nosnikom ali nazalom in nosnim samoglasnikom, npr. v poljščini, stari slovenščini, francoščini. To omogočata mehko nebo ter jeziček, ki odpirata ali zapirata pot v votlino. Nosna votlina je odličen odzvočni prostor, ki daje govoru moč in zvočnost, če je prav povezana z delovanjem ustne in goltne votline.

Pravi aktivni oblikovalec glasov pa je ustna votlina. V njej se nahaja gibljiva mišica oz. **jezik**, ki ga lahko iztegujemo, koničimo, ploščimo, vzdigujemo itd. S pomočjo jezika lahko v ustih oblikujemo odzvočni prostor samoglasnikom, ustvarjamo z različnimi priporami in zaporami glasove, ki se ločijo drug od drugega. Pri artikulaciji sodelujejo tudi zobje ter ustnice. (A. Bajec, R. Kolarič, M. Rupel, *Slovenska slovnica*, 1956, str. 17)

5. DELJENJE GLASOV

Govor je sestavljen iz niza zvokov, ki jih imenujemo glasovi. **Glas** je najmanjši intuitivno prepoznaven element govora, ki nima lastnega pomena. V besedi ga lahko prepoznamo zahvaljujoč fiksnemu naboru izgovorno-akustičnih lastnosti. Ta stalen nabor lastnosti jasno razlikuje izbran glas od drugih glasov, vendar ga povprečen govorec jezika ne zna identificirati. Govorec sliši glasove kot relativno celoto.

Glasovi so po eni strani opredeljeni s pomočjo svoje akustične strukture, po drugi strani pa s pomočjo izgovorjave. Glede na akustično strukturo zvok označuje **višina** (odvisna od števila trzljajev glasilk), **jakost** (oziroma intenzivnost odvisna od razpona trzljajev) ter **dolžina** (odvisna od dolžine časa, v katerem se proizvaja nek glas). Dolžina zvoka je povezana s tempom govora. Hitrejši kot je tempo, krajši je čas trajanja zvoka in obratno. Pri izgovorni ali artikulacijski strukturi pa se najpogosteje upoštevajo smer zračnega toka skozi govorila, obnašanje glasilk, položaj mehkega neba, stopnja približevanja govoril, mesto izgovorjave ter navpični in vodoravni premiki jezika.

Glede na smer zračnega toka lahko glasove razdelimo na **ekspiracijske** (artikulacija ob izdihu) ter **inspiracijske** (artikulacija ob vdihu). Glasove navadno izgovarjamo z izdišnim zrakom. Poleg tega pa obstajajo tudi zvoki, ki jih lahko proizvedemo brez zračnega toka. To so razni poki ali tleski, ki jih običajno proizvajamo v ustni votlini, npr. ko jemo. V poljščini se ti zvoki imenujejo *mlaski* (*głoski mlaszczące*) in so ime dobili po glagolu *mlaskać*, podobno kot v slovenščini *mljaskati*. (E. Tabakowska, *Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa*, 2001, str. 149)

Vibriranje in mirovanje glasilk vpliva na zvonečnost zvokov, zato ločimo **zveneče** '*głoski dźwięczne*' ter **nezvoneče** glasove '*bezdźwięczne*'.

Od položaja mehkega neba, ki usmerja zračni tok skozi ustno ali nosno votlino je odvisno ali bo glas **usten** (*głoska ustna*) ali **nosen** (*głoska nosowa*). Slovenski knjižni jezik pozna nosne soglasnike, vsi slovenski samoglasniki pa so ustni, saj pri njihovi izgovorjavi govorni cevi obliko določa predvsem jezik ob zaprtem vходу v nosno votlino. (J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, 2000, str. 46) Če pa je pot v nosno votlino odprta, lahko tvorimo tudi nosne samoglasnike (v poljščini lahko najdemo več kot dva).

Glede na oddaljenost zgornje ter spodnje izgovorne ploskve govorimo o različni

odprtostni stopnji govorne cevi. Posledica odprtostne stopnje so tri velike skupine glasov: **samoglasniki** ali **vokali** (*samogłoski*), **zvočniki** ali **sonanti** (*spółgłoski półotwarte*) in **nezvočniki** ali **nesonanti** (*spółgłoski właściwe*). Največjo odprtostno stopnjo imajo samoglasniki, srednjo zvočniki, najmanjšo pa nezvočniki (ali navadni soglasniki).

Pri samoglasnikih **navpični premiki jezika** proizvajajo **visoke** '*wysokie*', **sredinske** '*średnie*' ter **nizke** samoglasnike '*samogłoski niskie*', **vodorani premiki** pa **sprednje** '*przednie*', **srednje** '*środkowe*' in **zadnje** '*tylne*'. (D. Ostaszewska, J. Tambor, *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego*, 2009, str. 30)

Glede na obliko ustnične odprtine pri izgovorjavi lahko samoglasnike razdelimo na **ozke** '*wąskie*' in **široke** '*samogłoski szerokie*', lahko tudi na **zaobljene** '*zaokrąglone*', **sploščene** '*spłaszczone*' ter **nevtralne** '*obojętne*'. (E. Lipińska, *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, 2005)

Kakovost samoglasnikov je odvisna predvsem od oblike ustnega dela govorne cevi. Položaj ustnic za naravo samoglasnikov ni pretirano pomemben, saj jih lahko izgovarjamo (sicer prisiljeno) tudi z nespremenjenim položajem ustnic. (J.

Toporišič, *Slovenska slovnica*, 2000, str. 49)

Zvočnike **glede na način izgovorjave** delimo na **nosnike** (*spółgłoski nosowe*), **jezičnike** (v poljščini na *spółgłoski drżące* ter *boczne*) ter **drsnike** (*półsamogłoskowe*).

Glede na stopnjo približevanja govoril oziroma zaporo lahko nezvočnike razdelimo na **pripornike** (*spółgłoski szczelinowe*), **zlitnike** (*spółgłoski zwarto-szczelinowe*) in **zapornike** (*spółgłoski zwarte*).

Mesto izgovorjave določa ali bo soglasnik **ustničnoustnični** (*spółgłoski dwuwargowe*), **zobnoustnični** (*spółgłoski wargowo zębowe*), **zobnojezični** (*spółgłoski przedniojęzykowo-zębowe*), **zadlesničnojezični** (*spółgłoski przedniojęzykowo-dziąsłowe*), **trdonebnojezični** (*spółgłoski śródkowojęzykowe*), ki se v poljščini delijo naprej na **prepalatalne** (**sprednjenebne**) ter **postpalatalne** (**zadnjenebne**), in **mehkonebnojezični** (*spółgłoski tylnojęzykowe*). Kot dodatna lastnost soglasnikov je tudi informacija o tem, ali je **trdi** (*spółgłoska twarda*) ali **mehki** (*spółgłoska zmięczona*). (D. Ostaszewska, J. Tambor, *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego*, 2009, str. 30-42)

6. PRIMERJAVA GLASOSLOVNIH SISTEMOV

Neka določena beseda ima lahko več različnih pomenov, ki jih prepoznamo na podlagi konteksta. Podobno je z glasovi, tudi oni imajo lahko več različic odvisno od konteksta, v katerem se pojavljajo. (E. Tabakowska, *Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa*, 2001, str. 161)

Vsak jezik ima lasten glasovni sistem (fonološki sistem), ki je oblikovan glede na potrebe po pomenskem razločevanju besed v jeziku. Eno takšno enoto s pomensko-razločevalno funkcijo imenujemo fonem. **Fonem** je eden od ustreznikov glasu (in črki), vendar ni vsak glas tudi fonem, fonem ima še nek dodaten pomen. Gre za najmanjšo pomensko razlikovalno enoto. Fonemi so tisti glasovi, ki smo jih sposobni razlikovati med seboj. Na ravni glasu je najmanjša razlika med dvema besedama v enem samem fonemu. Pari takšnih besed, ki se razlikujejo v enem samem fonemu se

imenujejo **minimalni pari** (*bob : pob : zob : sob: rob: gob : dob*). Izgovorna različica fonema je **alofon**. Fonem ima lahko več alofonov (npr. slovenski fonem /v/ ima alofone [v], [ʋ], [w], [ʌ], poljski fonem /n/ ima alofone [n], [n'], [ŋ], [ŋ'], [ɲ], [ɲ'] itd.), vendar se vsak alofon uporablja le v specifičnem glasovnem okolju.

Število soglasniških ter samoglasniških glasov se v jezikih po svetu razlikuje ter giba od 11 do 75 fonemov. **Primarni glasoslovni sistem** jezikov sveta je sestavljen iz treh osnovnih samoglasnikov [i], [u], [a] skupaj s sedmimi osnovnimi soglasniki [s], [p], [t], [k], [m], [n], [r] ali [l].

Če je proti srednjemu trdemu nebu sorazmerno visoko podvignjen prednji del jezika, nastane *i*, če zadnji proti mehkeemu, pa *u*; če se jezik iz položaja mirovanja malo zniža, nastane *a*. Tako dobimo **osnovni samoglasniški trikotnik**:

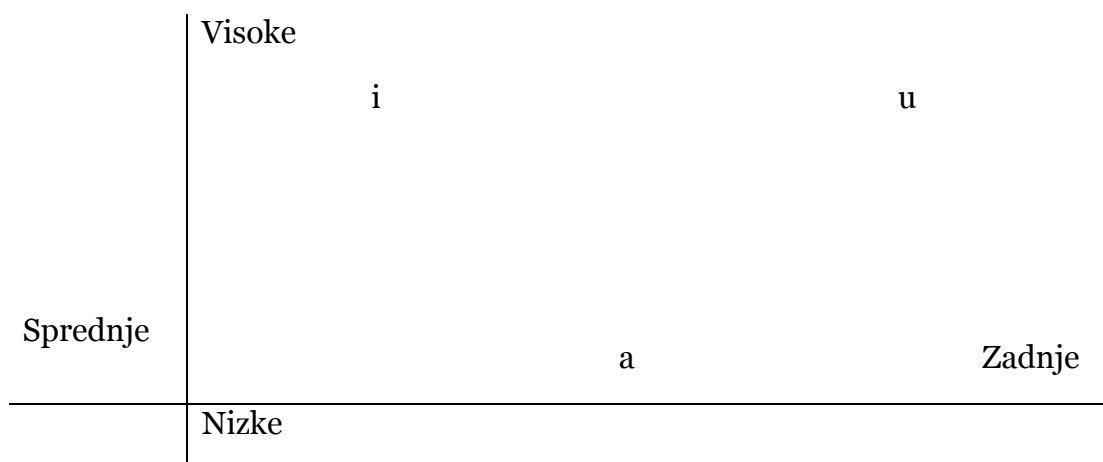

Tabela 1: Samoglasniški trikotnik
Vir: J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, 2000, str. 46

Razmerje med samoglasniki ter soglasniki iz primarnega modela naj bi bilo 3 proti 7. Tiste jezike, ki imajo več kot 30 % samoglasnikov, imenujemo torej **samoglasniški jeziki**. Med njimi najdemo germanske ter romanske jezike. Jezike, ki vsebujejo več kot 70 % soglasnikov, pa imenujemo **soglasniški**. Dober primer takšnih so kavkaški jeziki, ki so skrajno soglasniški (več kot 90 % soglasnikov). V to delitev spadajo tudi vsi slovanski jeziki. (M. Maciołek, J. Tambor, *Głoskie polskie*, 2012, str. 10)

6.1 GLASOSLOVNI SISTEM SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA

Slovenski knjižni jezik ima 29 pomensko razločevalnih glasovnih enot, t. i. fonemov. Delimo jih na **samoglasnike** (8) in **soglasnike** (21) ter jih zapišemo s 25 črkami: *a, b, c, č, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, š, t, u, v, z, ž*. (SAZU in ZRC SAZU, *Slovenski pravopis*, 2001, str. 69) Samoglasniki torej predstavljajo 28 % slovenskega jezika, soglasniki pa 72 %, kar uvršča slovenščino med soglasniške jezike.

Samoglasniki	i ; ozki in široki e ; a ; ozki in široki o ; u ; polglasnik ə	
Soglasniki	Zvočniki	m; n; r; l; v; j
	Nezvočniki	p – b; f; t – d; s – z; c; š – ž; č – dž; k – g; h

TABELA 2: PRIKAZ DELITVE GLASOV V SLOVENŠČINI
VIR: SAZU IN ZRC SAZU, *SLOVENSKI PRAVOPIS*, 2001, STR. 69

6. 1. 1 SLOVENSKI SAMOGLASNIKI

Poleg osnovnih treh samoglasnikov samoglasniškega trikotnika najdemo v izgovornem prostoru slovenskega knjižnega jezika še pet **sredinskih samoglasnikov**: če se jezik iz položaja za *i* spušča v smeri k *a*, zazveni na nekem mestu najprej ozki *e*, zatem pa še široki: če pa se od *a* dviga proti *u*, se oglasi najprej široki, nato pa ozki *o*; če je jezik v položaju mirovanja, slišimo polglasnik. (J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, 2000, str. 47) Po nekaterih novejših raziskavah (P. Jurgec, *Slovenščina ima 9 samoglasnikov*. Slavistična Revija, 2011, št. 3, str. 243) naj bi v slovenščini poleg nizkega samoglasnika [a] obstajal tudi nizki [ʌ], ki je od prvega za odtenek višji.

	Sprednji	Nesprednji	
		Srednji	Zadnji
Visoki	<i>i</i>		<i>u</i>
Sredinski	<i>e</i> <i>ɛ</i>	<i>ə</i>	<i>ɔ</i>
Nizki		<i>a</i>	

TABELA 3: SAMOGLASNIŠKI TRIKOTNIK SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA
VIR: SAZU IN ZRC SAZU, *SLOVENSKI PRAVOPIS*, 2001, STR. 69

V slovenskem jeziku razlikujemo tudi **dolge** in **kratke samoglasnike**. Dolgi so vedno naglašeni, kratki pa so lahko ali naglašeni ali nenaglašeni. Ozka *e* in *o* sta vedno dolga in naglašena [é ó] kot v besedah *léto*, *šést*, *nós*, *senó*. Ozki *e* pred soglasnikom *r* se v izgovorjavi približa samoglasniku *i*, npr. *večer*, *méra*. Samoglasniki *i*, *a*, *u* ter široka *e* in *o* so lahko dolgi (*píka*, *máti*, *múha*, *vóda*, *méja*) in kratki, kot kratki pa lahko naglašeni (*sít*, *bràt*, *krùh*, *kmèt*, *jèj*, *snòp*) ali nenaglašeni (*imé*, *planína*, *ubíti*, *ríbe*, *smejáti se*, *loví*). Polglasnik [ə] je vedno kratek, sicer pa naglašen (*pes* [pəs]) ali nenaglašen (*priden* [prídən]). (Wtorkowska, *Problemy fonetyczne Słoweńców uczących się języka polskiego*, 2011, str. 2)

Slovenski samoglasniški trikotnik zajema torej ozki različici *e*-ja ter *o*-ja, česar v poljskem jeziku ni. To zna biti problematično za Poljake, ki se učijo slovenskega jezika, saj pravilo, da sta ozki *e* in *o* vedno dolga ter naglašena (SAZU in ZRC SAZU, *Slovenski pravopis*, 2001, str. 69), ni v prav veliko pomoč, ker slovenski naglas ni stalen in se ga je potrebno naučiti na pamet.

Slovenski knjižni jezik vsebuje tudi polglasnik [ə], ki je prav tako tuj poljskemu

govorcu. Za primer vzemimo besedo *podatek*, ki ima v slovenščini ter poljščini («davek») drugačen pomen, pa tudi izgovarja se drugače. Besede moškega ali srednjega spola v ednini, ki se v slovenščini končajo na *-ek* (*ogorek*, *sonček* ...), se po navadi izgovarjajo s polglasnikom, v poljščini pa se besede z istim morfemom, ki konča osnovo besede, izgovarjajo s poljskim sprednjim ter sredinskim *e*. Zato bi bilo narobe, če bi poljsko besedo *przysłówek* izgovarjali kot [pšysɨuvək] in ne [pšysɨuvek]. Prav tako moramo biti pozorni na poljske besede, kot so *myśl*, *teatr*, *rzekł*, *pieśń*, kjer se med zadnjima dvema soglasnikoma ne pojavlja polglasnik [ə], kot je to v slovenskih besedah *misel*, *teater*, *rekel*, *pesem*. Enako je z besedami, ki se v poljščini končajo na *-yzm/-izm*, npr. *socjalizm*, ki se v slovenščini (*socializem*) izgovarja s polglasnikom.

Ker ima v slovenščini ozki, dolgi ter nenaglašeni *e* pred soglasnikom *r* izgovorjavo blizu samoglasniku *i*, slovenski študenti v začetni fazi učenja poljskega jezika to pravilo izgovorjave prenesejo na nekatere poljske besede, ki se praviloma tako ne izgovarjajo, npr. beseda *ser* 'sir' se izgovarja [ser] in ne [sér]. (M. Wtorkowska, *Problemy fonetyczne Słoweńców uczących się języka polskiego*, 2011, str. 3)

6. 1. 2 SLOVENSKI SOGLASNIKI

V slovenščini delimo soglasnike na zvočnike ter nezvočnike. **Zvočniki** so glasovi srednje odprtostne stopnje, med njih uvrščamo *m* in *n*, *r* in *l* ter *v* in *j*. Prva dva sta edina **nosnika** slovenskega knjižnega jezika, druga dva sta nepretrgani ter pretrgani **jezičnik**, tretja dva pa ustnični oz. nebni **drsnik**. **Nezvočniki** so glasovi najmanjše odprtostne stopnje. Delimo jih na zveneče (*b*, *d*, *z*, *dž*, *ž*, *g*) ter nezvенеče nezvočnike (*p*, *f*, *t*, *c*, *s*, *č*, *š*, *k*, *h*), ki jih tvorimo z zaporo, priporo ali pa z zlitjem. S pomočjo tega prve imenujemo **zaporniki** (*p*, *b*, *t*, *d*, *k*, *g*), druge **priporniki** (*f*, *s*, *z*, *š*, *ž*, *h*) in tretje **zlitniki** (*c*, *č*, *dž*).

Po mestu izgovorjave delimo slovenske soglasnike na **ustničnoustnične** (*m*, *b*, *p*), **zobnoustnične** (*f*, *v*), **zobnojezične** (*n*, *l*, *r*, *z*, *d*, *t*, *c*, *s*), **zadlesničnojezične** (*ž*, *dž*, *č*, *š*), **nebnojezične** (*j*) ter **mehkonebnojezične** (*g*, *k*, *h*). (J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, 2000, str. 85) Zobnojezične ter zadlesničnojezične lahko imenujemo tudi dlesnične ali zadlesnične.

TABELA 4: PRIKAZ SOGLASNIŠKIH FONEMOV SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA
VIR: J. TOPORIŠIČ, *SLOVENSKA SLOVNICA*, 2000, STR. 85

Soglasniški fonem po izgovornih značilnostih

		Ustnično- ustnični	Zobno- ustnični	Zobno- jezični	Zadlesnično- jezični	Nebno- jezični	Mehkonebno- jezični		
No- sni	Zv en e č e i	<i>m</i>		<i>n</i> <i>l</i> <i>r</i> <i>z</i>	<i>ž</i>	<i>j</i>		Tr Netrajni a j n i	
		<i>b</i> <i>p</i>	<i>v</i>	<i>d</i> <i>t, c</i> <i>s</i>	<i>dž</i> <i>č</i> <i>š</i>		<i>g</i> <i>k</i> <i>h</i>		
Ustni	Nezven.								

Fonem /v/ je najbolj varianten in težaven fonem v govorjenem slovenskem knjižnem jeziku, kar je opaziti tudi v različnih obravnavah slovenskih jezikoslovcev. (H. Tivadar, *Fonem /v/ v slovenskem govorjenem knjižnem jeziku*. Slavistična revija, letnik 47/1999, št. 3, julij–september) Po slovenskem pravopisu naj bi imel tri soglasniške variante oz. alofone: osnovni [v], zveneči [w], nezveneči [ɱ] in polsamoglasnik oz. polvokal [ɤ]. V počasnem govoru naj bi imela alofona [w] ter [ɱ] tudi u-jevsko izgovorjavo. (SAZU in ZRC SAZU, *Slovenski pravopis*, 2001, str. 73) Fonem /v/ lahko v različnih situacijah realiziramo sledeče:

- a) **Zobnoustnični [v]** izgovarjamo v samoglasniškem okolju, npr. *vin*, *Sava*, *vas*, *vulkan*, *vrt* [vɛrt]. Takšna izgovorjava je ustrezna tudi pred jezičnikom /r/ in /l/, npr. [vreme/wreme], [vlada/wlada], ter pri predlogu *v* [və/u].
- b) **Ustnoustnični šumni [w]** (zveneči) in **[ɱ]** (nezveneči) govorimo kadar *v* ne stoji ob samoglasniku; [w] stoji pred zvenečim soglasnikom (*vrana* [vrána], *vlak* [wlák]), [ɱ] pa pred nezvenečim soglasnikom (*vsak* [ɱsák]), in se uvršča med nezvočnike.
- c) **Dvoglasniški [ɤ]** predstavlja drugi del diftonga in ga izgovarjamo po samoglasnikih ter na koncu besede, npr. *siv* [siɤ], *sivka* [siɤka]. Izgovarja se tudi pri besedni zvezi, ko se prva beseda končuje na samoglasnik, druga pa se začne z zvočnikom *v*, ki stoji pred soglasnikom, npr. *bi vsak* [bi ɤsák]. Glas [ɤ] se v slovenskem jeziku skriva za črkami kot so *v*, *l* in *u*, vendar ga ne smemo enačiti s poljskim polsamoglasnikom [ɤ], ki ga zapišemo s črko *ł*. Pri nas ga vedno izgovarjamo dvoglasniško, v poljščini lahko tudi enoglasniško, npr. *zmarł* [zmarɤ]. V slovenščini ga uvrščamo med ustničnosti glasove, v poljščini pa se izgovarja brez zapore ob zobeh in je uvrščen med mehkonobnojezične soglasnike.

(ZRC SAZU, *Slovenski pravopis*, 2001, str. 73)

črka	glas	primer
v	[ɤ]	<i>lev</i> , <i>sivka</i> ,
l		<i>bel</i> , <i>bral</i> , <i>čoln</i> ,
u		<i>nauk</i>

TABELA 5: PRIKAZ GLASU [ɤ] V GRAFIČNEM ZAPISU

VIR: WTORKOWSKA, *PROBLEMY FONETYCZNE SŁOWEŃCÓW UCZĄCYCH SIĘ JĘZYKA POLSKIEGO*, 2011, STR. 6

Zaradi pravil, ki jih uporabljamo v slovenščini pri izgovorjavi fonema /v/, imajo slovenski govorniki težave s poljskim fonemom /v/ (črka *w*), ki se v podobnih situacijah izgovarja povsem drugače. V poljskem jeziku lahko *w* izgovarjamo na dva načina:

- a) kot **zveneči zobnoustnični [v]** pred samoglasniki ter zvenečimi soglasniki, npr. *woda* [voda]
- b) kot **nezveneči zobnoustnični [f]** pred nezvenečimi soglasniki, npr. *krakowski* [krakofsk'i]

Ko raziskujemo glasoslovje poljskega jezika, srečamo različne poglede, kar se tiče števila fonemov. V doslej napisani literaturi, ki se ukvarja s poljskim glasoslovjem, najnižje število fonemov omenja Roman Laskowski (31 soglasnikov ter 6 samoglasnikov), najvišje pa Jolanta Szpyra-Kozłowska (38 soglasnikov ter 9 samoglasnikov). Razlogov za tako različne številke je lahko več. Vsekakor gre tukaj za različna preučevanja ter razmišljanja o npr. nosnih samoglasnikih, mehkih ter trdih soglasnikih, o tem ali sta [i] in [y] dva samostojna fonema ali dve različici enega itd. Katerokoli število fonemov upoštevamo, lahko vidimo, da je poljski jezik srednje bogat s fonemi ter da vsebuje več kot 80 % soglasnikov, kar ga uvršča med soglasniške jezike. (M. Maciołek, J. Tambor, *Głoski polskie*, 2012)

Poljske glasove realizira 39 črk, kar 14 več kot pa v slovenščini. To so: *a, q, b, c, ch, cz, ć, d, dz, dź, dż, e, ę, f, g, h, i, j, k, l, ł, m, n, ń, o, ó, p, r, rz, s, sz, ś, t, u, w, y, z, ź, ż*. Podlaga poljski pisavi – tako kot naši – je latinski črkopis, ki so ga za posebne poljske glasove priredili z razločevalnimi znaki in s kombiniranjem črk. Dobra polovica znakov se bere tako kot v našem jeziku (npr. b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, z). Nekateri soglasniki se ločijo od naših le v pisavi, npr. črka *w* → *woda* [voda] 'voda'. Ta glas ustreza našemu zobnoustničnemu *v*, ki ga izgovarjamo pred samoglasniki. Včasih v sodobni poljščini sta za isti glas v rabi dve črki. Črko *ch* [χ] večina Poljakov izgovarja enako našemu nezvenečemu priporniku *h*. Le tisti iz vzhodnih obmejnih predelov Poljske ločijo med nezvenečim *ch* [χ] in zvenečim *h* [ɣ]. Pravil, kdaj se piše kateri, ni. Dvoznak *rz* ter črka *ź* v sodobni poljščini oba zaznamujeta isti glas, podoben našemu *ž* (npr. *źaba* [źaba] 'žaba', *rzeka* [żeka] 'reka'), le da ima močnejši, izrazitejši šum. To je značilno za vse poljske šumnike (*szum* [šum] 'šum', *czas* [čas], 'čas', *dżem* [žem] 'džem', ki so trdi, zato za njimi nikoli ne sledi mehki *i*, temveč trdi *y*, npr. *żyto* [żyto] 'žito').

Tudi črk *u* ter *ó* v sodobni poljščini zaznamujeta isti glas [u]. Črka *ó* pa se pogosto menjuje s črko *o*. V zaprtem zlogu se uporablja *ó*, v odprtem zlogu pa *o*, npr, *mój* : *mojego*, *sól* : *sol*, *noga* : *nóg*.

Izgovorjava mehkega nosnika *ń* slovenskemu govorniku ni tuja. Srečamo ga npr. v besedi *koń* [koń] 'konj'. (R. Štefan, *Učbenik poljskega jezika*, 1969, str. 6)

Kombiniranje črk v poljščini je pripeljalo do razlike v številu glasov in črk, ki sestavljajo neko besedo, medtem ko v slovenskem jeziku razlike načeloma ni. V poljskem jeziku lahko tako nek glas realizirata dve ali celo tri črke. Za primerjavo vzemimo poljsko besedo *chrząszcz* [χšøšč] ter njen slovenski prevod *hrošč* [hrošč]. Prvo besedo sestavlja 9 črk in le 5 glasov, v slovenski besedi pa se število glasov ujema s številom črk. (M. Wtorkowska, *Problemy fonetyczne Słoweńców uczących się języka polskiego*, 2011, str. 6)

6. 2. 1 POLJSKI SAMOGLASNIKI

Poleg osnovnih samoglasnikov najdemo v poljščini tudi **sredinske samoglasnike**, kot so **sprednji** in **visoki** *y*, **široki** *e* in *o* ter **sredinska** *ą* ter *ę*. Poljski samoglasniki se delijo na **nosne** (*ą*, *ę* in še nekatere nosne različice samoglasnikov) ter **ustne** (vsi ostali). Glede na položaj ustnic se v poljščini samoglasnike deli še na **zaobljene** oz. zaokrožene 'zaokrąglone' (*o*, *u* in *ą*), **sploščene** oz. napete 'spłaszczone' (*e*, *ę*, *y* in *i*) ter **nevtralne** 'obojętne' (*a*). (E. Lipińska, *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, 2005)

TABELA 6: SAMOGLASNIŠKI TRIKOTNIK POLJSKEGA JEZIKA BREZ NOSNIKOV

VIR: D. OSTASZEWSKA, J. TAMBOR, *FONETYKA I FONOLOGIA WSPÓŁCZESNEGO JĘZYKA POLSKIEGO*, 2009

V poljskem jeziku se pojavlja samoglasnik *y*, ki ga v slovenščini nimamo. Njegova izgovorjava je blizu izgovorjavi *i*-ja, kar zna biti problematično za Slovence v začetni fazi učenja poljskega jezika, saj ju pogosto izgovarjajo enako, npr. pri besedi *wychodzić*. Napačna izgovorjava se pojavlja tudi pri besedah, ki so v zapisu podobne v obeh jezikih, npr. *ryba* – *riba*, *fryzjer* – *frizer*. (Wtorkowska, *Problemy fonetyczne Słoweńców uczących się języka polskiego*, 2011, str. 3) Potrebno je opozoriti, da so pri izgovorjavi samoglasnika *y* mišice manj napete, jezik je bolj sproščen in oddaljen od trdega neba in se šibkeje oprijema mehkega neba na zadnji steni žrela. (A. Stefan, *Warsztaty językowe doskonalące prawidłową wymowę polskich samogłosek*, 2015, str. 16) Nekoč je bil [y] sicer varianta fonema /i/ in se, tako kot še danes, ni pojavljal po palatalnih soglasnikih ter po *l*. (L. Dukiewicz, I. Sawicka, *Gramatyka współczesnego języka polskiego*, 1995, str. 120)

Poljščina in kašubščina sta zadnja dva slovanska jezika, v katerih so se ohranili **nosni samoglasniki**. Teoretično ima vsak ustni samoglasnik tudi svoj nosni par, v grafičnem zapisu poljskega jezika pa obstajata tako samo dva nosna samoglasnika: *ą* [ɔ] (nosni *o*) in *ę* [ɛ] (nosni *e*).

Samoglasnik *ą* se pred različnimi soglasniki izgovarja različno. Pred priporniki *w*, *f*, *z*, *s*, *ż*, *sz*, *ch* ga izgovarjamo kot [ɔ], npr. *wąsy* [vɔsy], enako je, ko se pojavlja na koncu besede, npr. *idą drogą*. Pred zapornikom *t*, *d* in zlitnikoma *c*, *dz* se izgovarja kot [on], npr. *chcąc*, *pieniądze*, pred omehčanima zlitnikoma *ć*, *dź* ga izgovarjamo kot [oń], npr. *wziąć*, *bądz*, pred *k* in *g* kot [oŋ], npr. *łąka*, *krąg*, pred omehčanima *k'* in *g'* kot [oŋ'], npr. *łaki*, *kręgi* in pred *ł* in *l* kot ustni [o], npr. *wziął*.

Tudi samoglasnik *ę* se izgovarja različno v različnem okolju. Pred priporniki *w*, *f*, *z*, *s*,

ż, sz, ch ga izgovarjamo kot [ɛ], npr. *węch* [vɛχ], pred *t, d, c, dz* kot [en], npr. *ręce, pamiętać*, pred *ć* in *dź* kot [eń], npr. *pięć, będzie*, pred *k* in *g* kot [eŋ], npr. *ręka, potęga*, pred mehlima *k'* in *g'* kot [eŋ'], npr. *ręki, potęgi* pred *ł* in *l* kot ustni [e], npr. *wzięła*, na koncu besede pa ga lahko izgovarjamo na dva načina, npr. *chodzę* [χozɛ] (kot glas *e*) ali [χozɛ̃] (lažja nazalnost).

Ostale nosne samoglasnike, kot so [i], [u], [a], [ɨ], torej nosne variante ustnih soglasnikov, pa lahko slišimo v besedah tujega izvora, kot so npr. *instynkt* [ɨstɨŋkt], *kunszt* [kɨŋst], *awans* [avɨns], *czynsz* [čɨŋš], v primeru, če je ohranjen točno določen položaj (samoglasnik + nosni samoglasnik + pripornik [v v' f f' z s ž š ź ś ɥ γ' χ χ']).

Za nosne glasove je značilno, da imajo samoglasniške ter soglasniške lastnosti. Pri njihovi artikulaciji zrak potuje skozi ustno kot tudi nosno votlino.

Vseeno, kot kažejo raziskave, veliko Poljakov ne izgovarja nosnih samoglasnikov. (A. Stefan, *Warsztaty językowe doskonalące prawidłową wymowę polskich samogłosek*, 2015, str. 18-19)

6. 2. 2 POLJSKI SOGLASNIKI

Poljščina ima v primerjavi s francoskim ali angleškim jezikom malo samoglasnikov. Se je pa zato v poljskem jeziku razvil dokaj bogat soglasniški sistem, ki poleg osnovnih soglasniških fonemov zajema nove vrste soglasnikov.

Glede na vibriranje glasilk soglasniške glasove razdelimo na **zvoneče** 'dźwięczne' (npr. [g], [d], [m], [r], [z] itd) ter **nezvoneče** 'bezdźwięczne' (npr. [f], [k], [t], [s] itd).

Glede na položaj mehkega neba lahko poljske soglasnike razdelimo na **ustne** 'ustne' (večina soglasnikov) ter **nosne** 'nosowe' (npr. [m], [n], [ŋ], [m'], [ń]). Najnovejše raziskave so pokazale, da nosni soglasniki vplivajo na izgovorjavo samoglasnikov v njihovi okolici, temu pravimo nazalizacija. Nazalizirani samoglasniki se pojavljajo pred nosnimi soglasniki, npr. *interes* [ĩnteres], *dżem* [žɛ̃m], *tam* [tã̃m]. Nazalizacija pri samoglasnikih je sicer možno slišati, ni pa nujno. Tudi avtorji imajo na to tematiko različne poglede. (D. Ostaszewska, J. Tambor, *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego*, 2009, str. 53)

Glede na stopnjo odprtosti govorne cevi lahko soglasnike razdelimo na dve skupini. Prva zajema 'spółgłoski półotwarte', kar v slovenščini imenujemo **zvočniki**. V to skupino spadajo že prej omenjeni **nosniki**, **jezičniki** [r] 'spółgłoska drżąca' ter [l], [l'] 'spółgłoska boczna' in **polsamoglasniška drsnika** [ɨ] in [ɨ̃] 'spółgłoski półsamogłoskowe'.

Potrebno je opozoriti, da glasu [ɨ̃], ki ga v poljščini zapišemo s črko *j*, ne smemo enačiti s slovenskim soglasnikom [j], ki ga prav tako zapišemo s črko *j*. V poljščini gre za polsamoglasniški [ɨ̃], ki ga v slovenščini srečamo le v polcitatnih besedah (npr. *celuloid*) ali na začetku domače besede na *i*, če se prejšnja končuje na samoglasnik (npr. *bo imela*). (SAZU in ZRC SAZU, *Slovenska slovenica*, 2001, str. 136) O razlikah poljskega ter slovenskega [ɨ̃] je že bilo govora.

Druga skupina pa so 'spółgłoski właściwe', v slovenščini **nezvočniki**, ki jih glede na način izgovorjave razdelimo na **pripornike** 'spółgłoski szczelinowe' (npr. [f], [f'], [χ], [χ'] [s], [š], [ś], [z], [ż], [ź]), **zlitnike** 'zwar-to-szczelinowe' ([c], [č], [ć], [ɟ], [ż], [ź]) in

zapornike ‘spółgłoski zwarte’ ([b], [b'], [d], [d'] [g], [k], [p], [p'], [t], [t']).

Glede na mesto artikulacije se soglasnike deli na **ustnične** ‘wargowe’, ki se še naprej delijo na **ustničnostnične** ‘dwuwargowe’ ([b], [b'], [m], [m'], [p], [p']) ter **zobnostnične** ‘wargowo-zębowe’ ([f], [f'], [v], [v']), nato so tu soglasniki, ki jih izgovorimo s **sprednjim delom jezika** ‘spółgłoski przedniojęzykowe’, ki so lahko **zobnojezični** ‘przedniojęzykowo-zębowy’ ([d], [d'], [t], [t'], [z], [s], [c], [ʒ], [n]) ali **zadlesničnojezični** ‘przedniojęzykowo-dziąsłowe’ ([ʒ], [č], [ś], [ʒ], [r], [l], [l']). **Trdonebnojezične** soglasnike ‘spółgłoski środkowojęzykowe’ delimo na **prepalatalne (sprednjenebne)** [ć], [ś], [ź], [ź], [ń], [i], ki nastanejo, ko se jezik približa prednjemu delu trdega neba (*prepalatum*), ter **postpalatalne (zadnjenebne)** [g'], [k'], ko se približa zadnjemu delu trdega neba (*postpalatum*). Med **mehkonebnojezične** oz. velare ‘spółgłoski tylnojęzykowe’ spadajo [k], [g], [ɣ], [χ], [χ'], [ŋ]. (D. Ostaszewska, J. Tambor, *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego*, 2009, str. 29)

Zobnojezične soglasnike [s], [z], [c], [ʒ] imenujemo tudi **sičniki** ‘spółgłoski syczące’, zadlesničnojezičnim [ś], [ʒ], [č], [ʒ] pravimo tudi **šumniki** ‘spółgłoski szumiące’, soglasnikom [ś], [ź], [ć], [ź], ki se izgovarjajo s srednjim delom jezika, pa pravimo **mehki** oz. **prepalatalni šumniki** ‘spółgłoski ciszące’. (M. Maciołek, J. Tambor, *Głoski polskie*, 2012, str. 11). Pri tvorbi teh glasov je sprednji del jezika približno v takem položaju kakor pri s, z, c, dz. medtem ko se srednji del jezika močno dvigne proti trdemu nebu, da nastane pri tem značilen šum. (R. Štefan, *Učbenik poljskega jezika*, 1969, str. 17)

Charakterystyka spółgłosek

Głoski		Wargowe				Przedniojęzykowe								Środkowojęzykowe				Tylnojęzykowe									
		dwuwargowe		wargowo-zębowe		zębowe				dziąsłowe				prepalatalne		postpalatalne											
		twar	zmięk	twar	zmięk	twar	zmięk	twar	zmięk	twar	zmięk	twar	zmięk	twar	zmięk	twar	zmięk	twar	zmięk	twar	zmięk						
		dźw	bez	dźw	bez	dźw	bez	dźw	bez	dźw	bez	dźw	bez	dźw	bez	dźw	bez	dźw	bez	dźw	bez	dźw	bez				
Spółgłoski właściwe	zwarte	b	p	b'	p'					d	t	d'	t'	ɖ	ʈ					ɡ	k	ɡ	k				
	zwarto-szczelinowe									ʃ	c	ʃ'	c'	ʃ̣	č	ʃ'	č'	ʃ̣	ć								
	szczelinowe					v	f	v'	f'	z	s	z'	s'	ʒ	š	ʒ'	š'	ʒ̣	ś					ɣ	χ	ɣ'	χ'
Spółgłoski półotwarte	nosowe	m	ɱ	m'	ɱ'					n	ɳ	n'		ɳ	ɳ̣					ɲ	ɳ̣			ŋ	ɳ̣	ŋ'	ɳ̣'
	drżące													r	ɽ	r'	ɽ'										
	boczne													l	ɭ	l'	ɭ'										
	półsamogłoskowe ustne																			i				u	u̥	u'	
	półsamogłoskowe nosowe																			ĩ				ũ			

TABELA 7: SOGLASNIŠKI GLASOVI POLJSKEGA JEZIKA

VIR: D. OSTASZEWSKA, J. TAMBOR, *FONETYKA I FONOLOGIA WSPÓŁCZESNEGO JĘZYKA POLSKIEGO*, 2009

V poljščini ima pomembno funkcijo pri soglasnikih sprednji samoglasnik *i*, ki soglasnike mehča, ko se ti pojavijo pred njim. Take **omehčane (palatalizirane)** soglasnike izgovarjamo tako, da ustreznemu trdemu soglasniku (*b, f, k, m, s* itd.) istočasno dodamo rahel glas *j* s tem, da srednji del jezika dvignemo proti trdemu nebu. V fonetičnem zapisu mehčanje označujemo z apostrofo (npr. *wino* [v'ino]). Omeščani soglasniki nikoli ne stojijo pred soglasnikom ali na koncu besede, zato tudi v abecedi zanje ni posebnih znakov s črtico. Lahko pa se vežejo z različnimi vokali (ne samo z *i*). V takih pozicijah označujemo njihovo mehkost s črko *i*, ki pa se ne sme izgovarjati kot vokal (npr. *pies* [p'ies] ali [p'es], *miasto* [m'jasto] ali [m'asto]).

Poleg omeščanih glasov je v poljščini še vrsta zelo **mehkih (palatalnih)** soglasnikov, kot so [ń], [ś], [ź], [ć], [ź]. Kadar je *i* edini vokal v zlogu, mehkost ni posebej označena (*nic* [n'ic], *siła* [s'ił̩a], *cicho* [c'ix̩o], *zima* [z'ima], *widzi* [v'iz'i]). Če pa je v zlogu poleg še kak drug samoglasnik, se pred njim piše *i*, ki pa se v tem primeru ne izgovarja, ampak je samo znak za mehčanje (npr. *siano* [śano], *ciocia* [ćoća], *dziecko* [źecko], *nie* [ńe] itd.). Samo pred soglasniki in na koncu besed so palatalni soglasniki označeni s črtico nad črko, torej tako kot v abecedi (*śnieg, ktoś, ćma, pisać, koń* itd.). (R. Štefan, *Učbenik poljskega jezika*, 1969, str. 6, 17, 18)

V slovenščini imajo funkcijo mehčanja oz. palatalizacije samoglasniki [i], [e] ter [ə] ter nebni drsnik [j], ki privabljajo soglasnike v nebno območje. Mehkonebnojezični [k], [g] in [h] ter afrikat [c], so se pred nebni samoglasniki [i], [e] ter [ə] spremenili v [č], [š], [ž] in [č], npr. *roka* → *ročica*, *noga* → *nožica*, *muha* → *mušica*, *senca* → *senčiti*).

V novejšem času tu prevladuje etimološko načelo: *kruhek, dragec, pikica*. Čut za mehčanje je oslabil. Včasih je mehčanje poznala tudi sklanjatev, danes pa imamo v knjižnem jeziku le še ostanke: *otroci, pri otrocih*. Pojav je bolj pogost v narečjih in starejših tiskih. (A. Bajec, R. Kolarič, M. Rupel, *Slovenska slovnica*, 1956, str. 35)

7. PRIMERJAVA NAGLASA

Naglas je fonološka kategorija, ki določa nadrejenost določenega zloga v besedi ali besedni zvezi. Potrebno je opozoriti na znano pravilo, da imajo besede načeloma le en naglas, torej kratki oz. dolgi naglašeni zlog. Vendar obstajajo tudi besede (nekatero zloženke oz. sestavljenke) z več naglasi (t. i. večnaglasnice), npr. *živínozdravník, ávtocésta*, pa tudi brez naglasa (t. i. breznaglasnice), npr. *so, ga, bo, že*.

V slovenskem knjižnem jeziku imamo dve vrsti naglaševanja: **jakostno** in **tonemsko**. Pri jakostnem se izrazitost naglašene samostalnika izraža z večjim izdihom zraka, pri tonemskem pa je samoglasnik izgovorjen z višjim ali nižjim tonom. Obe vrsti naglaševanja sta enakovredni, vendar pokrajinsko vezani. Tonemsko naglaševanje je značilno predvsem za osrednja narečja (gorenjsko, dolensko, koroško). (SAZU in ZRC SAZU, *Slovenski pravopis*, 2001, str. 71)

V slovenskem jeziku je naglasno mesto določeno za vsako besedo posebej. Naglas sicer ni omejen glede na mesto, je pa predvidljiv. Naučimo se ga skupaj z besedo in njenim pomenom. Neomejenost naglasa najdemo tudi v angleščini, ruščini, italijanščini, nemščini itd.

V slovenščini poznamo 4 naglasne tipe.

- 1) **Nepremični naglasni tip** se pojavlja kadar naglas, kljub pregibanju besed, ostaja na istem zlogu osnove. Ta tip velja za samoglasniške besede v imenovalniku in rodilniku: *lipa –e*; za pridevniške besede in opisne deležnike na *-l* v oblikah za vse tri spole: *ljubeznív –a –o*, *délal –a –o*; za glagole v nedoločniku in sedanjiku: *délati –am*.
- 2) **Premični naglasni tip** se pojavlja kadar se naglas pri pregibanju besede prenaša z enega zloga osnove na drug zlog. Naglas je v ednini na predzadnjem zlogu osnove, če nima glasovne končnice, sicer pa zmeraj na zadnjem zlogu osnove. Pojavlja se v imenovalniku in rodilniku ednine pri samoglasniških besedah na raznih zlogih osnove: *mêdved medvéd-a*; pri pridevniških besedah in deležnikih na *-l* na raznih zlogih osnove: *nôsil –íla –o*; redko tudi pri deležnikih na *-n*; v velelniku in sedanjiku na raznih zlogih osnove: *nôsi –íte*.
- 3) **Končniški naglasni tip** se pojavlja takrat, ko naglas stoji vedno na končnici neke besede, torej na kratkem zadnjem samoglasniku v osnovnih oblikah. Najdemo ga pri samostalniških besedah v imenovalniku in rodilniku: *pès ps-á ps-ú*; pri pridevniških besedah in opisnem deležniku na *-l*: *šèl –šlà –ò*; v sedanjiku: *grèm grevà gremò*.
- 4) **Mešani naglasni tip** pa se pojavlja takrat, ko naglas preskakuje z osnove na končnico. To pomeni, da je naglas v ednini v nekaterih oblikah na osnovi, v drugih na končnici, v množini pa se v 1. moški ter 1. in 2. ženski sklanjatvi posploši na končnici, v srednji na osnovi. Pri samostalniku je naglas v rodilniku ednine na dolgem končniškem samoglasniku: *stvár stvar-í stvar-i*, *móž –á –u –á –em*. Pri pridevniški besedi in opisnem deležniku na *-l* glagola *biti* je naglas na glasovni končnici v im. (in tož.) vseh števil, posebnost je le im. ed. ženskega spola: *mlád –a –ó*. Če ima moška oblika neobstojni samoglasnik, je ta dolgi in naglašen: *težák težka –ó*. (SAZU in ZRC SAZU, *Slovenski pravopis*, 2001, str. 106)

V poljskem jeziku pri naglaševanju pride v poštev samo dinamika. Naglašeni zlogi se izgovarjajo ob močnejši ekspiraciji oz. močnejšem pritisku zračnega toka, ki prihaja iz pljuč. Naglas v poljščini je torej **ekspiratoren** ali **dinamičen**. (R. Štefan, *Učbenik poljskega jezika*, 1969, str 27) Pritisk lahko zaznamuje en zlog v besedi – takrat govorimo o besednem naglasu, lahko pa pade na določeno besedo v stavku – govorimo o stavčnem naglasu.

Navadno je naglas vezan na predzadnji zlog v besedi, pravimo mu **paroksitonični naglas**. V fonetičnem pogledu je torej stalen, ni pa stalen v morfološkem pogledu, saj se lahko premika z ene morfološke enote na drugo, s korena na pripono (npr. *urzędnik – urzędniczka*) ali z osnove na končnico (npr. *ryby – rybami*).

Tudi fonetična stalnost poljskega akcenta ni popolna in včasih zahteva drugačen naglas za besede oz. skupine besed glede na zgradbo, etimologijo ter tradicijo izgovorjave. (A. Markowski, *Wielki słownik poprawnej polszczyzny*, 2012, str. 1546)

Pri časovnikih preteklega časa v prvi in drugi osebi množine se naglas ohrani na prvotnem mestu, npr. *pisaliśmy* ← *pisali* – *śmy*; *gralyście* ← *graly* – *ście*. Enako je v pogojniku v vseh treh osebah ednine in v tretji osebi množine, kjer naglas stoji na tretjem, včasih tudi na četrtem, zlogu od konca, npr. *pisalabym*, *narysowalybyście*. To imenujemo **proparoksitonični naglas**. Kakor v preteklem času je bila tudi tu glagolska oblika prvotno sestavljena iz dveh besed, iz deležnika in pomožnega glagola. Občutek, da gre za sestavljene besede, je v jeziku še vedno živ, zato se lahko ta obrazila ločijo od deležnikov in priključijo poudarjeni besedi, npr. *Za późnoście przyjechali*.

Z izjemami pri naglaševanju se srečujemo tudi pri izposojenkah, zlasti iz grščine in latinščine, ki se navadno naglašujejo na predpredzadnjem zlogu, npr. *fizyka*, *gramatyka*, *krytyka*, *muzyka*, *opera*, *prezydent*, *republika*. V sklonih, kjer imajo te besede enako število zlogov kot v imenovalniku ednine, ostane naglas na tretjem zlogu od konca, npr. *krytyka*, gen. *krytyky*, dat. *krytyce*. V sklonih, ki pa se po številu zlogov razlikujejo od imenovalnika ednine, naglas zopet pade na predzadnji zlog, npr. *krytykami*, *prezydenta*.

Naglas na tretjem zlogu od konca najdemo pri besedah sestavljenih iz dvozložnega glavnega števnikar ter dodatnega dela *-kroć*, *-set*, *-sta*, npr. *czterysta*, *siedemkroć*, *osiemset*.

Tudi pri veznikih, katerih se na koncu držijo osebne glagolske končnice (*-śmy*, *-ście*) ali morfemi pogojnega naklona (*-by*) naglašujemo na tretjem zlogu od konca, npr. *żebyście*, *jeżeliby*.

Enozložni samostalniki s predponami, kot so *arcy-*, *eks-*, *wice-*, imajo naglas na zadnjem zlogu. Temu pravimo **oksitonični naglas**, npr. *wicemistrz*, *eksmąż*. (A. Markowski, *Wielki słownik poprawnej polszczyzny*, 2012, str. 1547)

Pred enozložno besedo potegne predlog ali zaimek poudarek nase, kadar ima taka zveza značaj prislovnega določila ali idioma, npr. *na wsi*, *dla was*, *przede mną*, *wodzi go za nos*. Enako je z nikalnico *nie*, kadar stoji pred enozložnim glagolom ali zaimkom, npr. *nie dam*, *nie chodź*, *nie nasz*.

V dolgih besedah je glavni naglas na predzadnjem zlogu, poleg tega pa dobi beseda še dopolnilni (sekundarni) naglas navadno na prvem zlogu, npr. *nieakcentowany*, *bezkompromisowość*, oz. na predzadnjem zlogu prvega dela besede, kadar je ta sestavljena iz dveh večzložnih besed, npr. *południowosłowiański*. (R. Štefan, *Učbenik poljskega jezika*, 1969, str. 28, 29)

8. VIRI IN LITERATURA

Knjige:

1. A. Bajec, R. Kolarič, M. Rupel, *Slovenska slovnica*, Ljubljana, 1964.
2. L. Dukiewicz, I. Sawicka, *Gramatyka współczesnego języka polskiego*, Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego Pan, Kraków, 1995.
3. I. Hočevár, Boltežar, *Fiziologija in patologija glasu ter izbrana poglavja iz patologije govora*, Ljubljana, 2010.
4. E. Kržišnik, *Slovenski knjižni jezik 1 (predavanja)*, 2003.
5. E. Lipińska, *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków, 2005.
6. M. Maciołek, J. Tambor, *Głoskie polskie*, Wydawnictwo Gnome, 2012.
7. M. Maciołek, J. Tambor, *Głoskie polskie - Rentgenogramy*, Wydawnictwo Gnome, 2009.
8. D. Ostaszewska, J. Tambor, *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2009.
9. SAZU in ZRC SAZU, *Slovenski pravopis*, Ljubljana, 2001.
10. R. Štefan, *Učbenik poljskega jezika*, Državna založba Slovenije, 1969.
11. E. Tabakowska, *Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa*, Kraków, 2001.
12. J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, Založba Obzorja Maribor, 2000.

Članki:

1. P. Jurgec, *Slovenščina ima 9 samoglasnikov*. Slavistična Revija, 2011, št. 3.
2. A. Stefan, *Warsztaty językowe doskonalące prawidłową wymowę polskich samogłosek*, 2015.
3. H. Tivadar, *Fonem /v/ v slovenskem govorjenem knjižnem jeziku*. Slavistična revija, letnik 47/1999, št. 3, julij–september.
4. J. Toporišič, *Sistemske premene soglasnikov v knjižnem govoru*, letnik 3, številka 2, 1957.
5. M. Wtorkowska. Problemy fonetyczne Słoweńców uczących się języka polskiego. *Acta Universitatis Lodziensis, Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, ISSN 0860-6587, 2011, 18, str. 243-252, tabele. [COBISS.SI-ID [46655842](#)].

9. PRILOGA – OPIS POLJSKIH GLASOV

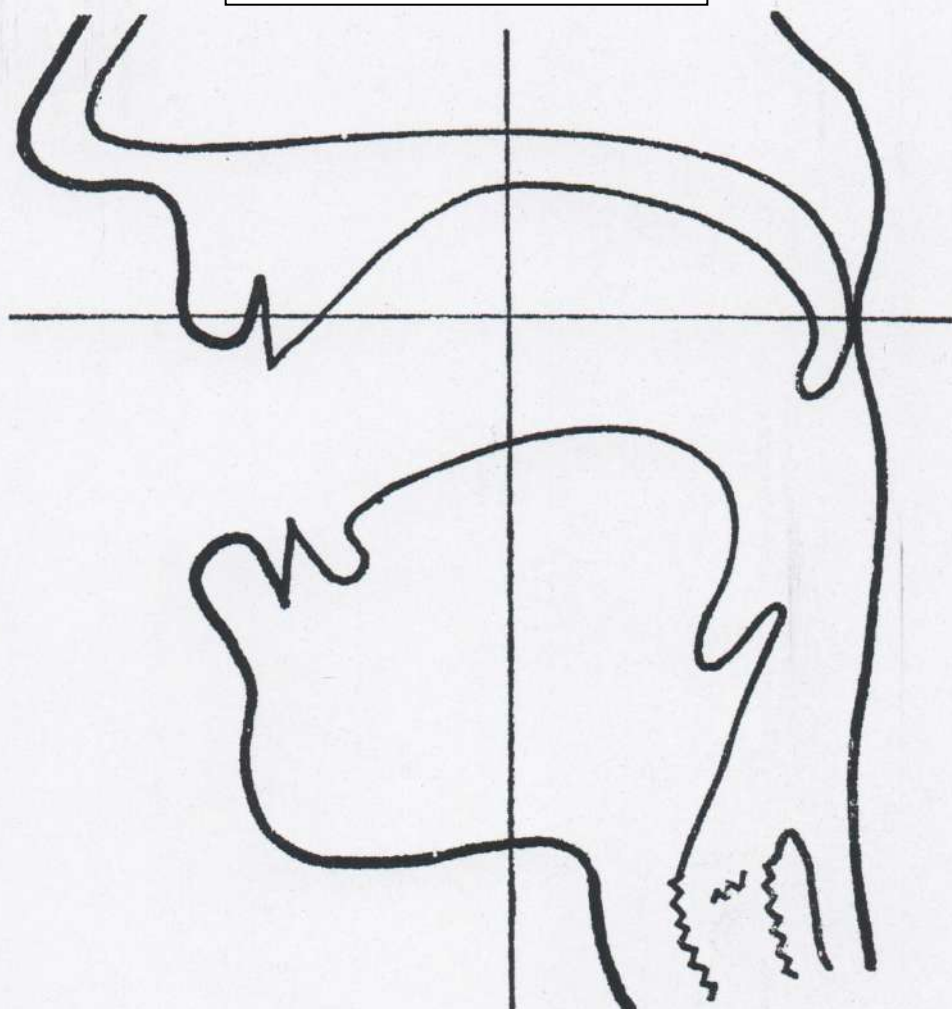
Velik del seminarske naloge zajema opis in opredelitev poljskih glasov v poljskem in slovenskem jeziku s pomočjo skiagramov oz. grafov ali posnetkov govoril pri tvorbi glasov. Na ta način si je lažje predstavljati nastanek danega glasu. Vsak izmed 47 grafov prikazuje artikulacijo točno določenega fonema, nekateri prikazujejo tudi alofone, mednje so vključeni palatalizirani soglasniki, kot so [b'], [d'], [l'], [m'], [v'] itd, ter tudi ostali alofoni, kot sta [ŋ] in [j].

Grafi z opisi so lahko v pomoč tistim, ki so na začetku učenja poljščine, pa tudi tistim, ki jih zanima področje fonetike. Do določene mere gre tudi za primerjalno delo slovenskega in poljskega glasoslovja. Za celotno sliko bi bilo potrebno na enak način opisati in opredeliti še vse slovenske glasove v obeh jezikih.

Praktičnega dela sem se lotila s pomočjo večih virov. Skiagrami govoril pri tvorbi glasov so pridobljeni iz dela *Głoski polskie – Rentgenogramy* (avtorja M. Maciołek in J. Tambor), ki je bilo izdano leta 2009 pod založbo Gnome. Delo zajema 47 različnih skiagramov. Graf na vrhu vsebuje polje z besedilom, kjer je glas zapisan najprej v fonološki in nato na primeru besede še v fonetični transkripciji, vključen pa je tudi slovenski prevod besede. Pod grafom se nahajata še dve opisni polji. Levo polje je opis določenega glasu v poljščini, desno pa opis v slovenščini. Pri poljskem delu sem si v veliki večini pomagala s knjigo *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego* avtoric D. Ostaszewskiej ter J. Tambor. Dodatna lastnost pri izgovorjavi samoglasnikov, ki temelji na obliki ustnic (*samogłoski zaokrąglone, spłaszczone, obojętne*), pa je vzeta iz publikacije *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego* avtoric A. Seretny in E. Lipińskiej. Glavni vir opisa slovenskih glasov pa je bila Toporišičeva *Slovenska slovnica* z nekaj popravki, ki jih je svetoval doc. dr. Hotimir Tivadar. V pomoč mi je bil tudi *Slovenski pravopis*. Grafi poleg vsega naštetega vsebujejo tudi možne opombe z razlago na dnu strani.

Kot je že bilo omenjeno in razloženo v poglavju 6 (Primerjava glasoslovnih sistemov), zajema poljski jezik veliko več fonemov kot slovenski. Nekateri izmed njih so identični ali skoraj enaki slovenskim, nekateri se razlikujejo le v črki, obstajajo pa tudi takšni, ki jih slovenščina ne pozna, npr. palatalni soglasniki, nosni samoglasniki, dodaten soglasnik *y*, pòlsamoglasnika [i̯] in [u̯] itd. Takšnim tujim glasovom je včasih težko najti slovensko različico imena. Konkreten primer je skupina glasov [ś], [ź], [ć], [ź], ki jih v poljščini imenujemo *spółgłoski ciszące*. Za šumnike (*spółgłoski szumiące*) ter sičnike (*spółgłoski syczące*) v slovenskem jeziku imamo izraz, tukaj gre pa za popolnoma novo vrsto soglasnikov, ki potrebuje svoj naziv. Po razmisleku in posvetu z obema mentorjema, sem se odločila v tem primeru uporabljati izraza palatalni ali mehki šumniki.

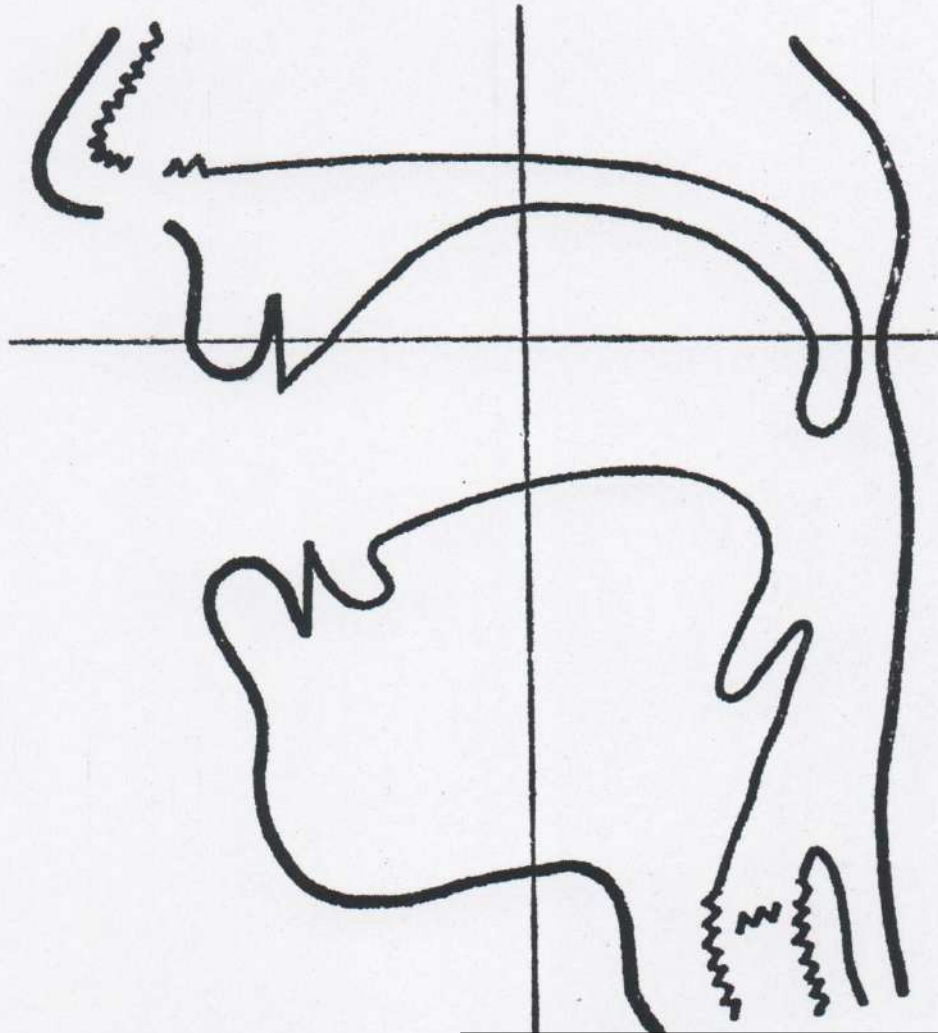
[a]
[kačka]
kaczka 'raca'

- 1) samogłoska
- 2) dźwięczna
- 3) otwarta
- 4) ustna
- 5) środkowa
- 6) szeroka
- 7) obojętna

- 1) samogłosnik
- 2) odprty
- 3) ustni
- 4) średni
- 5) niski

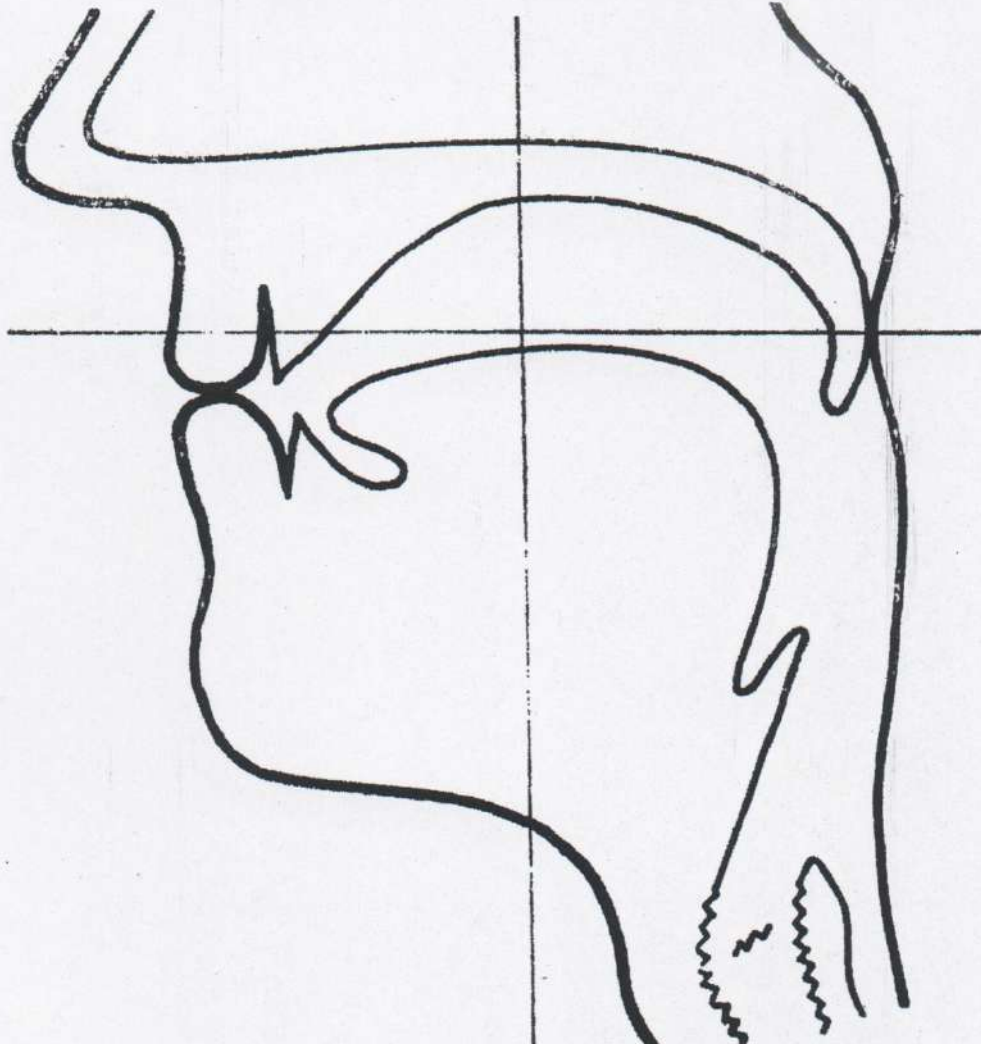
[ɔ]
[vɔš]
wąż 'kača'

- 1) samogłoska
- 2) dźwięczna
- 3) otwarta
- 4) nosowa
- 5) tylna
- 6) średnia
- 7) zaokrąglona

- 1) samoglasnik
- 2) odprti
- 3) nosni
- 4) zadnji
- 5) sredinski
- 6) zaobljeni

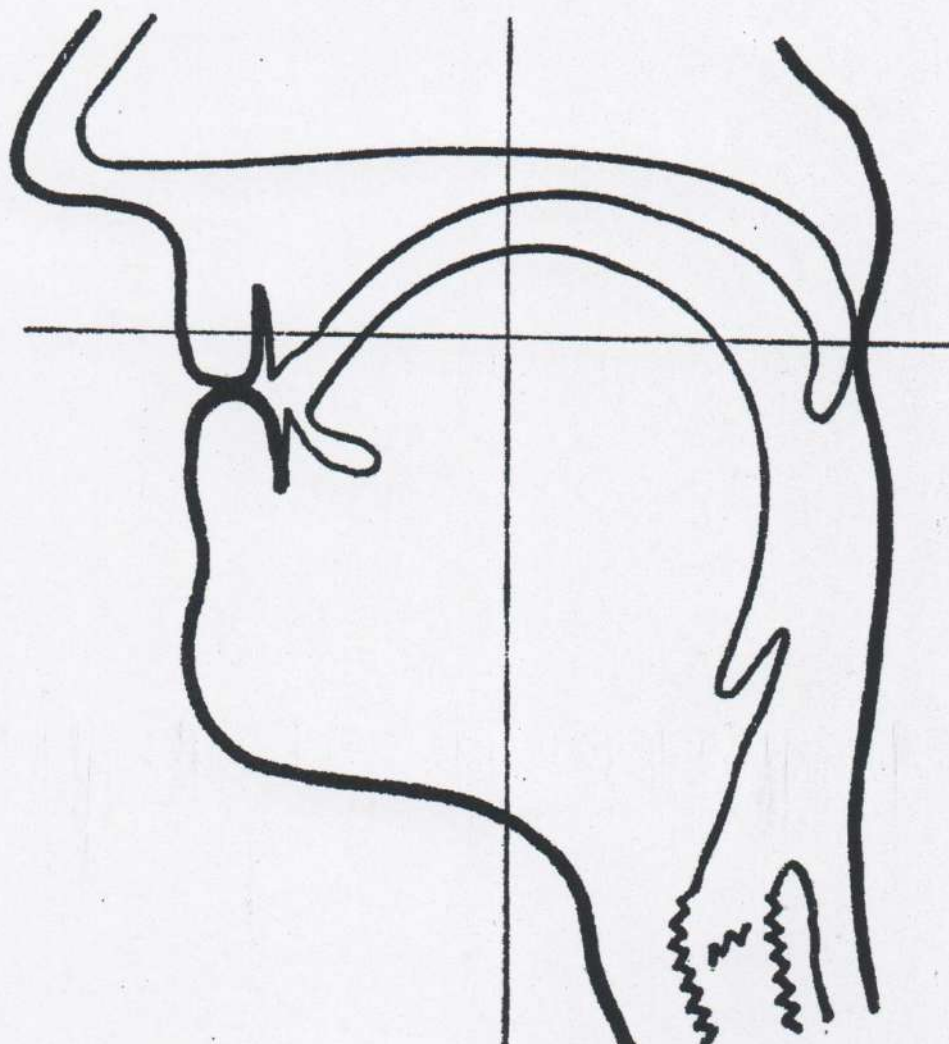
[b]
[bupɹ]
bóbr 'bober'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) zwarta
- 7) dwuwargowa

- 1) soglasnik
- 2) zvoneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zapornik
- 5) dvoustnični

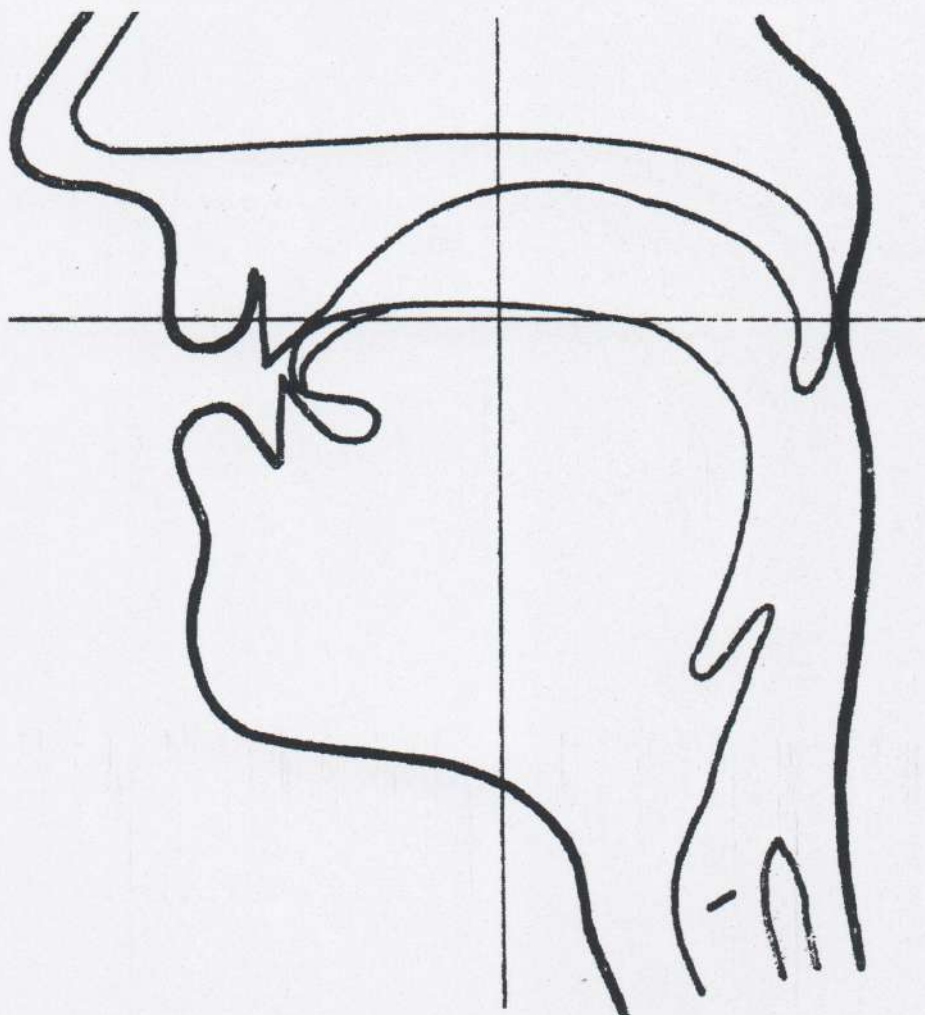
[b']
[b'iek]
bieg 'krog'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) zmiękczona
- 5) właściwa
- 6) zwarta
- 7) dwuwargowa

- 1) soglasnik
- 2) zvoneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) mehki
- 5) zapornik
- 6) dvoustnični

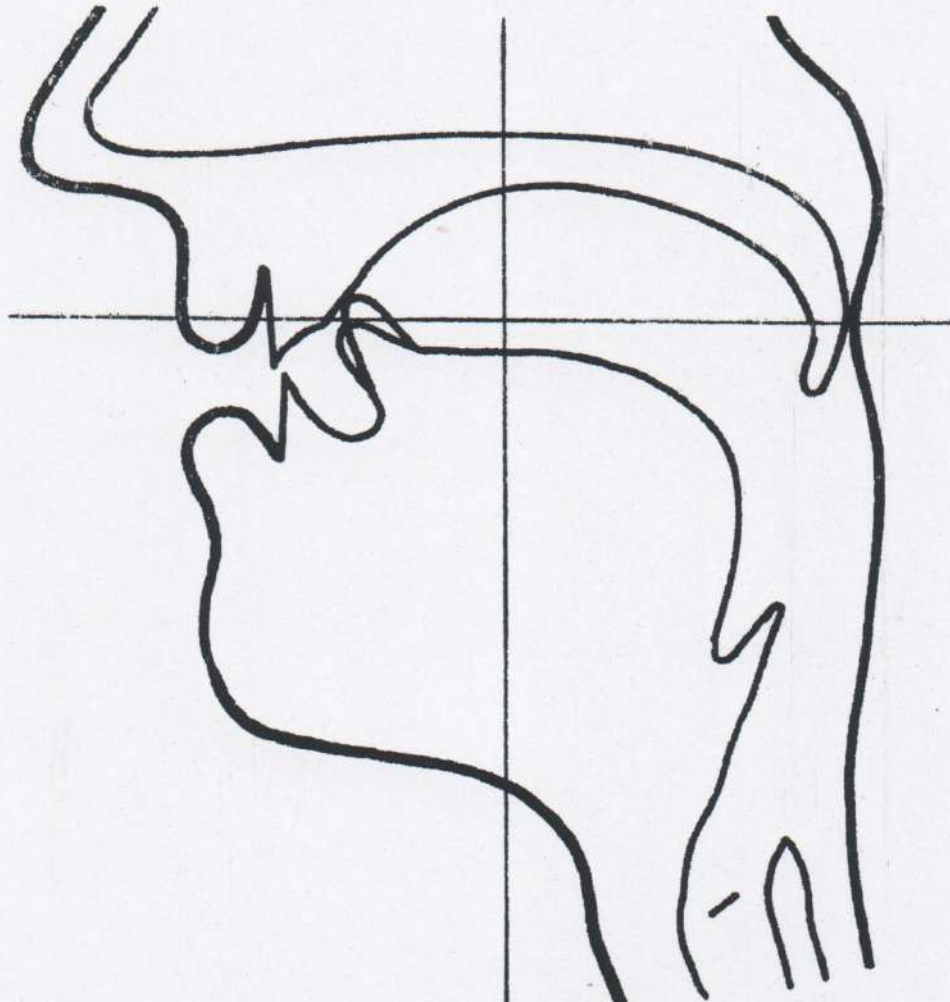
[c]
[ocena]
ocena 'ocena'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) zwarto-szczelinowa
- 7) przedniojęzykowo-zębowa
- 8) sycząca

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zlitnik
- 5) dlesnični
- 6) sičnik

[č]
[čas]
czas 'čas'

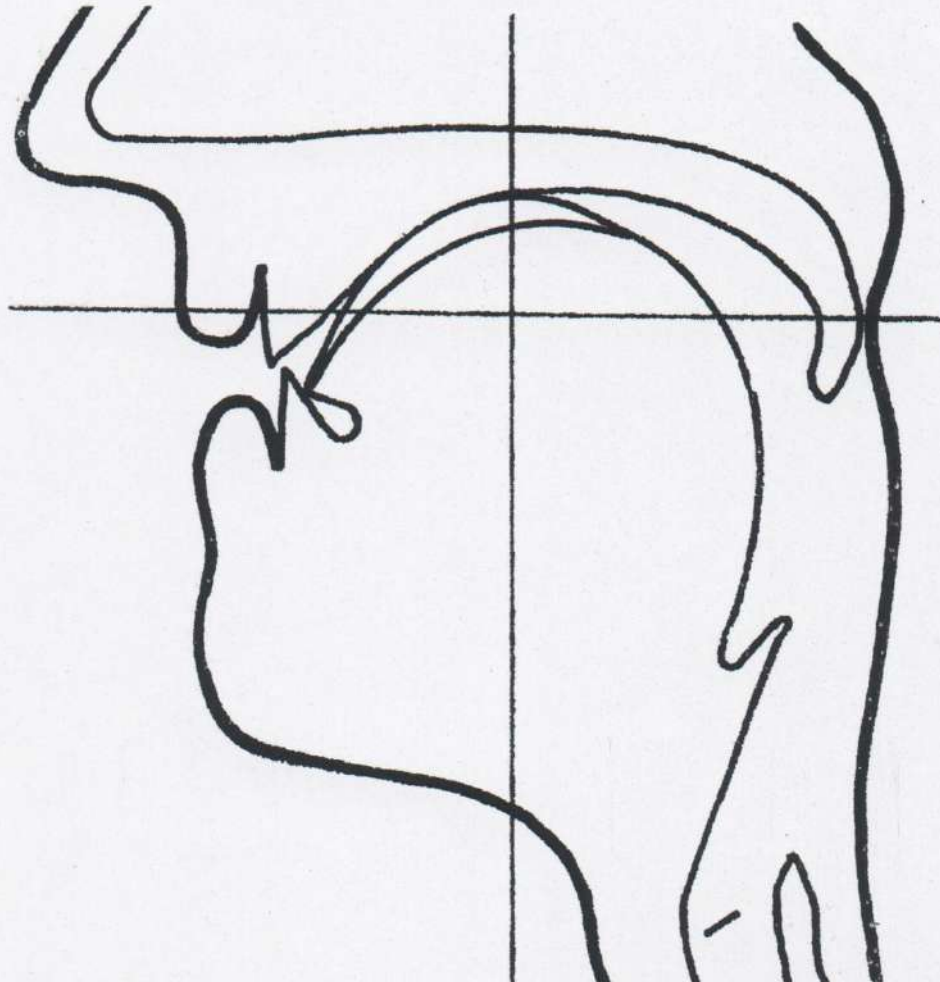

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) zwarto-szczelinowa
- 7) przedniojęzykowo-dziąsłowa
- 8) szumiąca

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zlitnik
- 5) zadlesnični
- 6) šumnik

*Poljski trdi šumniki [č], [ż], [ś], [ź] se izgovarjajo podobno kot naši, le da imajo močnejši, izrazitejši šum.

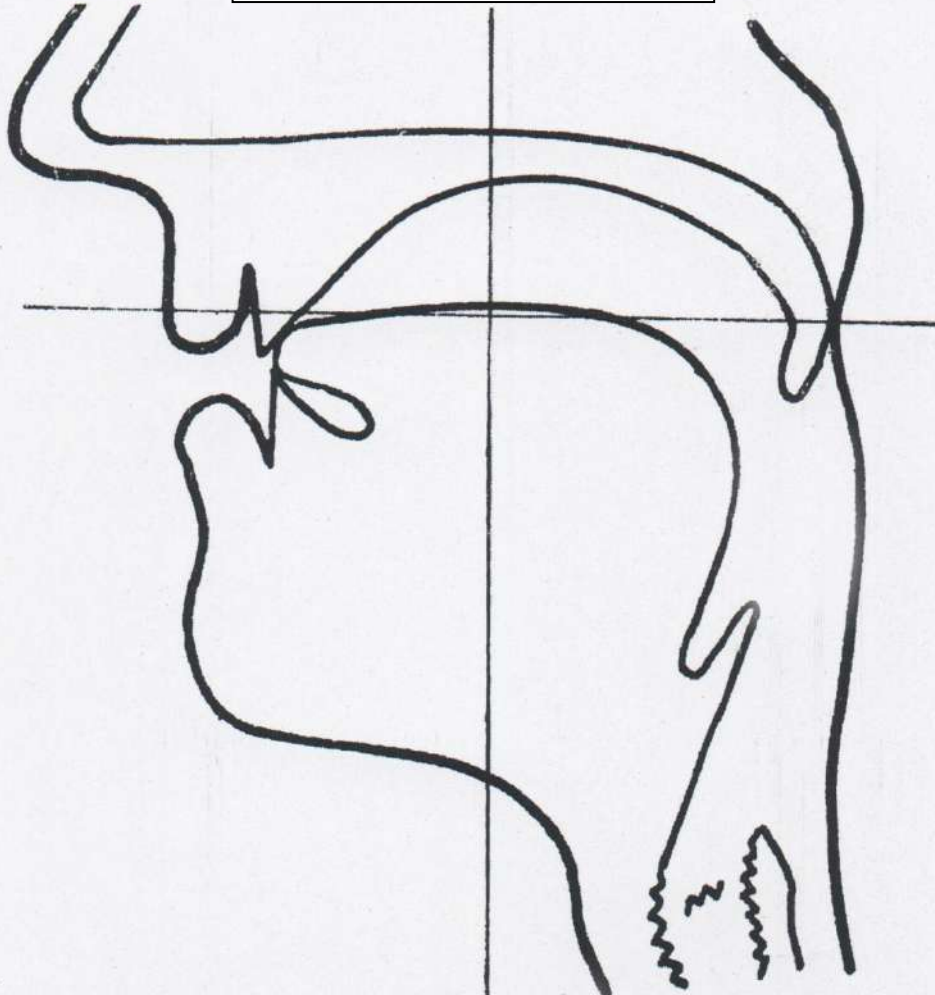
[ć]
[ćoća]
ciocia 'teta'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) właściwa
- 5) zwarto-szczelinowa
- 6) środkowojęzykowa
- 7) prepalatalna
- 8) cisząca

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zlitnik
- 5) trdonebnojezični
- 6) sprednjenebni
- 7) mehki šumnik

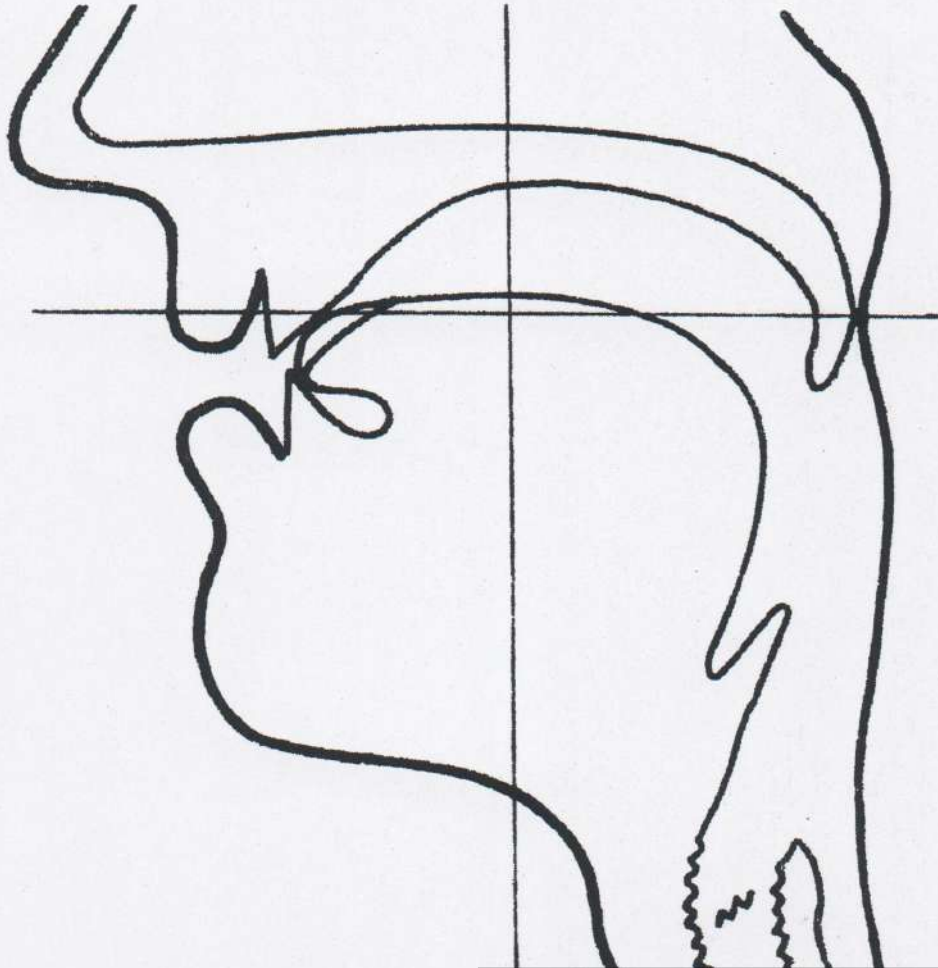
[d]
[dom]
dom 'dom'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) zwarta
- 7) przedniojęzykowo-zębowa

- 1) soglasnik
- 2) zveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zapornik
- 5) dlesnični

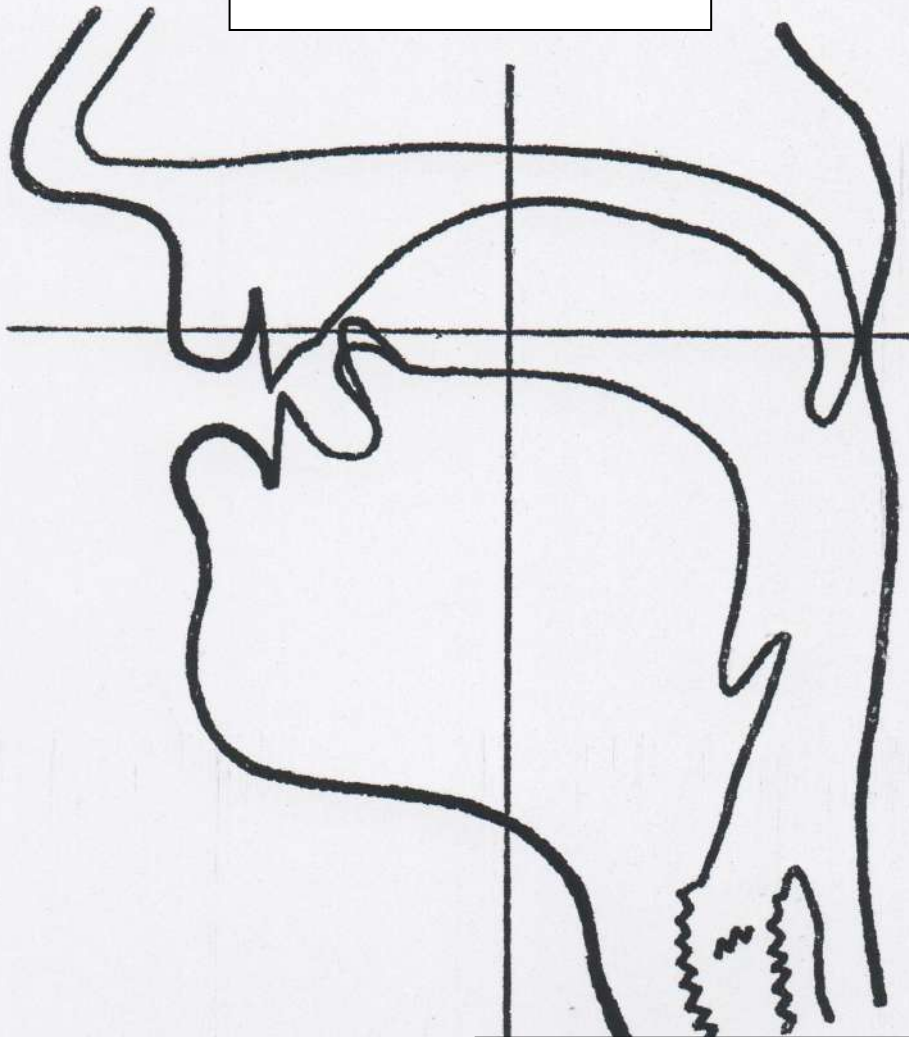
[ʒ]
[ʒvon]
dzwon 'zvonec'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) zwarto-szczelinowa
- 7) przedniojęzykowo-zębowa
- 8) sycząca

- 1) soglasnik
- 2) zveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zlitnik
- 5) dlesnični
- 6) sičnik

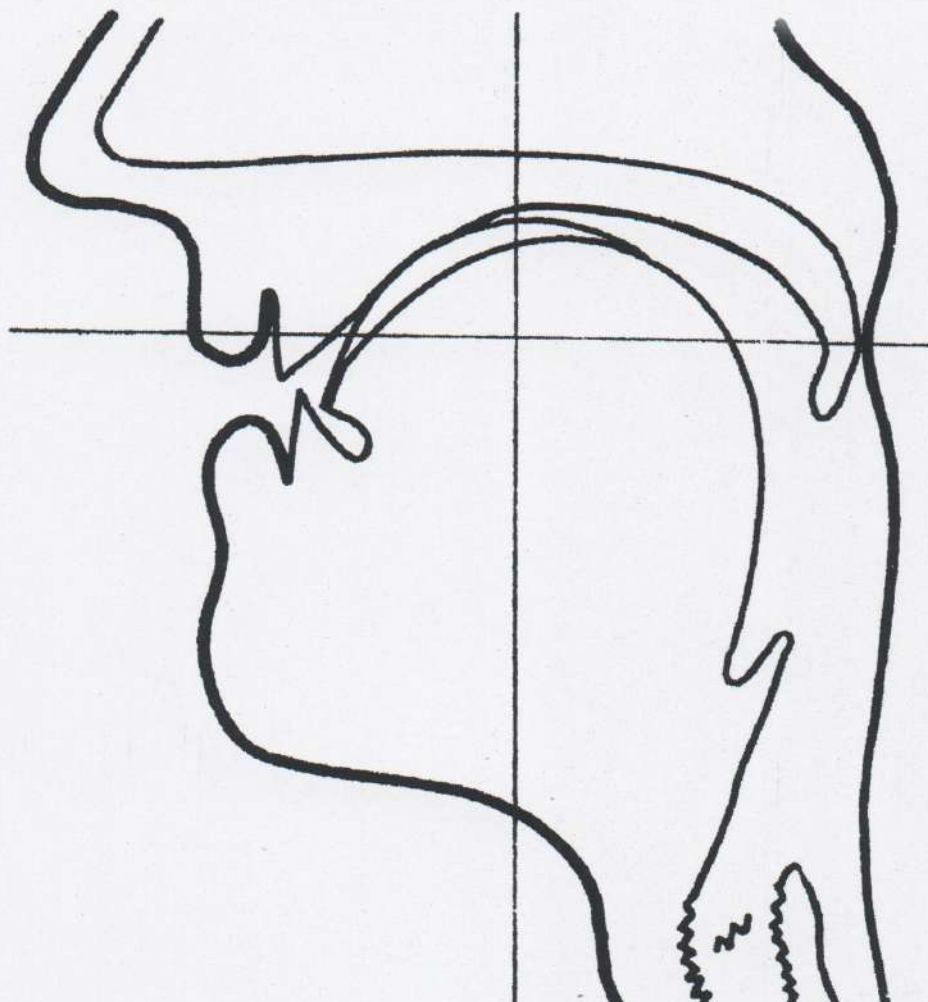
[ž]
[žem]
džem 'džem'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) zwarto-szczelinowa
- 7) przedniojęzykowo-dziąsłowa
- 8) szumiąca

- 1) soglasnik
- 2) zveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zlitnik
- 5) zadlesnični
- 6) šumnik

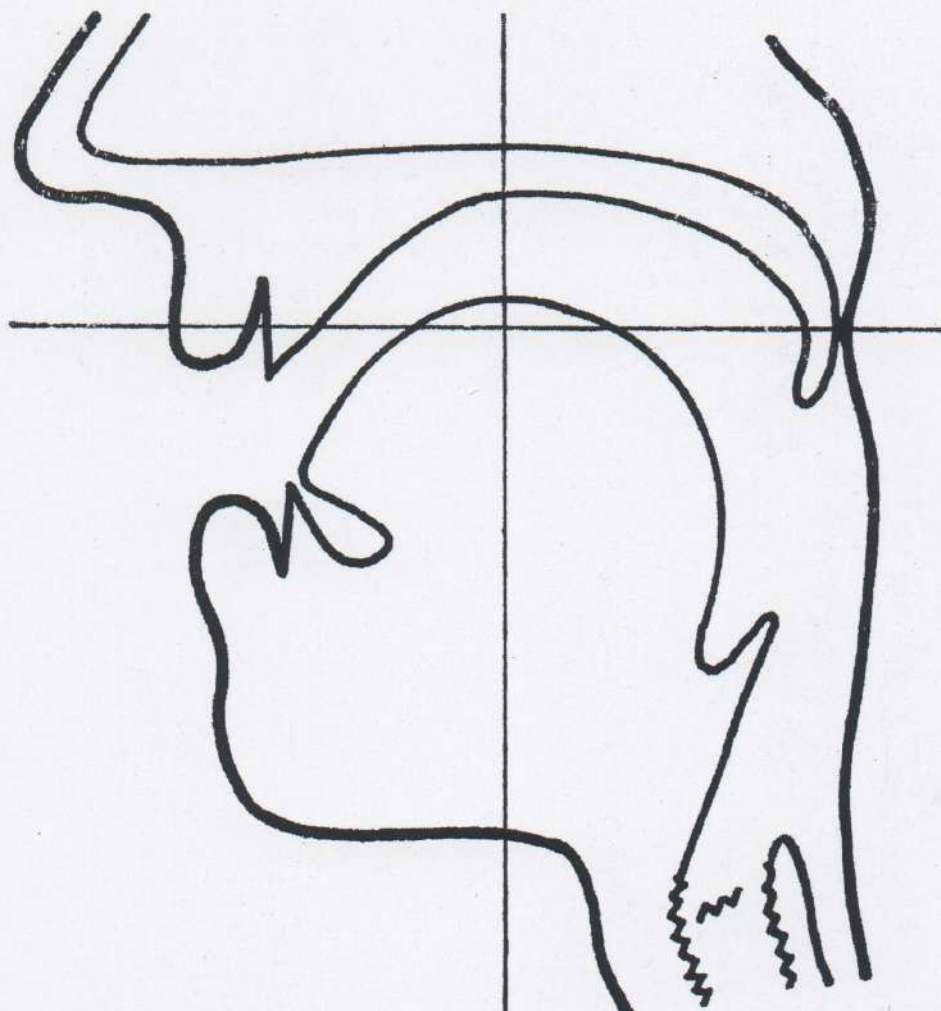
[ʒ]
[ʒeń]
dzień 'dan'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) miękka
- 5) właściwa
- 6) zwarto-szczelinowa
- 7) środkowejzykowa
- 8) prepalatalna
- 9) cisząca

- 1) soglasnik
- 2) zvneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zlitnik
- 5) trdonebnojezični
- 6) sprednjenebni
- 7) mehki šumnik

[e]
[lek]
lek 'lek'

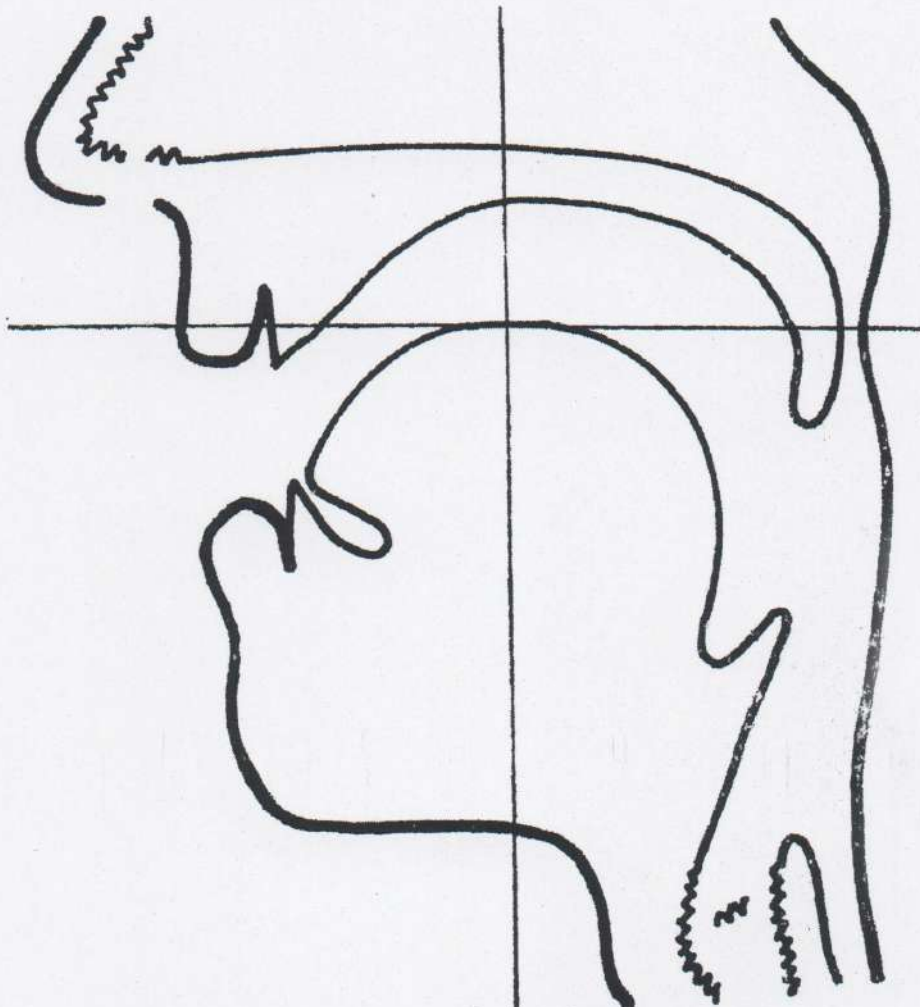

- 1) samogłoska
- 2) dźwięczna
- 3) otwarta
- 4) ustna
- 5) przednia
- 6) średnia
- 7) spłaszczona

- 1) samogłosnik
- 2) odprty
- 3) ustni
- 4) sprednji
- 5) sredinski
- 6) široki*
- 7) napeti

*V slovenščini razlikujemo široki ter ozki e. Poljska varianta e-ja je blizu naši široki različici.

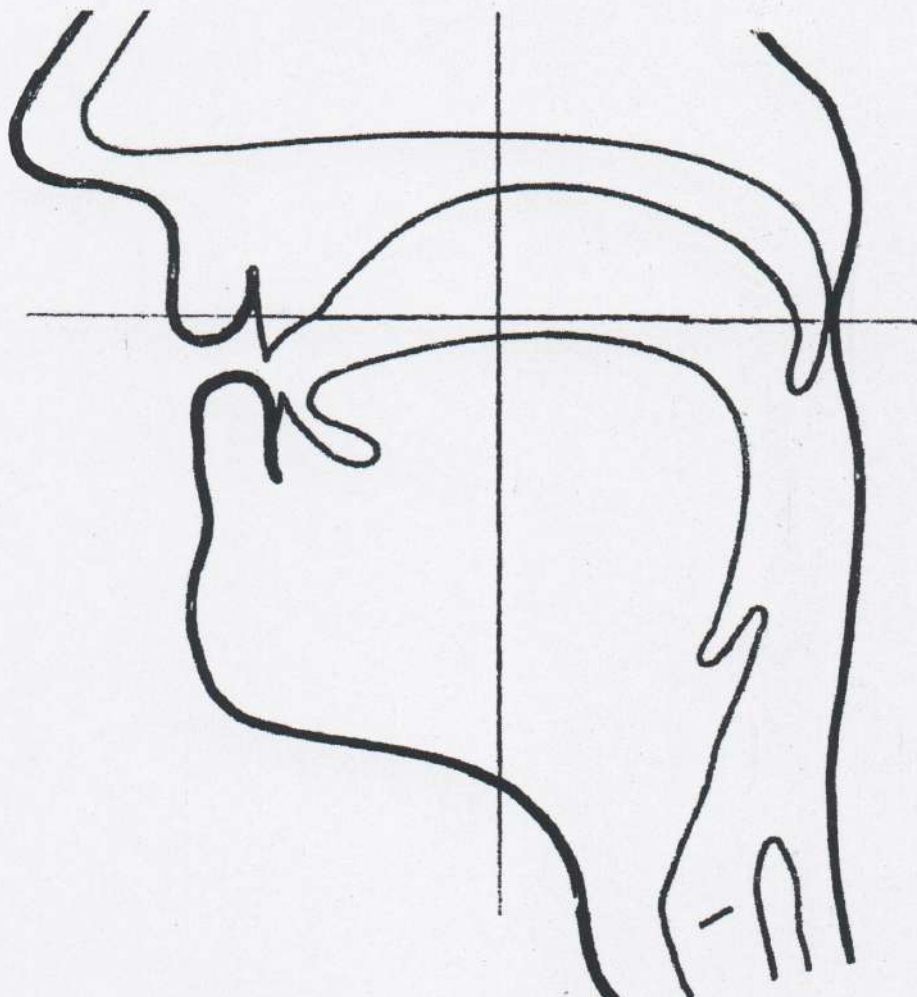
[ɛ]
[gęś]
gęś 'goska'

- 1) samogłoska
- 2) dźwięczna
- 3) otwarta
- 4) nosna
- 5) przednia
- 6) średnia
- 7) spłaszczona

- 1) samogłosnik
- 2) odprty
- 3) nosnik
- 4) sprednji
- 5) sredinski
- 6) napeti

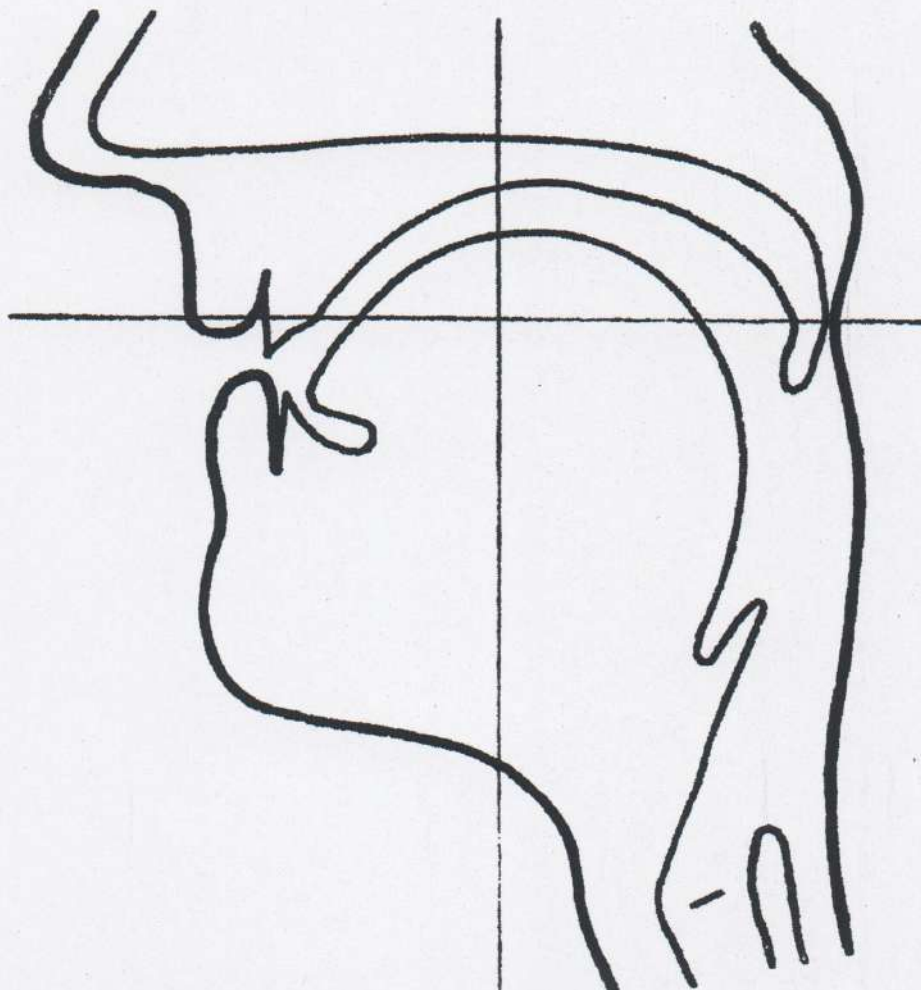
[f]
[fala]
fala 'val'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) szczelinowa
- 7) wargowo-zębowa

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) pripornik
- 5) zobnoustnični

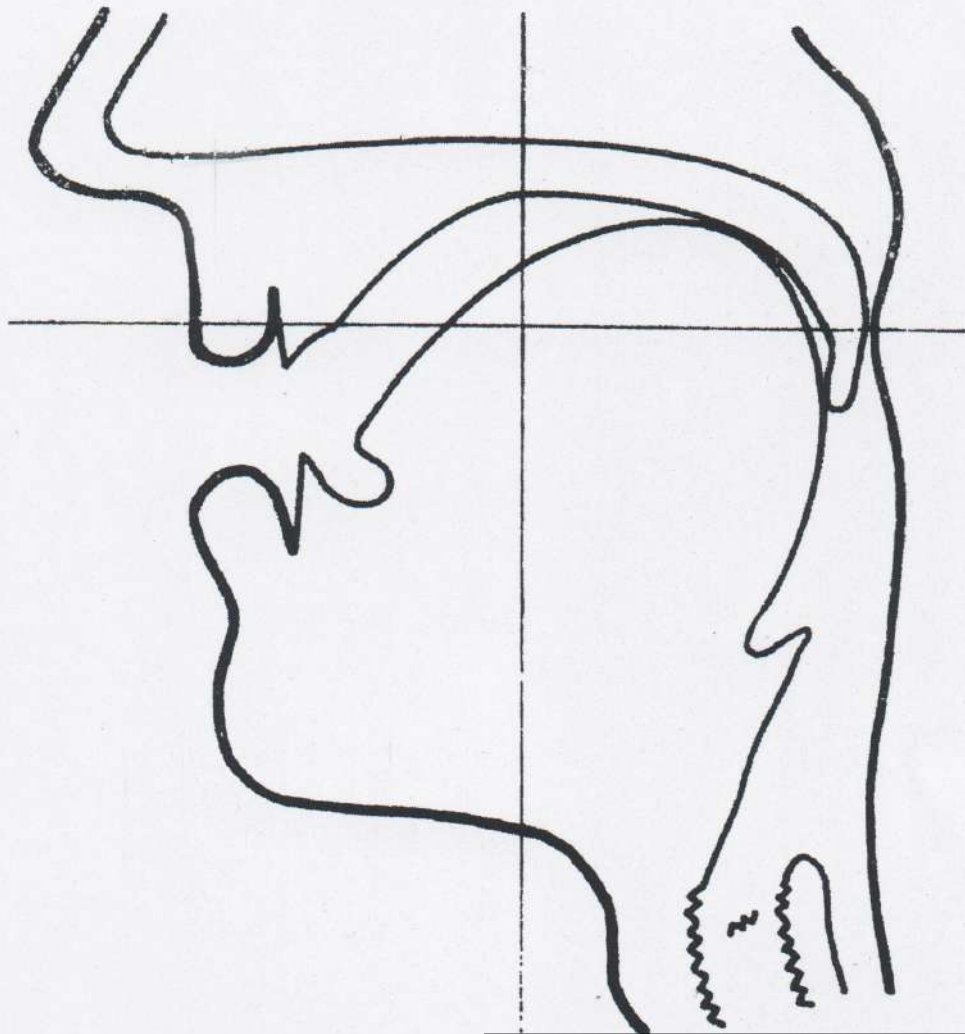
[f']
[film]
film 'film'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) zmiękczona
- 5) właściwa
- 6) szczelinowa
- 7) wargowo-zębowa

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) mehki
- 5) pripornik
- 6) zobnoustnični

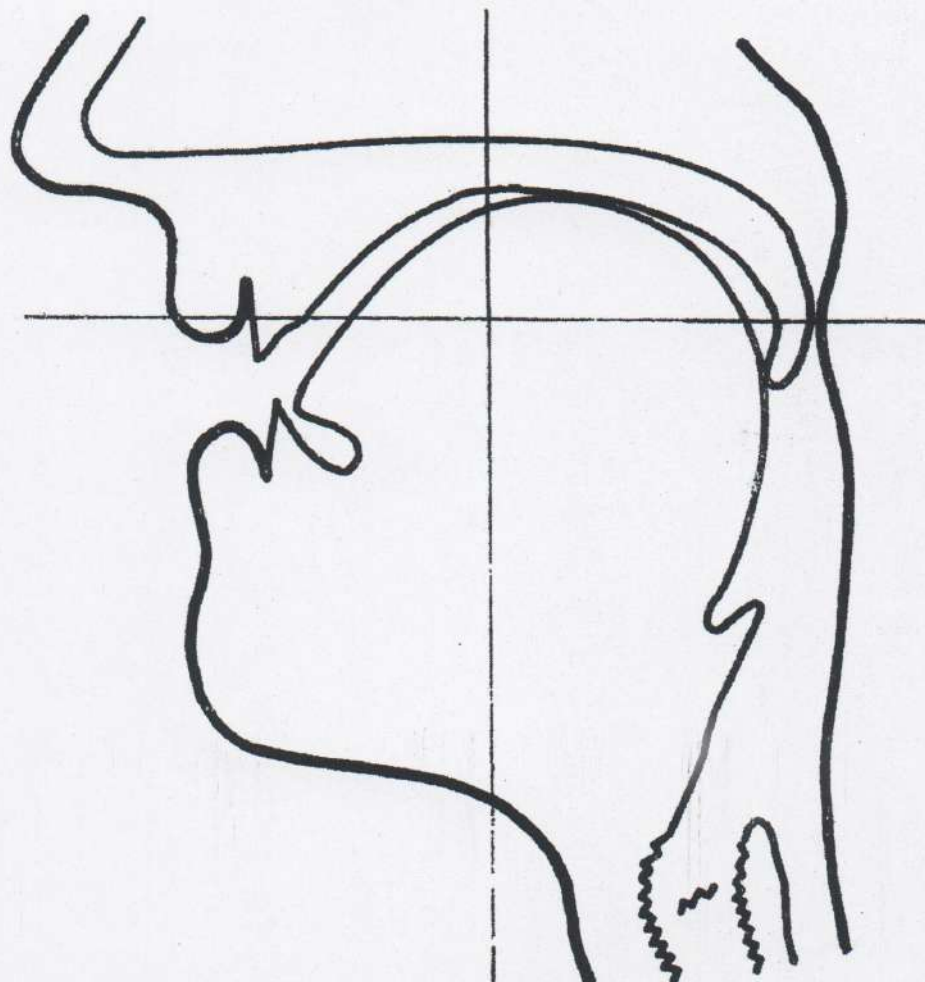
[g]
[gość]
gość 'gost'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) zwarta
- 7) tylnojęzykowa

- 1) soglasnik
- 2) zveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zapornik
- 5) mehkonobnojezični

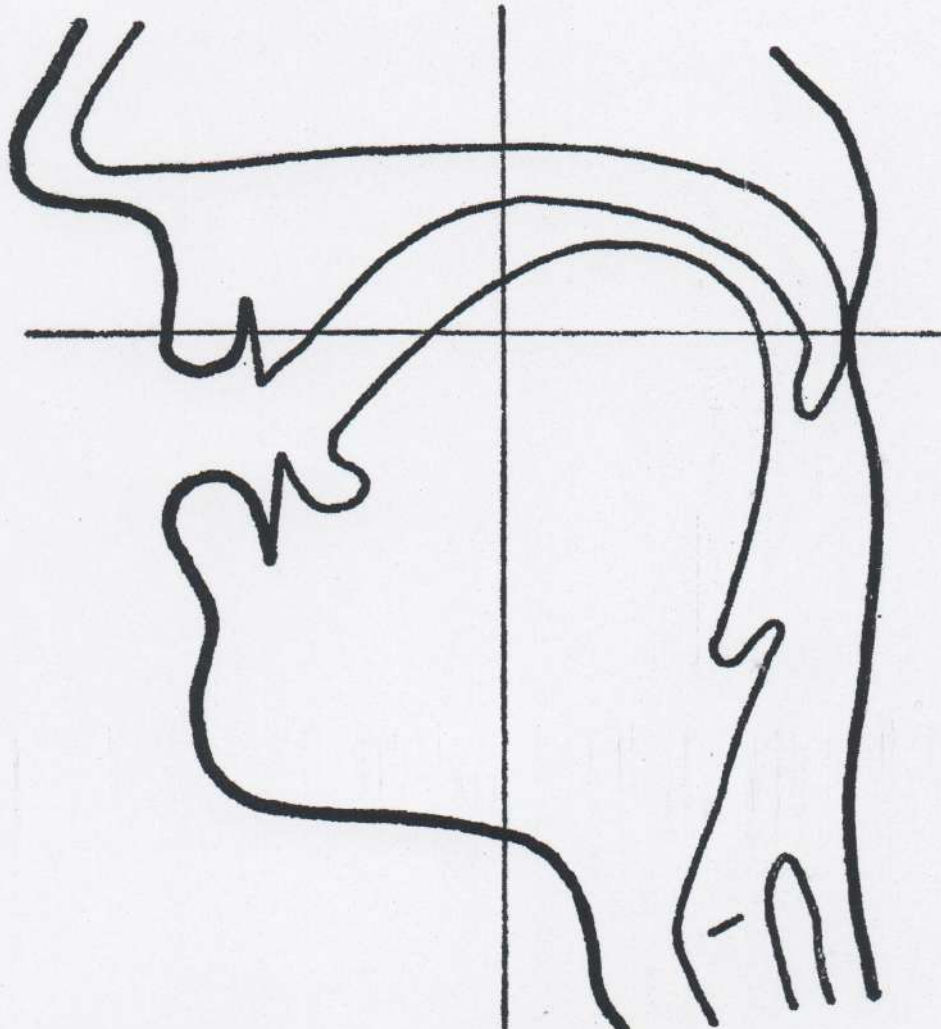
[g']
[g'itara]
gitara 'kitara'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) właściwa
- 5) zwarta
- 6) środkowojęzykowa
- 7) postpalatalna

- 1) soglasnik
- 2) zvneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zapornik
- 5) trdonebnojezični
- 6) zadnjenebni

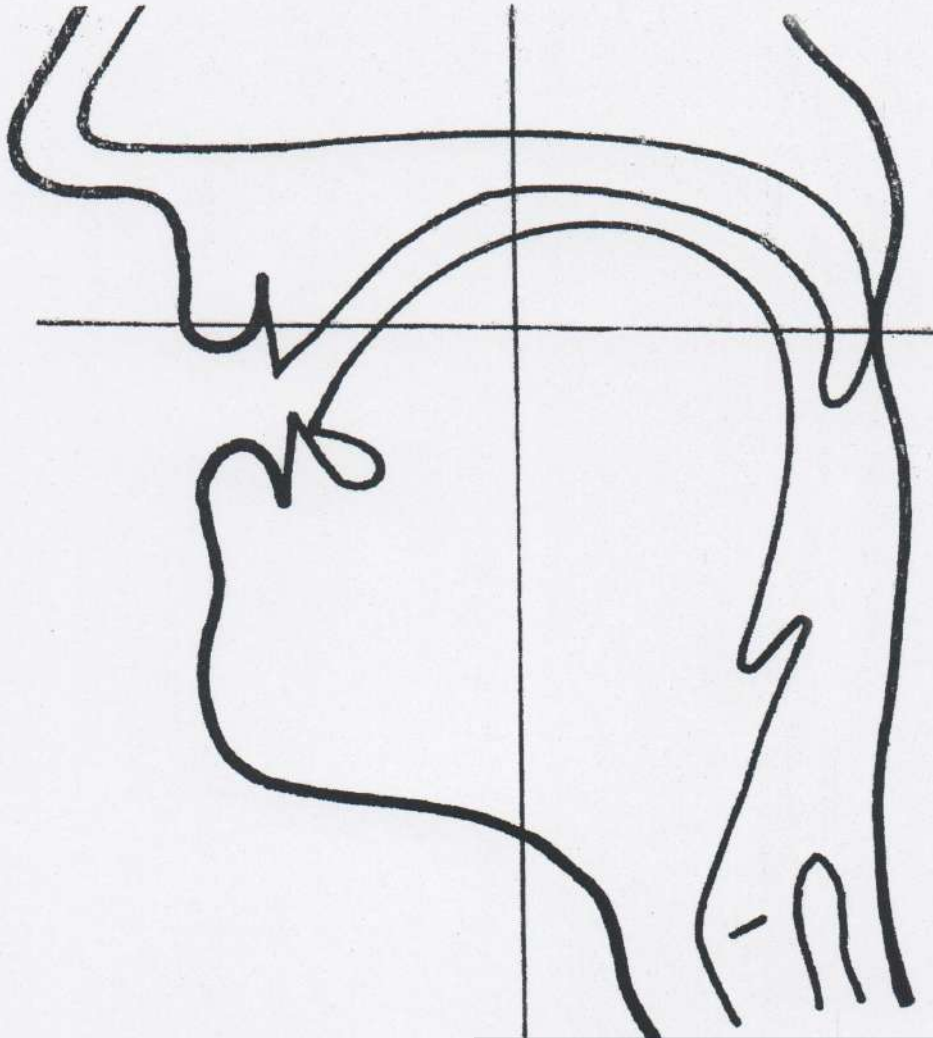
[χ]
[χasuo]
hasło 'geslo'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) szczelinowa
- 7) tylnojęzykowa

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) pripornik
- 5) mehkonobnojezični

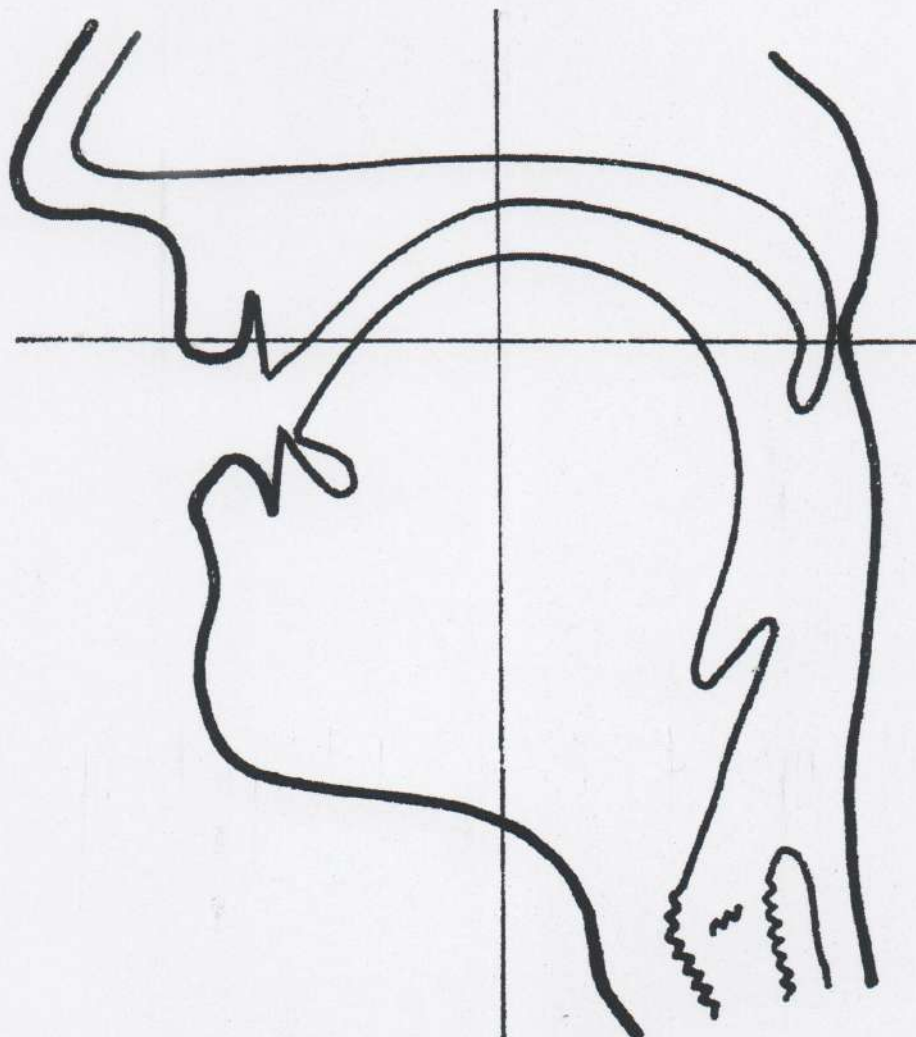
[χ']
[χ'istor'ja]
historia 'zgodba'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) zmiękczona
- 5) właściwa
- 6) szczelinowa
- 7) tylnojęzykowa

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) mehki
- 5) pripornik
- 6) mehkonebnojezični

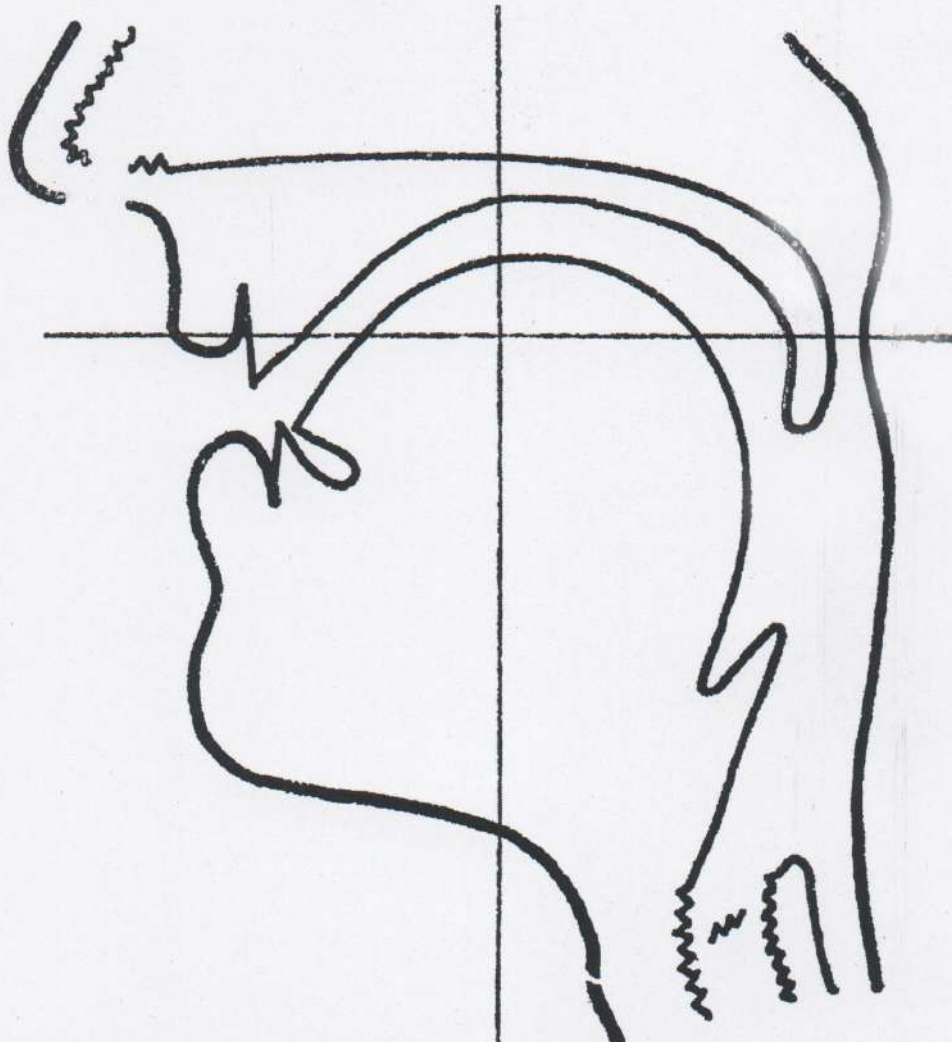
[i]
[ig̥a]
igła 'igła'

- 1) samogłoska
- 2) dźwięczna
- 3) otwarta
- 4) ustna
- 5) przednia
- 6) wysoka
- 7) spłaszczona

- 1) samogłosnik
- 2) odprty
- 3) ustni
- 4) sprednji
- 5) visok
- 6) napeti

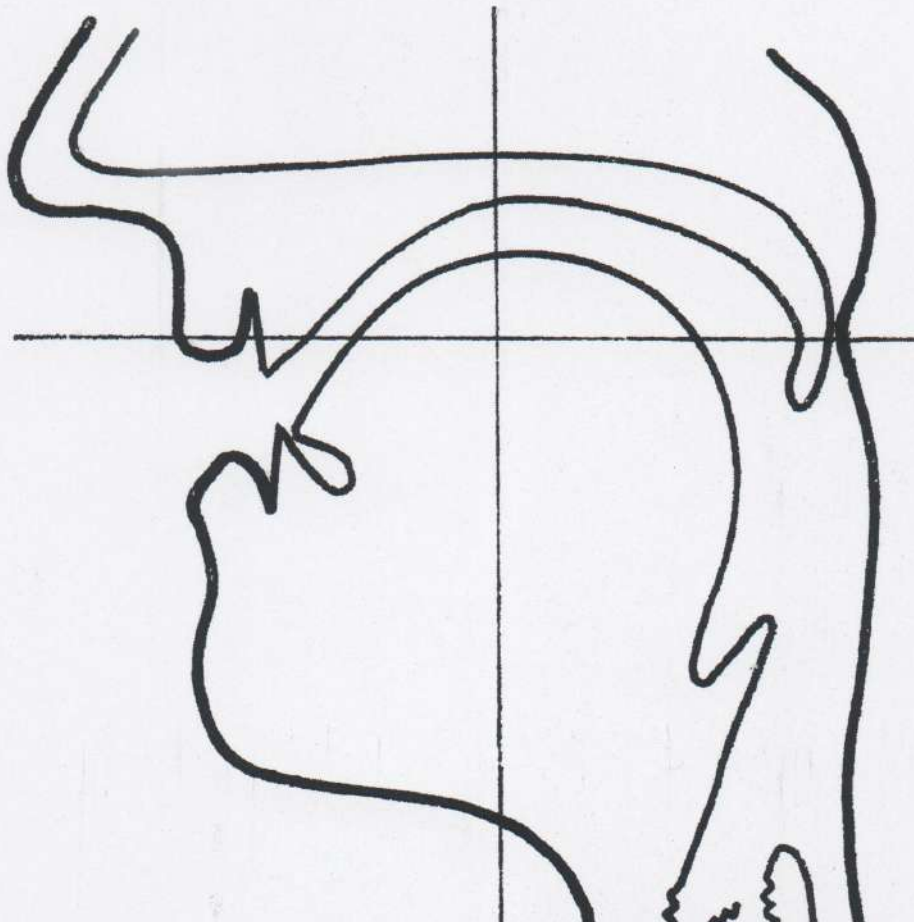
[i]
[i̯stɨŋkt]
instynkt 'instinkt'

- 1) samogłoska
- 2) dźwięczna
- 3) otwarta
- 4) nosna
- 5) przednia
- 6) wysoka

- 1) samogłosnik
- 2) odprti
- 3) nosni
- 4) srednji
- 5) visok

[j]
[jeść]
jeść 'jesti'

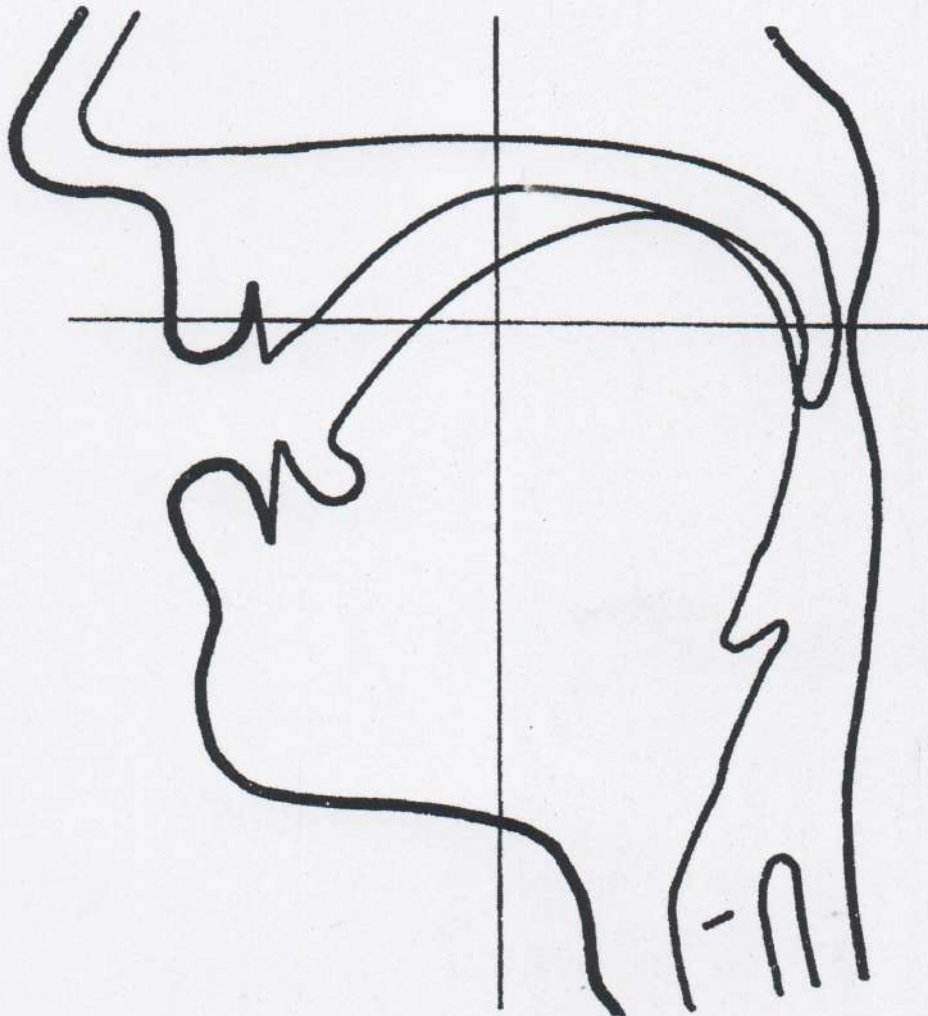

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) półotwarta
- 5) półsamogłoskowa
- 6) środkowojęzykowa
- 7) prepalatalna

- 1) polsamogłosnik*
- 2) zvočnik
- 3) ustni
- 4) drsnik
- 5) nebnojezični

*Slovenski soglasnik [j] ne smemo enačiti s poljskim polsamoglasniškim [j], ki se v slovenščini pojavlja le v polcitatnih besedah (npr. *celuloid*) ali na začetku domače besede na *i*, če se prejšnja končuje na samoglasnik (npr. *bo imela*).

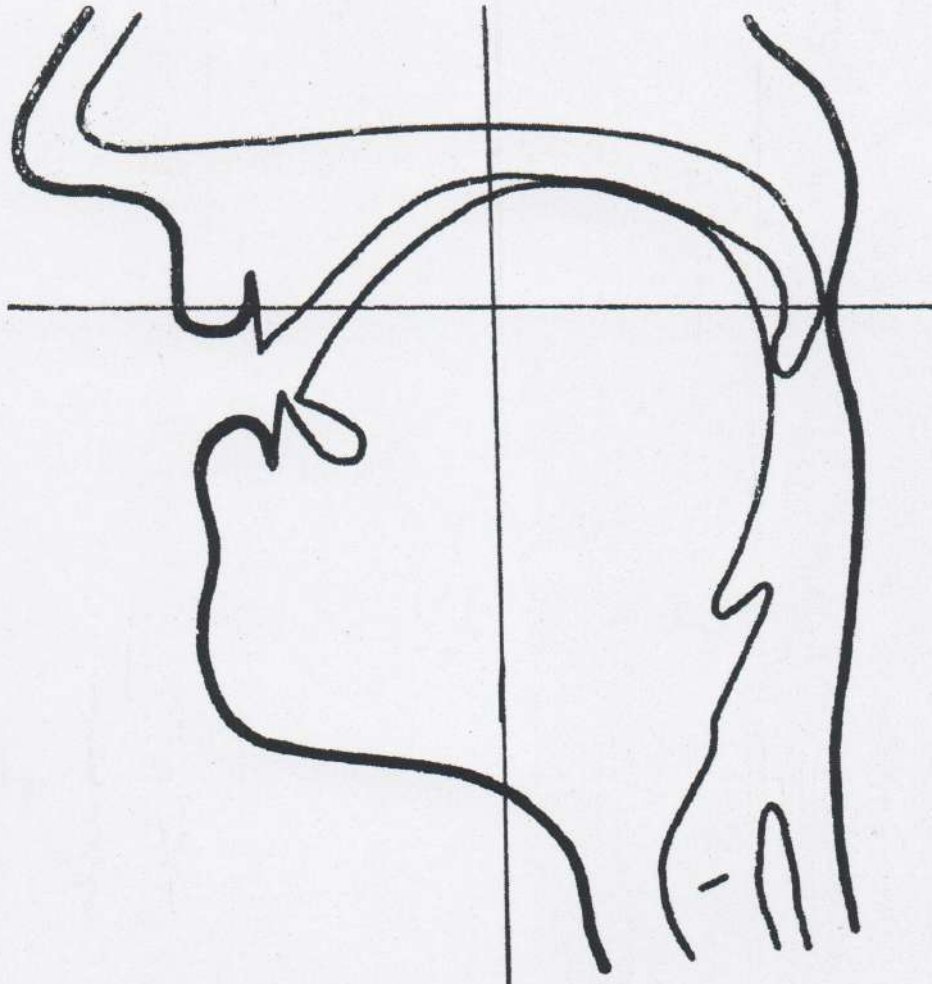
[k]
[koń]
koń 'konj'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) zwarta
- 7) tylnojęzykowa

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zapornik
- 5) mehkonobnojezični

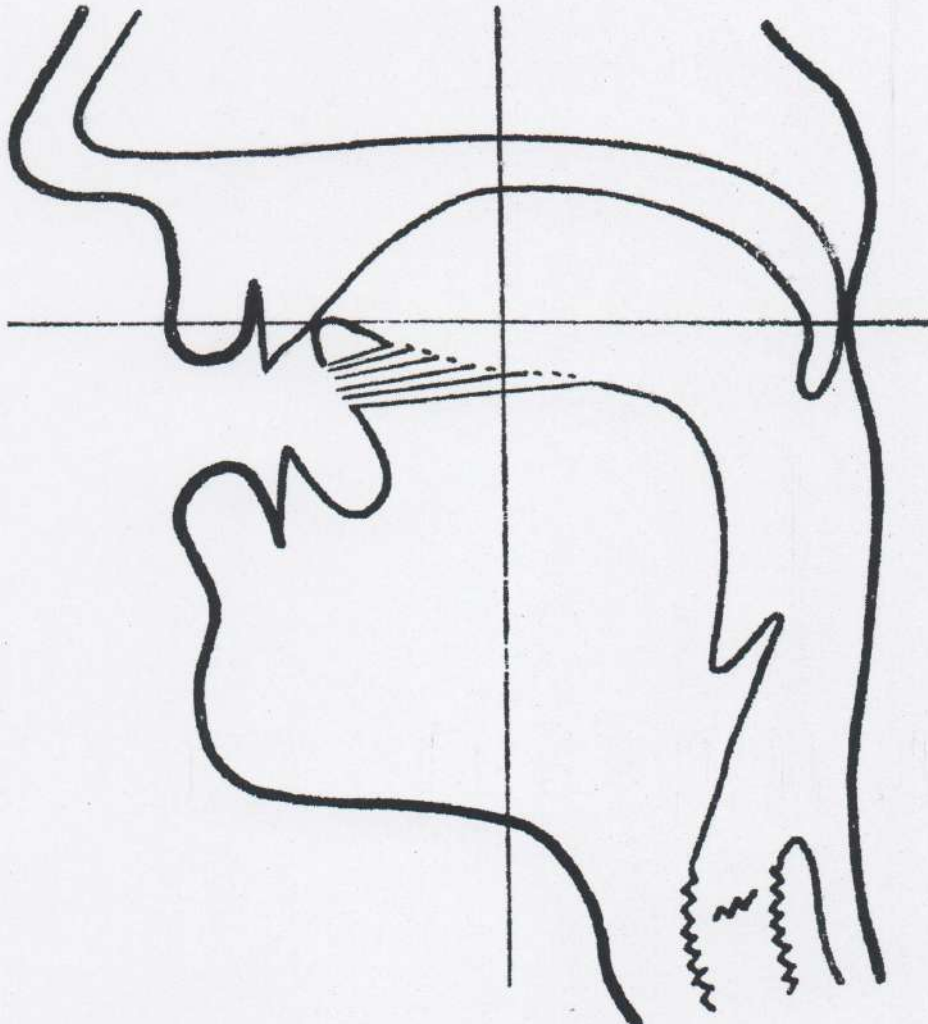
[k']
[k'ino]
kino 'kino'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) właściwa
- 5) zwarta
- 6) środkowojęzykowa
- 7) postpalatalna

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zapornik
- 5) trdonebnojezični
- 6) zadnjenebni

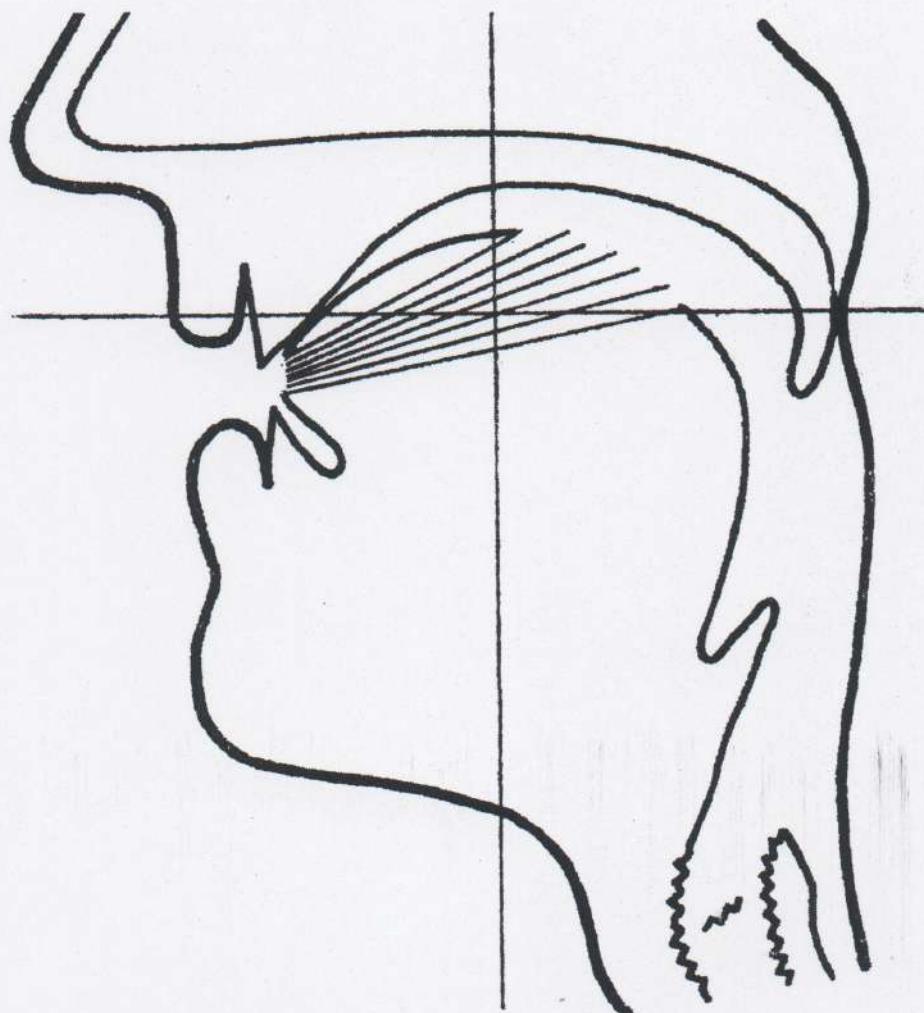
[l]
[lot]
lot 'let'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) półotwarta
- 6) boczna
- 7) przedniojęzykowo-
działowa

- 1) soglasnik
- 2) zvočnik
- 3) ustni
- 4) jezičnik
- 5) dlesnični

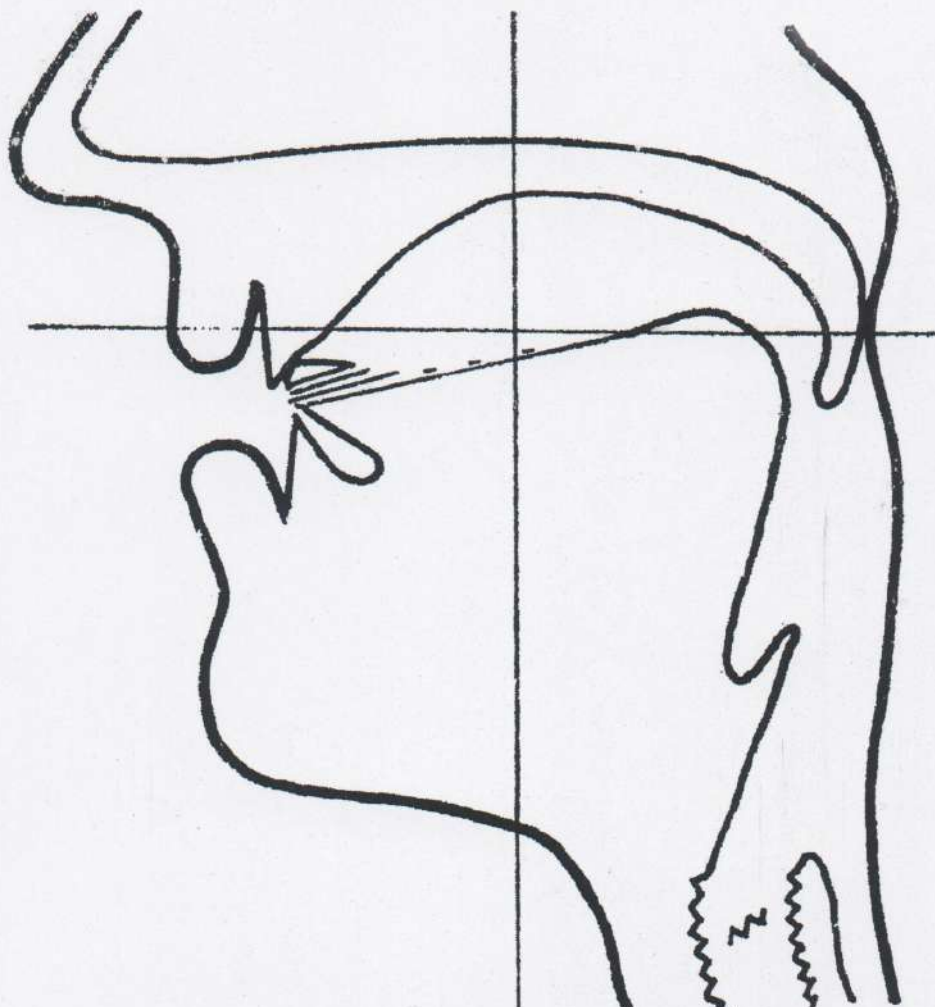
[l']
[l'is]
lis 'lisica'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) zmiękczone
- 5) półotwarta
- 6) boczna
- 7) przedniojęzykowo-dziąsłowa

- 1) soglasnik
- 2) zvočnik
- 3) ustni
- 4) mehki
- 5) jezičnik
- 6) dlesnični

[ɨ]
[ɨabeńć]
łabędź 'labod'

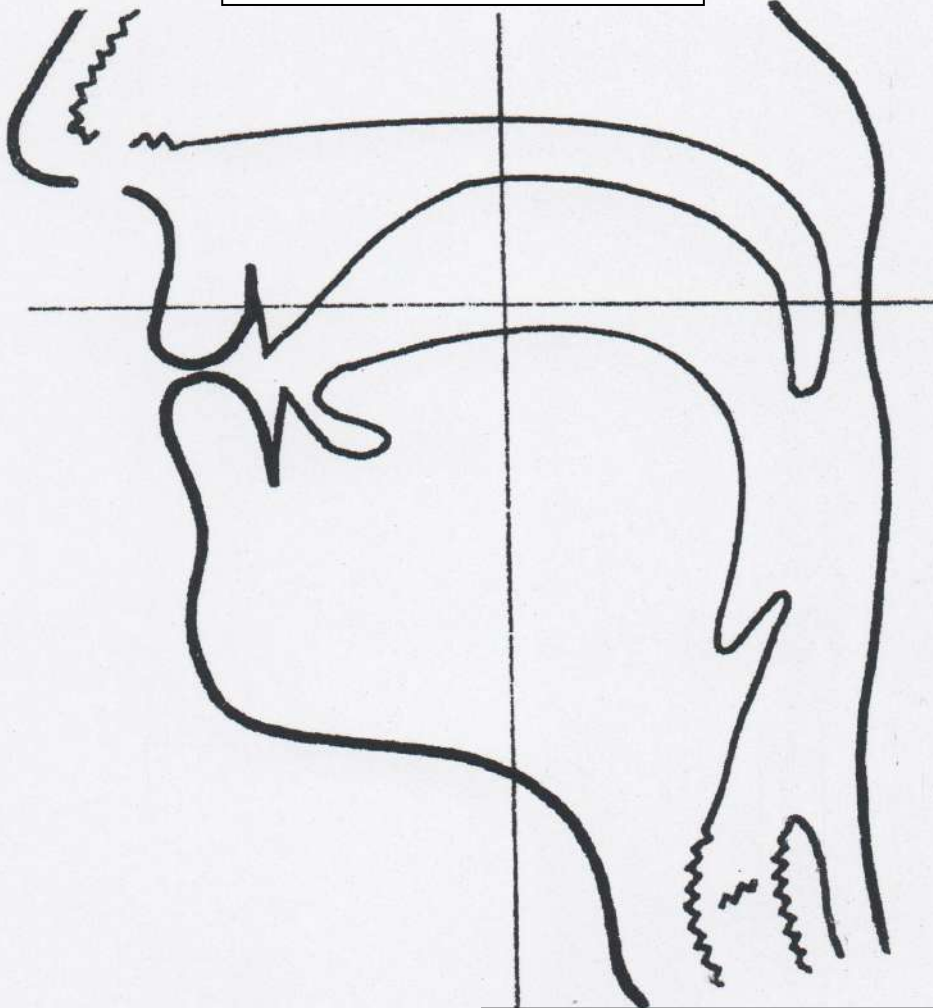
- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) półotwarta
- 6) półsamogłoskowa
- 7) tylnojęzykowa

- 1) polsamogłosnik
- 2) zvočnik
- 3) ustni
- 4) drsnik
- 5) mehkonobnojezični*
- 6) enoglasniški**

*Poljskega polsamoglasnika [ɨ], ki ga zapišemo s črko ł, ne smemo enačiti s slovenskim [ɨ], katerega izgovorjava se skriva za črkami [v], [l] in [u]. Slovenska različica se vedno izgovarja dvoglasniško, npr. *bil* [biɨ]. V poljščini to ni nujno, npr. *zmarł* [zmarɨ].

** V slovenščini [ɨ] izgovarjamo dvoustnično, v poljščini pa mehkonobnojezično.

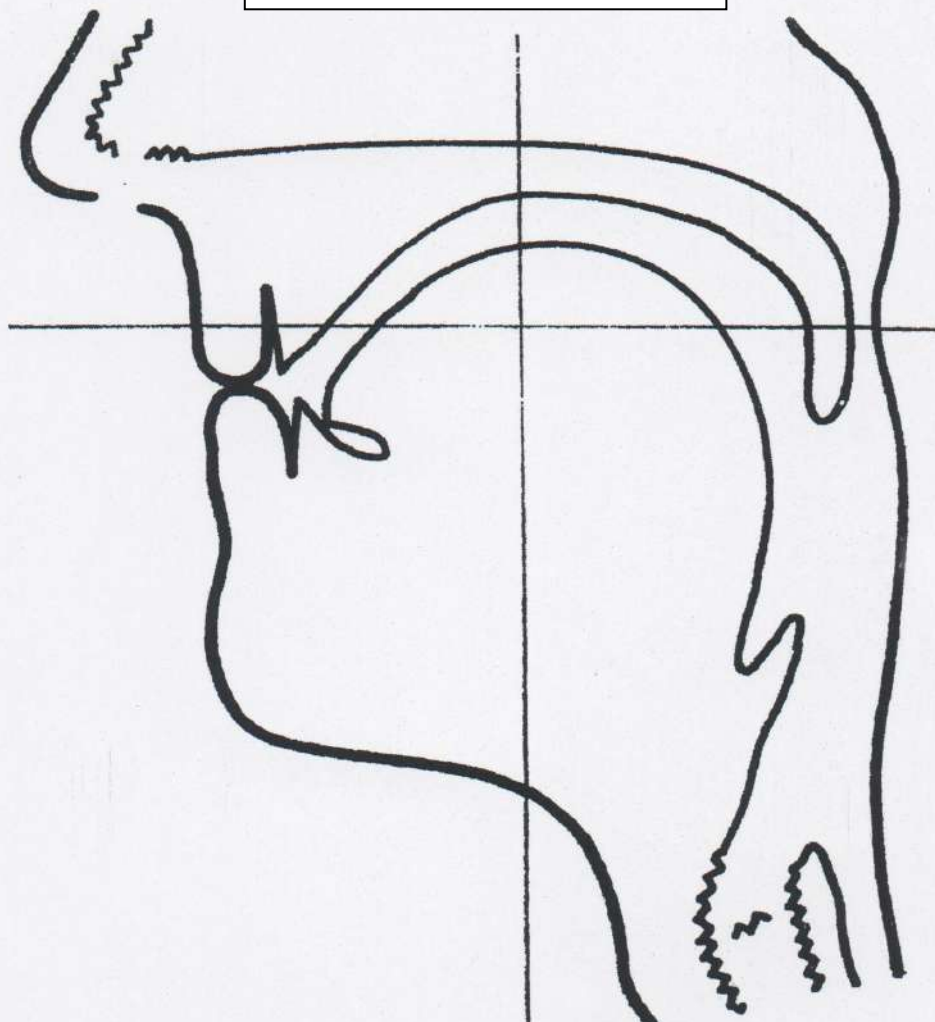
[m]
[może]
morze 'morje'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) nosowa
- 4) twarda
- 5) półotwarta
- 6) dwuwargowa

- 1) soglasnik
- 2) zvočnik
- 3) nosnik
- 4) dvoustnični

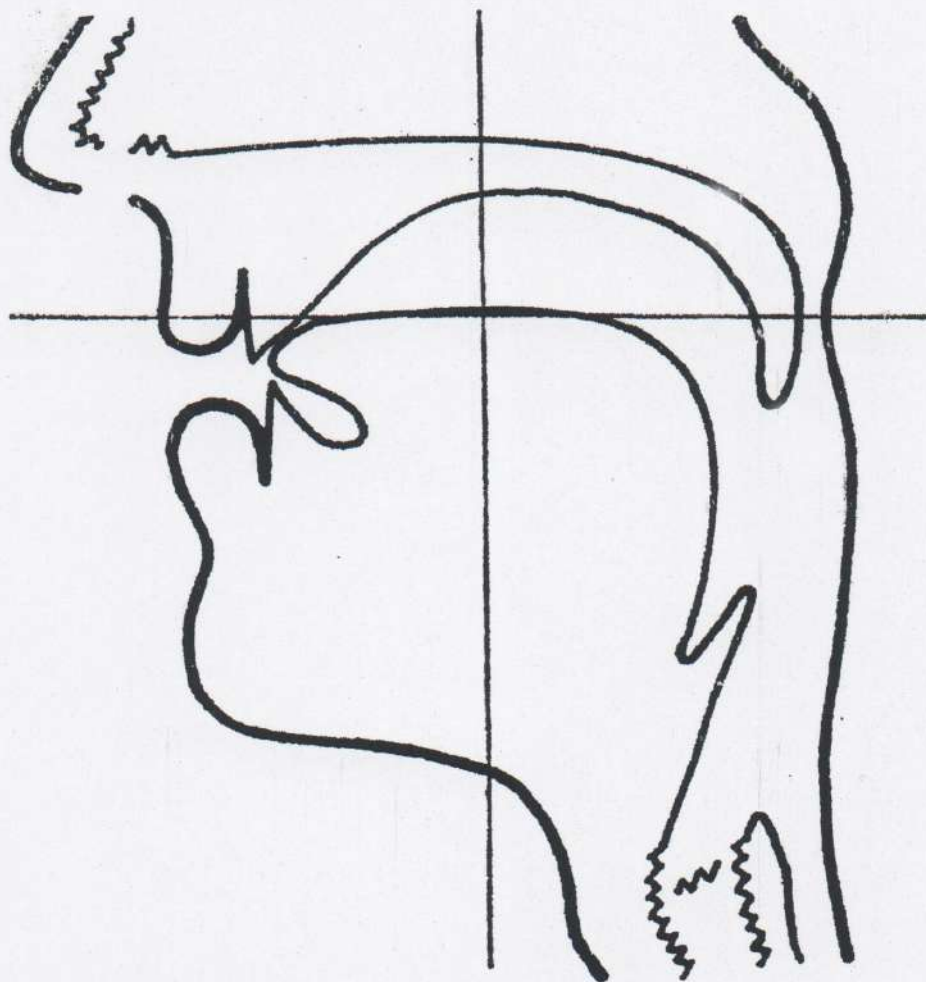
[m']
[m'jasto]
miasto 'mesto'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) nosowa
- 4) mięczona
- 5) półotwarta
- 6) dwuwargowa

- 1) soglasnik
- 2) zvočnik
- 3) mehki
- 4) nosnik
- 5) dvoustnični

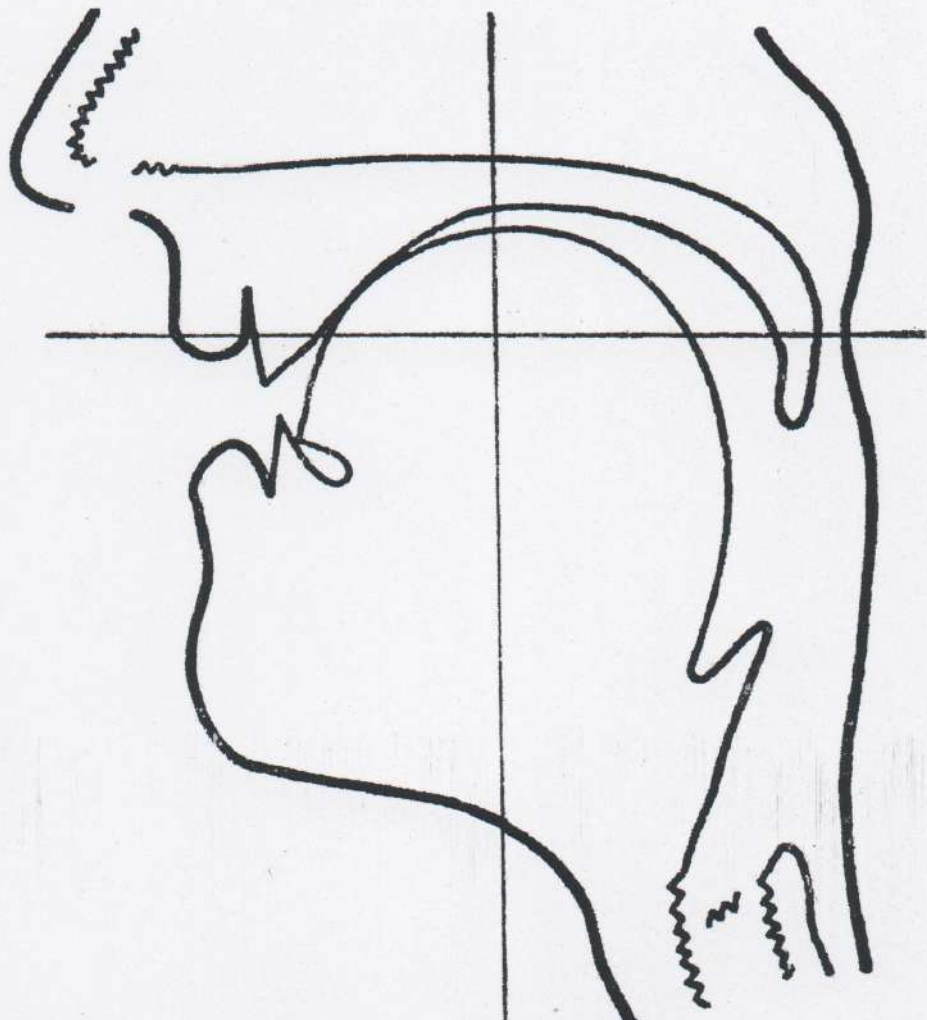
[n]
[nos]
nos 'nos'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) nosowa
- 4) twarda
- 5) półotwarta
- 6) przedniojęzykowo-zębowa

- 1) soglasnik
- 2) zvočnik
- 3) nosnik
- 4) dlesnični

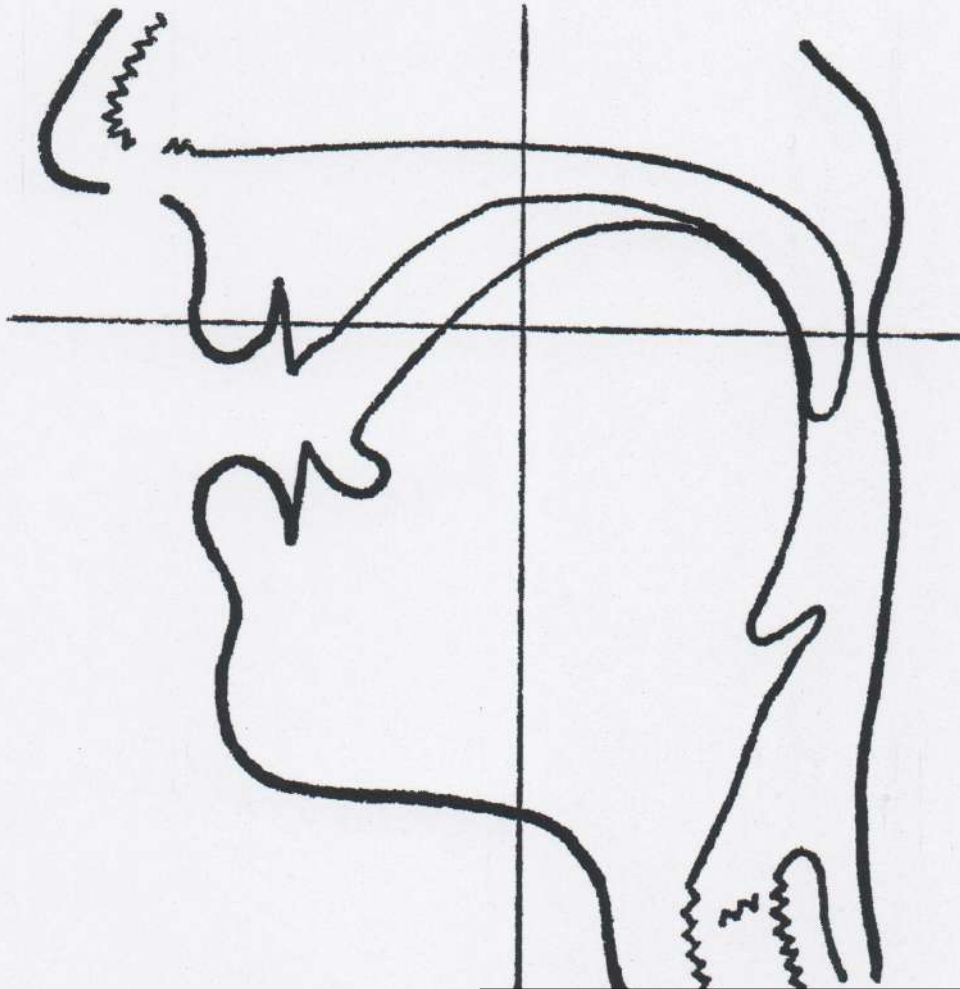
[ń]
[ńebo]
niebo 'nebo'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) nosowa
- 4) półotwarta
- 5) środkowojęzykowa
- 6) prepalatalna

- 1) soglasnik
- 2) zvočnik
- 3) nosnik
- 4) trdonebnojezični
- 5) sprednjenebni

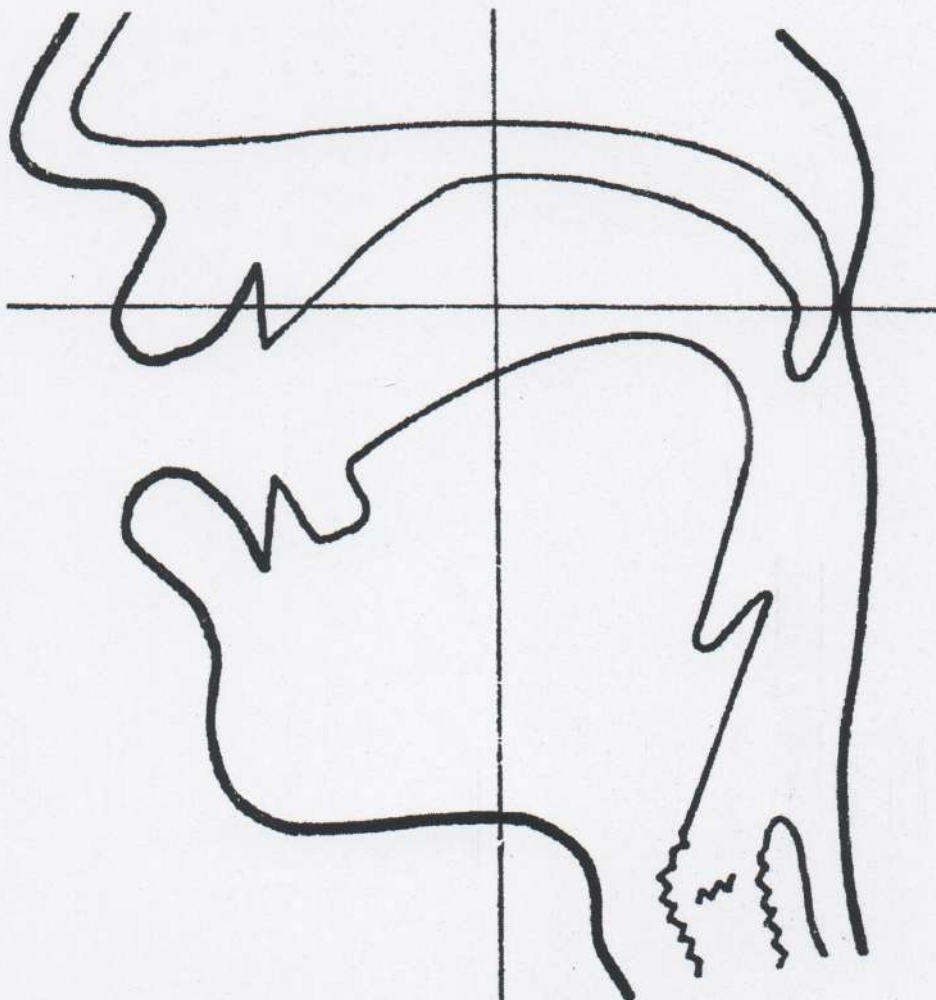
[ŋ]
[baŋk]
bank 'banka'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) nosowa
- 4) twarda
- 5) półotwarta
- 6) tylnojęzykowa

- 1) soglasnik
- 2) zvočnik
- 3) nosnik
- 4) mehkonobnojezični

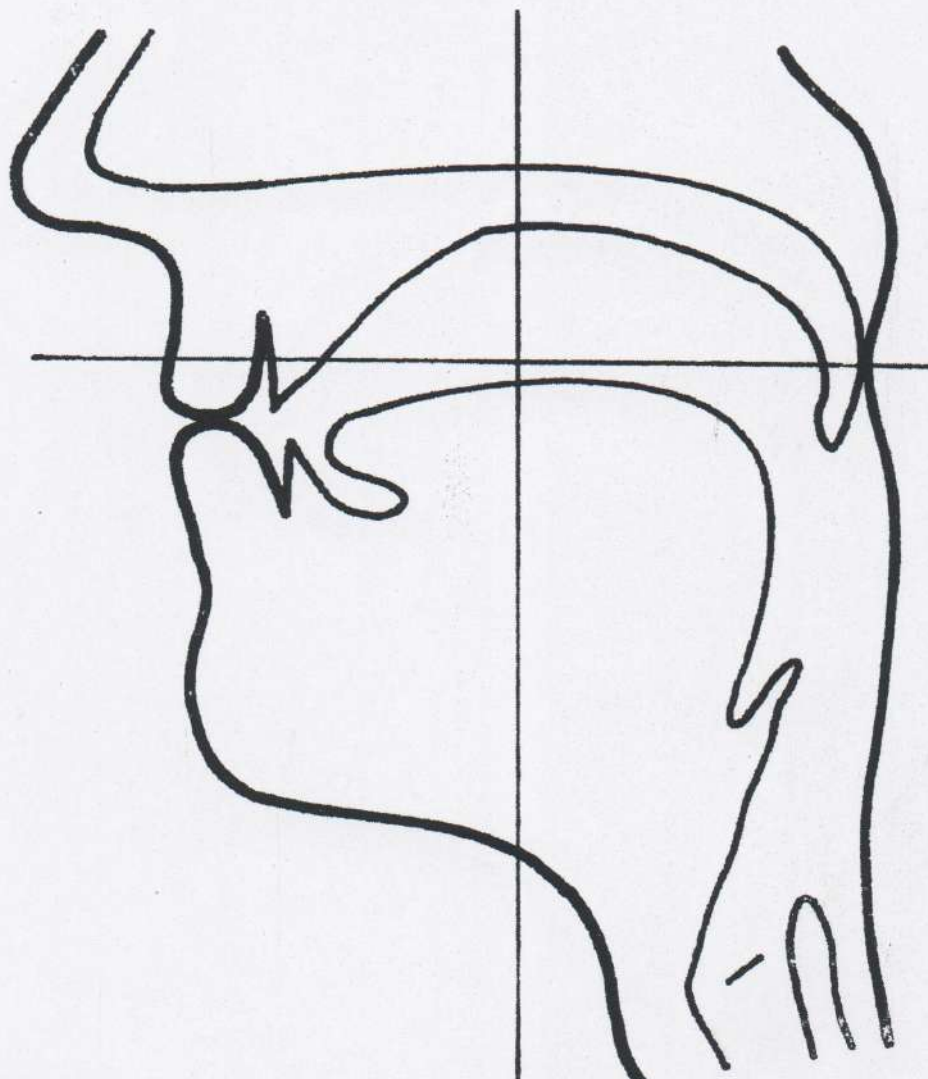
[o]
[očy]
oczy 'oči'

- 1) samogłoska
- 2) dźwięczna
- 3) otwarta
- 4) ustna
- 5) tylna
- 6) średnia
- 7) zaokrąglona

- 1) samogłosnik
- 2) odprti
- 3) ustni
- 4) zadnji
- 5) sredinski
- 6) široki
- 7) zaobljeni

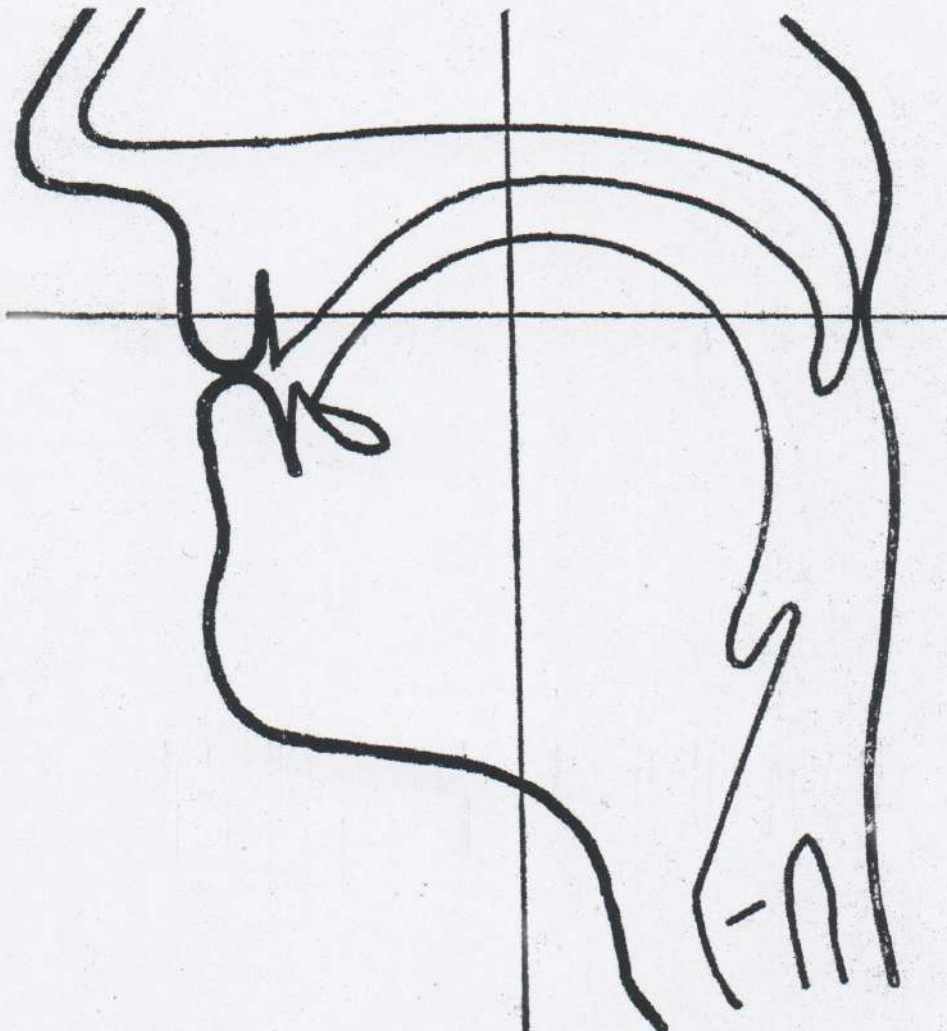
[p]
[pšeńica]
pszenica 'pšenica'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) zwarta
- 7) dwuwargowa

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zapornik
- 5) dvoustnični

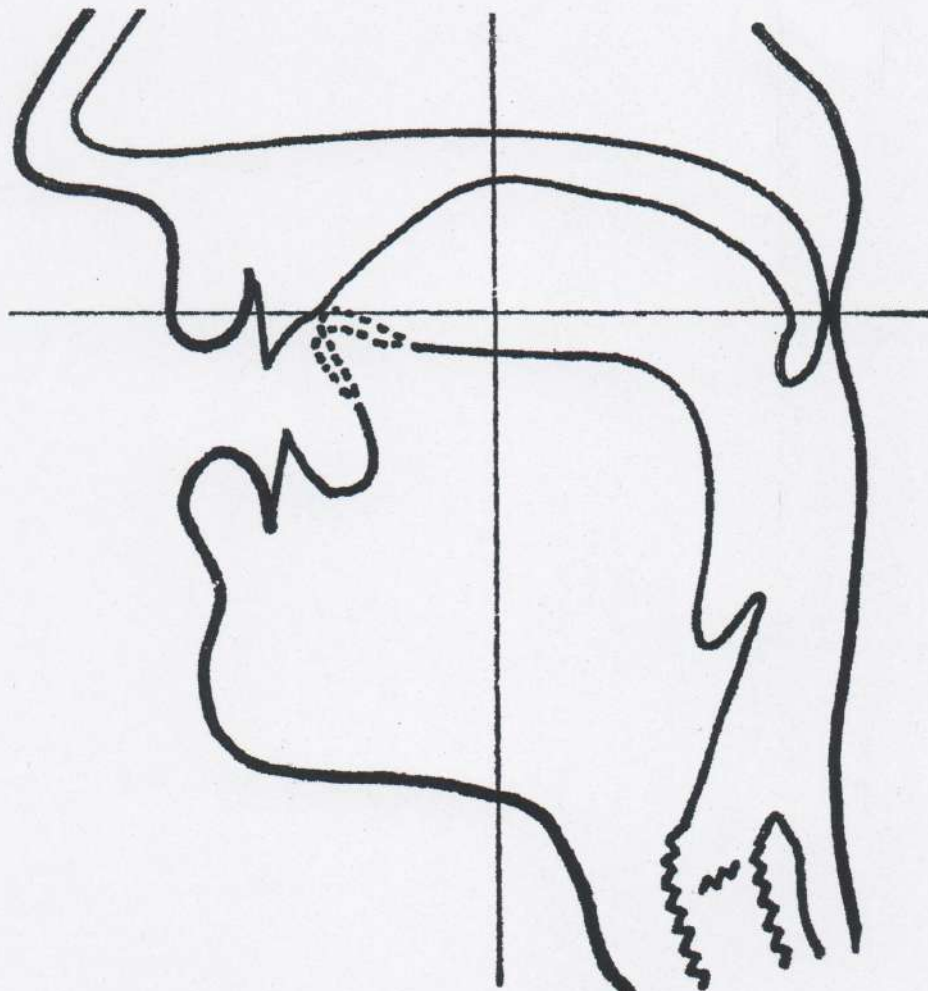
[p']
[p'ies]
pies 'pes'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) zmięczona
- 5) właściwa
- 6) zwarta
- 7) dwuwargowa

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) mehki
- 5) zapornik
- 6) dvoustnični

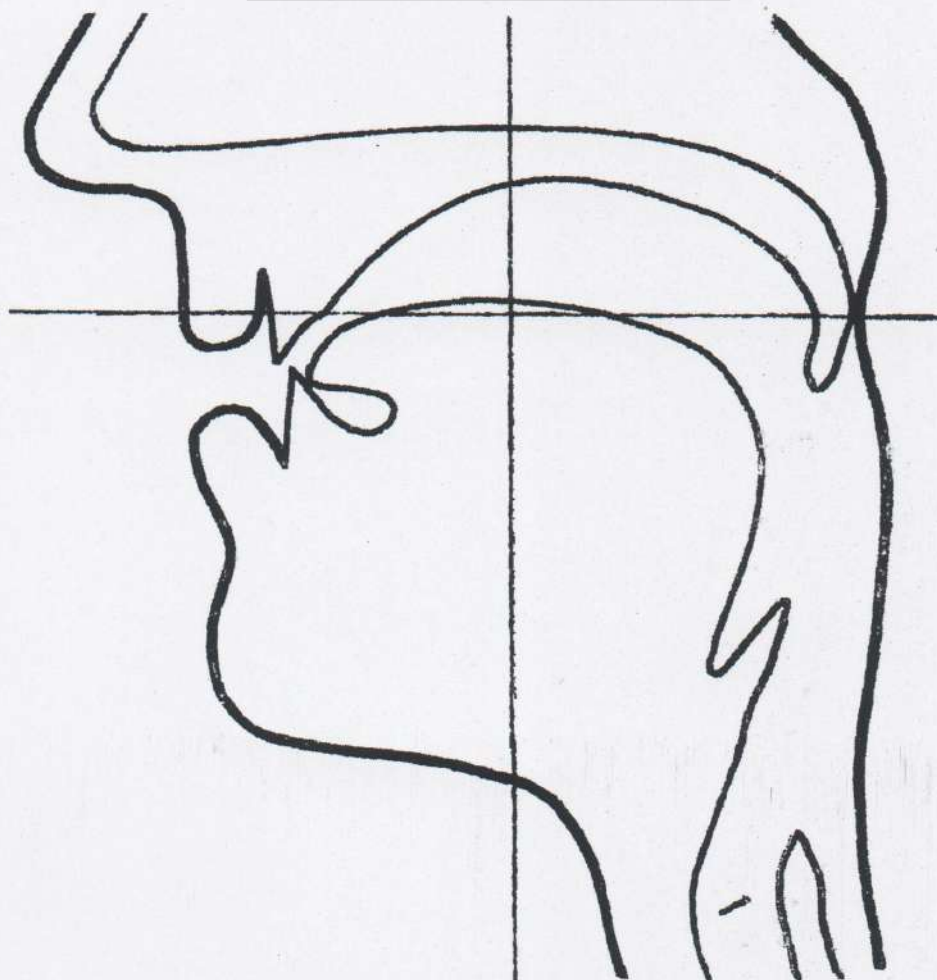
[r]
[rok]
rok 'leto'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) półotwarta
- 6) drżąca
- 7) przedniojęzykowo-dziąsłowa

- 1) soglasnik
- 2) zvočnik
- 3) ustni
- 4) jezičnik
- 5) dlesnični

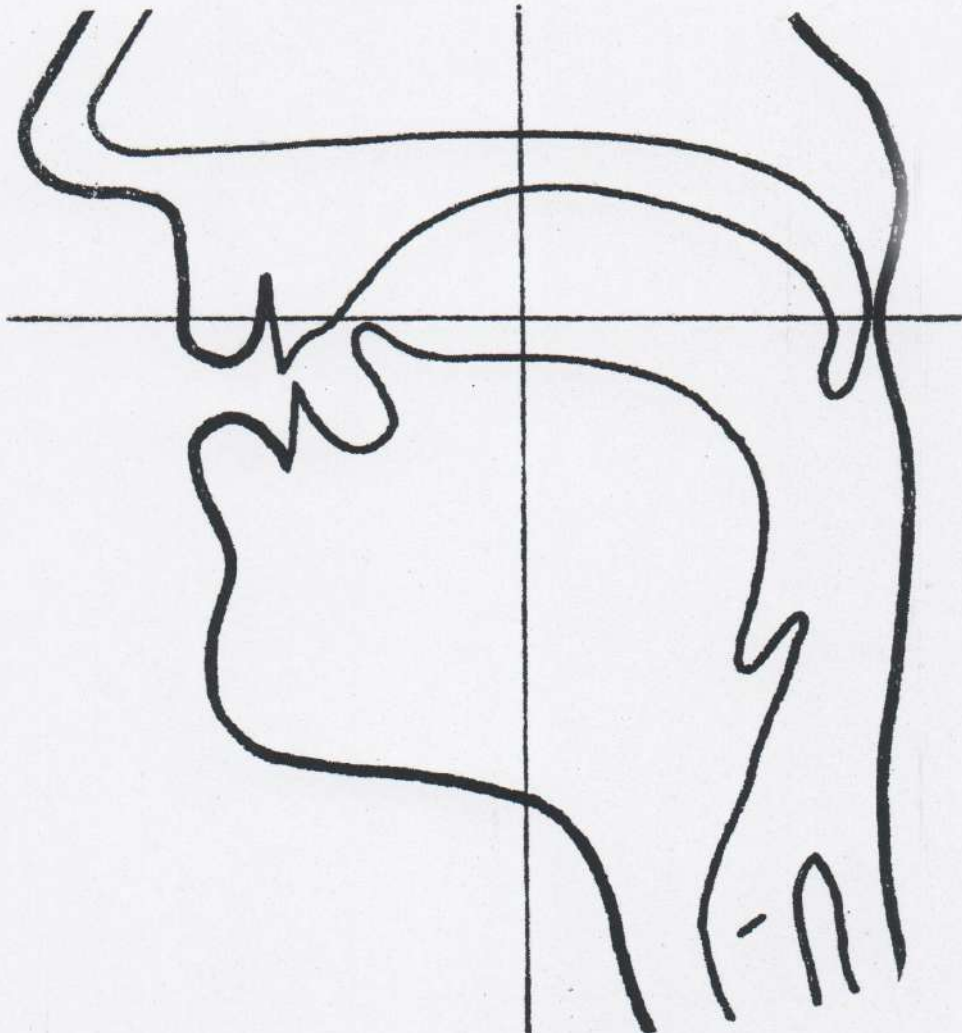
[s]
[sova]
sowa 'sova'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) szczelinowa
- 6) właściwa
- 7) przedniojęzykowo-zębowa
- 8) sycząca

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) pripornik
- 5) dlesnični
- 6) sičnik

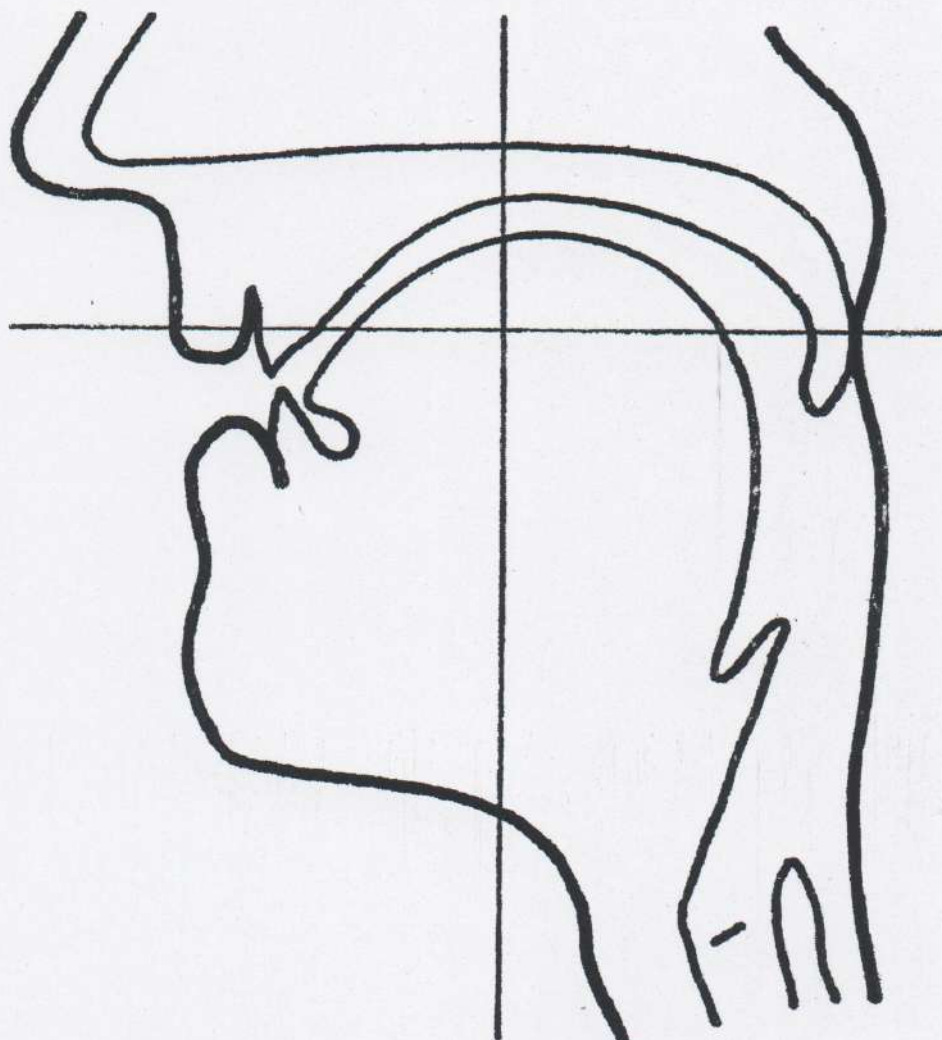
[š]
[šal]
szal 'šal'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) szczelinowa
- 7) przedniojęzykowo-dziąsłowa
- 8) szumiąca

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) pripornik
- 5) zadlesnični
- 6) šumnik

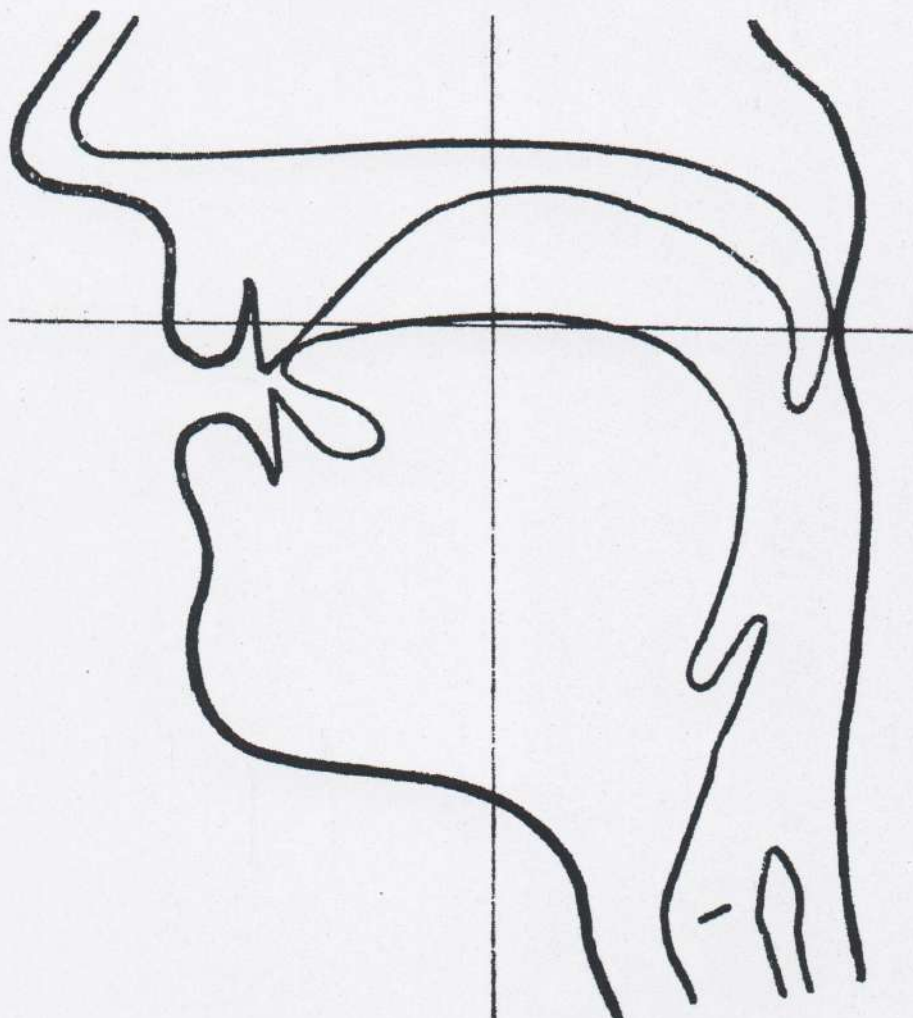
[ś]
[śano]
siano 'seno'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) właściwa
- 5) szczelinowa
- 6) środkowojęzykowa
- 7) prepalatalna
- 8) cisząca

- 1) soglasnik
- 2) nezveneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) pripornik
- 5) trdonebnojezični
- 6) sprednjenebni
- 7) mehki šumnik

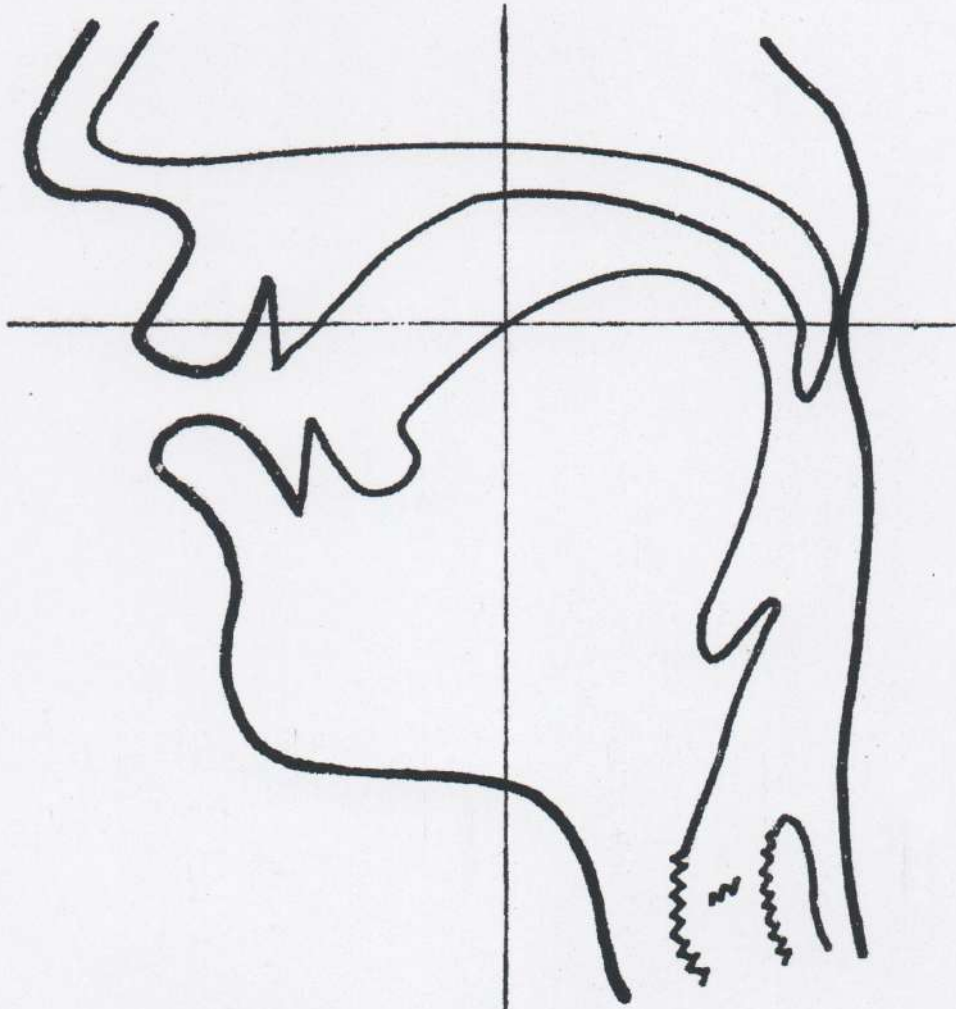
[t]
[trava]
trawa 'trava'

- 1) spółgłoska
- 2) bezdźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) zwarta
- 7) przedniojęzykowo-zębowa

- 1) soglasnik
- 2) nezvoneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) zapornik
- 5) dlesnični

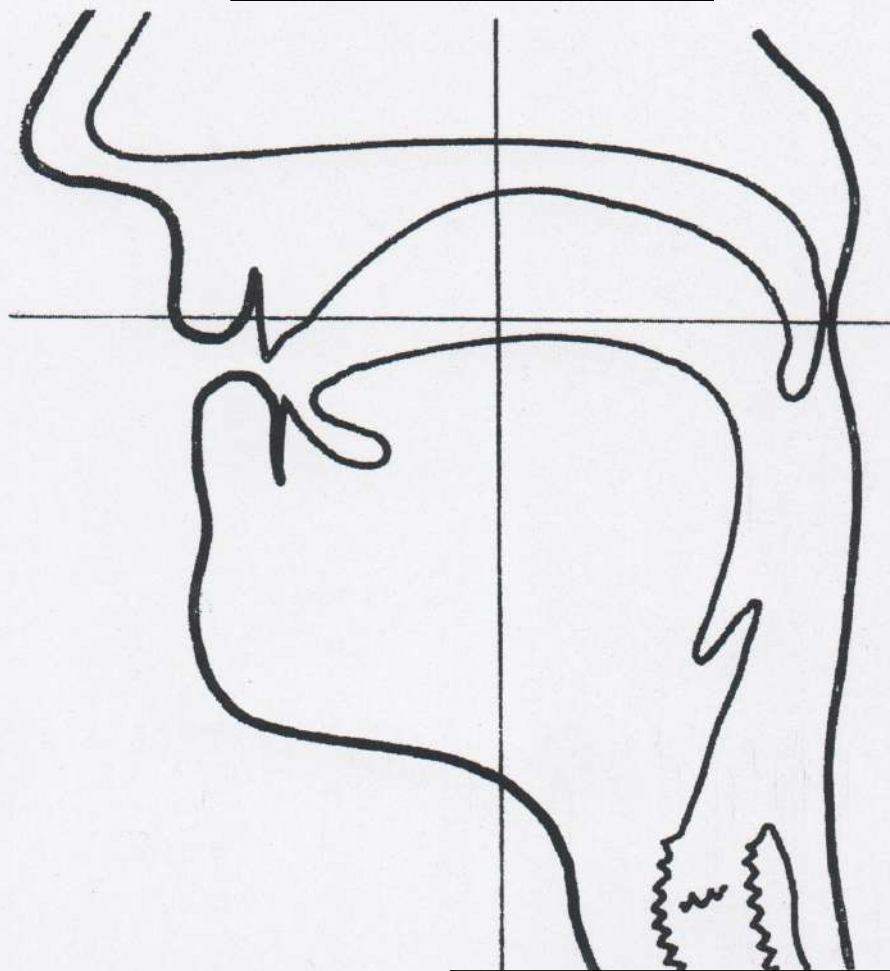
[u]
[kura]
kura 'kura'

- 1) samogłoska
- 2) dźwięczna
- 3) otwarta
- 4) ustna
- 5) tylna
- 6) wąska
- 7) zaokrąglona

- 1) samoglasnik
- 2) odprti
- 3) ustni
- 4) zadnji
- 5) visok
- 6) zaokroženi

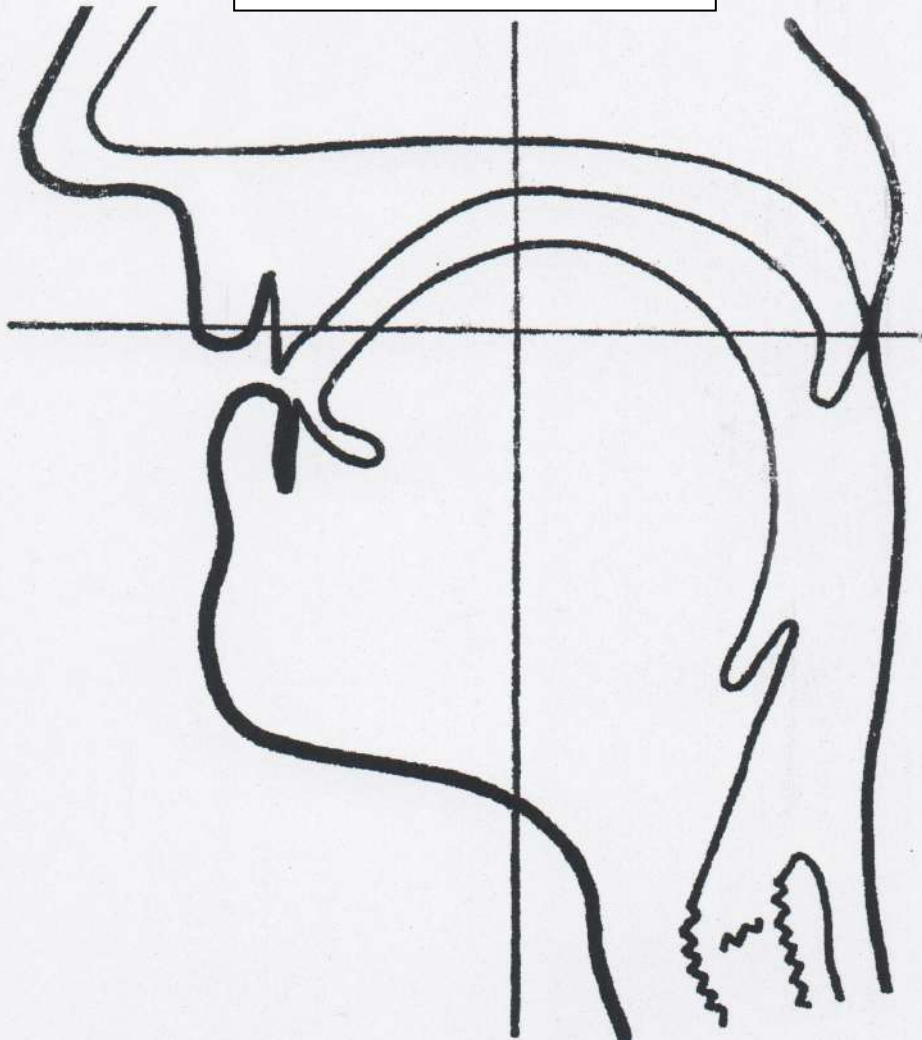
[v]
[voda]
woda 'voda'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) szczelinowa
- 7) wargowo-zębowa

- 1) soglasnik
- 2) zvočnik
- 3) ustni
- 4) pripornik
- 5) zobnoustnični

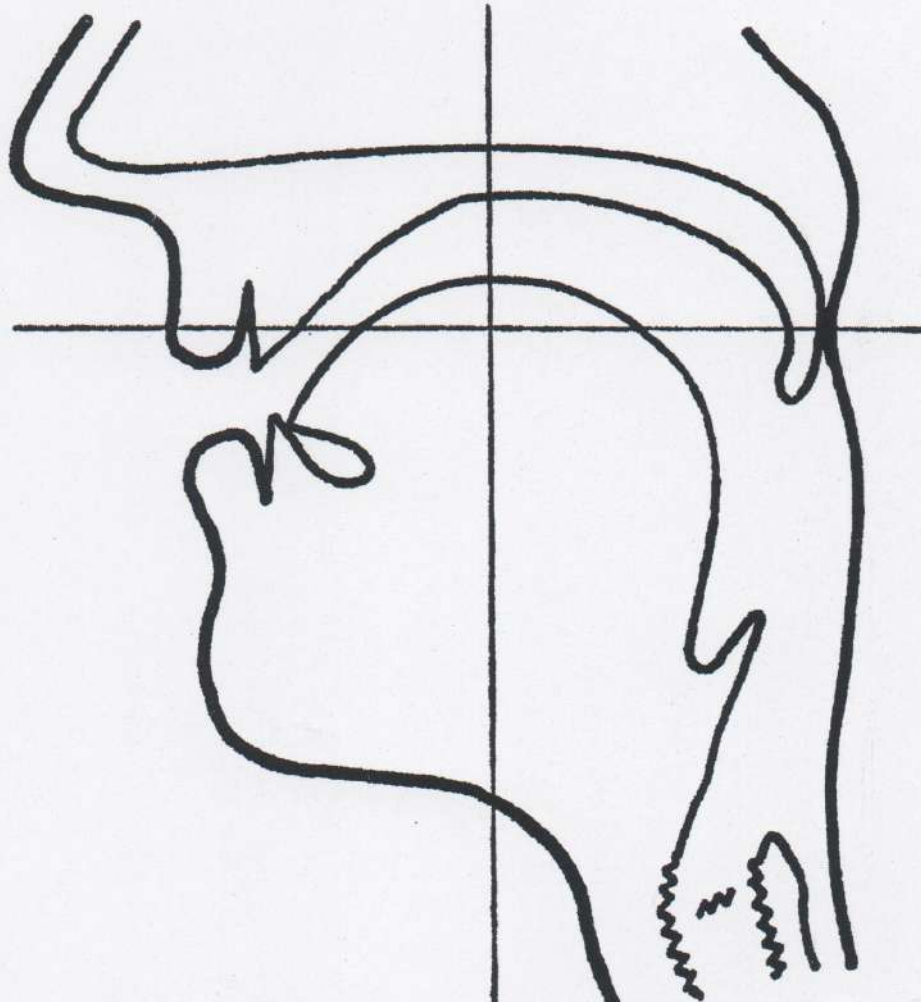
[v']
[v'ino]
wino 'vino'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) zmęczona
- 5) właściwa
- 6) szczelinowa
- 7) wargowo-zębowa

- 1) polglasnik
- 2) zvočnik
- 3) ustni
- 4) mehki
- 5) pripornik
- 6) zobnoustnični

[y]
[ryba]
ryba 'riba'

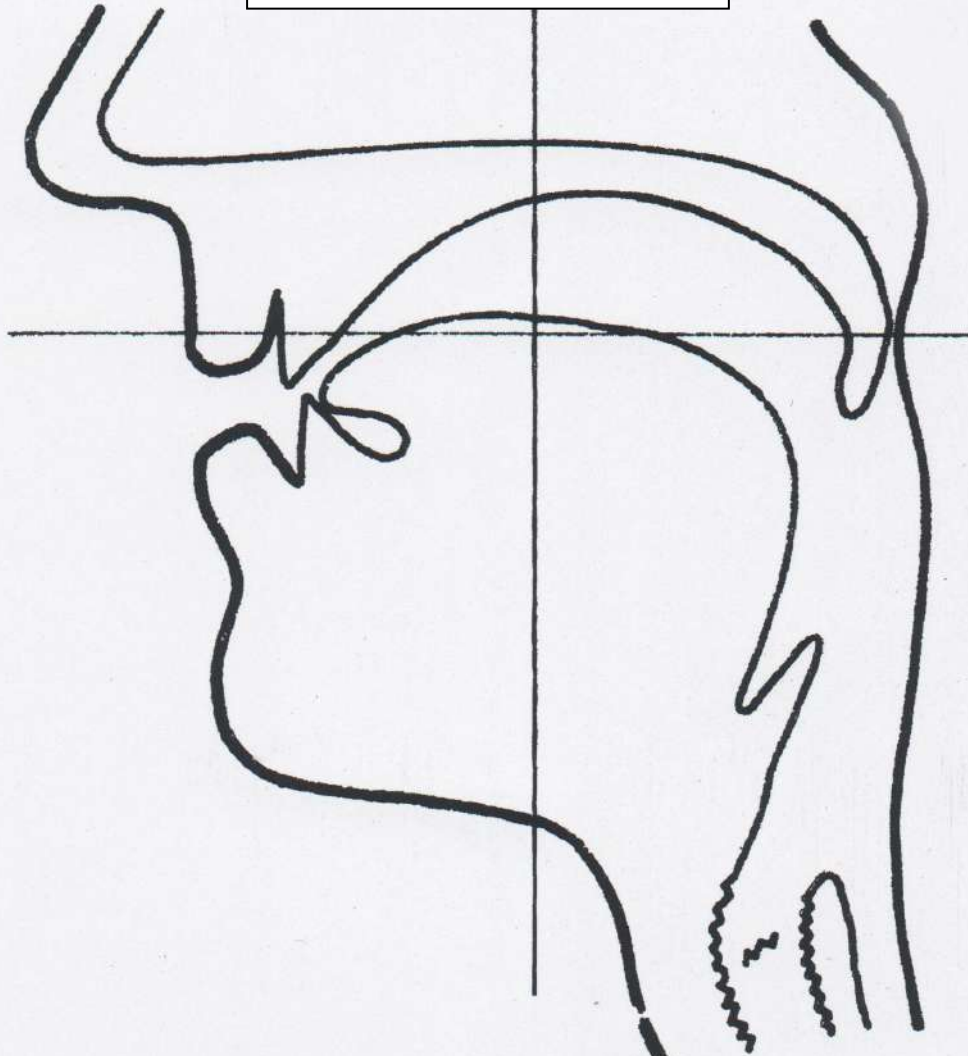

- 1) samogłoska
- 2) dźwięczna
- 3) otwarta
- 4) ustna
- 5) przednia
- 6) wąska
- 7) spłaszczona

- 1) samogłosnik
- 2) odpri
- 3) ustni
- 4) sprednji
- 5) visok
- 6) napeti

*Samogłosnik y v slovenščini ne obstaja. Izgovarja se podobno kot *i*, le da je jezik bolj sproščen, oddaljen od trdega neba in se šibkeje oprijema mehkega neba na zadnji strani žrela.

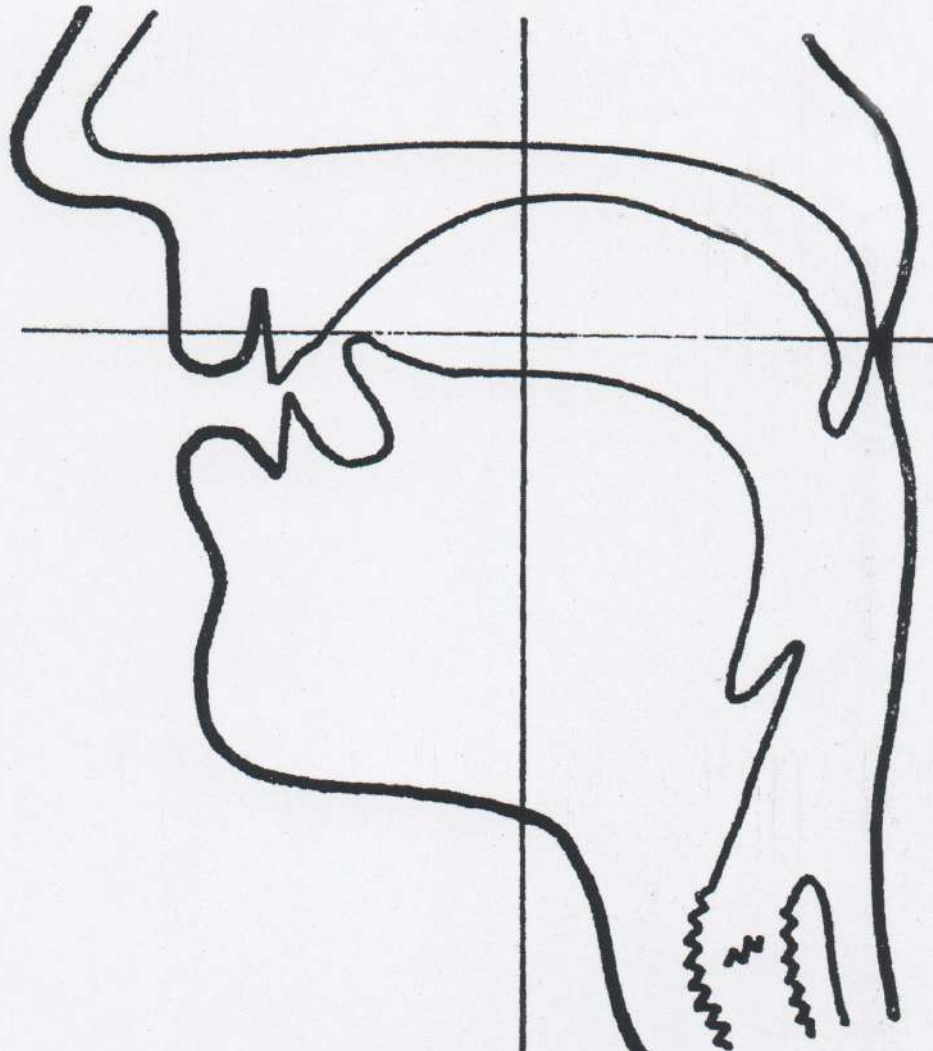
[z]
[zomp]
ząb 'zob'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) szczelinowa
- 7) przedniojęzykowo-zębowa
- 8) sycząca

- 1) soglasnik
- 2) zvoneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) pripornik
- 5) dlesnični
- 6) sičnik

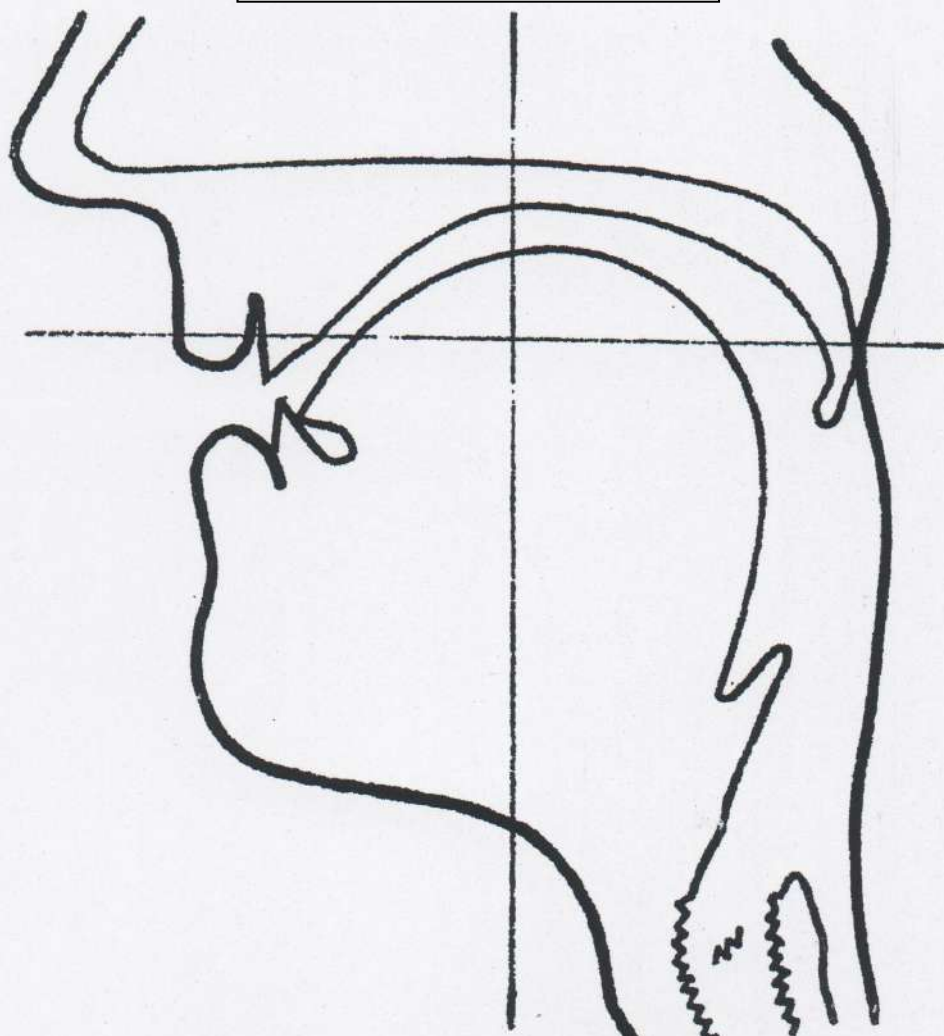
[ž]
[žona]
žona 'žena'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) twarda
- 5) właściwa
- 6) szczelinowa
- 7) przedniojęzykowo-dziąsłowa
- 8) szumiąca

- 1) soglasnik
- 2) zvoneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) pripornik
- 5) zadlesnični
- 6) šumnik

[ʒ]
[żarno]
ziarno 'zrno'

- 1) spółgłoska
- 2) dźwięczna
- 3) ustna
- 4) właściwa
- 5) szczelinowa
- 6) środkowojęzykowa
- 7) prepalatalna
- 8) szumiąca

- 1) soglasnik
- 2) zvoneči nezvočnik
- 3) ustni
- 4) pripornik
- 5) trdonebnojezični
- 6) sprednjenebni
- 7) mehki šumnik

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je seminarsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 1. 6. 2016

Kaja-Nanel Kovač

Izjava o objavi naloge na spletu

Spodaj podpisana Kaja-Nanel Kovač izjavljam, da je besedilo seminarske naloge v tiskani in elektronski obliki istovetno, in dovoljujem objavo seminarske naloge na fakultetnih spletnih straneh.

Datum: 1. 7. 2016

Podpis :